

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA 139

TUTKIMUKSIA

Harri Lappalainen, Anttoni Lehto &
Taru Penttilä (toim.)

YRITTÄJYYDEN JÄLJILLÄ, TYÖELÄMÄN POLUILLA

Innovaatiopedagogiikka ja yrittäjyys
Turun ammattikorkeakoulussa

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA 139

TUTKIMUKSIA

Harri Lappalainen, Anttoni Lehto &
Taru Penttilä (toim.)

YRITTÄJYYDEN JÄLJILLÄ, TYÖELÄMÄN POLUILLA

Innovaatiopedagogiikka ja yrittäjäyys
Turun ammattikorkeakoulussa

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

**TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN
RAPORTTEJA 139**

Turun ammattikorkeakoulu
Turku 2012

ISBN 978-952-216-289-2 (painettu)

ISSN 1457-7925 (painettu)

Painopaikka: Suomen yliopistopaino – Juvenes Print Oy, Tampere 2012

Myynti: <http://loki.turkuamk.fi>

ISBN 978-952-216-290-8 (pdf)

ISSN 1459-7764 (elektroninen)

[http://julkaisut.turkuamk.fi /isbn9789522162908pdf](http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522162908pdf)

SISÄLTÖ

INNOVAATIOPEDAGOGIIKKA – HÖPÖHÖPÖÄ PUUHASTELUA VAI TAVOITTEELLISTA YHTEISTYÖTÄ? <i>Harri Lappalainen</i>	6
--	---

NÄKÖKULMIA INNOVAATIOPEDAGOGIIKKAAN

TAVOITTEENA INNOVATIIVINEN AMMATTITAITO <i>Liisa Kairisto-Mertanen</i>	10
---	----

TKI TEORIAN JA KÄYTÄNNÖN INTEGRAATTORINA <i>Ari Putkonen</i>	15
---	----

TURUN SEUDUN ELINKEINOELÄMÄN NÄKEMYKSIÄ INNOVAATIOPEDAGOGIIKASTA <i>Taru Penttilä, Anttoni Lehto & Harri Lappalainen</i>	22
--	----

OPISKELIJANÄKÖKULMIA INNOVAATIOPEDAGOGIIKKAAN <i>Taru Penttilä, Johanna Nuotio & Katriina Holanne</i>	28
--	----

OPETUSHENKILÖSTÖN OMIA KOKEMUKSIA INNOVAATIOPEDAGOGIIKASTA <i>Taru Penttilä & Eeva Harjulahti</i>	34
---	----

PAJATYÖSKENTELYLLÄ OTETTA TYÖELÄMÄÄN <i>Meiju Räsänen & Sami Lyytinen</i>	40
--	----

INNOVAATIOPEDAGOGIIKKA JA YRITTÄJYYS

YRITTÄJYYDESSÄ JA INNOVAATIOKYVYKKYYDESSÄ PIILEE HUOMISEN TOIVO	50
<i>Sanna Ketonen-Oksi, Harri Jalonen & Jussi Puhakainen</i>	
BISNESAKATEMIA SALO – UUSI MONIMUOTOINEN JA TYÖELÄMÄLÄHTÖINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ	58
<i>Jaana Kallio-Gerlander, Jussi Puhakainen, Mikko Määttänen & Pyry Kunnas</i>	
MONIALAINEN TIIMIOPPIMINEN TYÖELÄMÄN KEHITTÄMISPROJEKTEISSA – CASE INNO58H	65
<i>Timo Linnossuo, Joachim Ramström & Anna-Greta Nyström</i>	
TYÖELÄMÄTAITOJEN OPPIMINEN HARJOITUSYRITYKSESSÄ	74
<i>Anne-Marie Jünger & Anna Tabell</i>	
VASTUULLISUUS YRITTÄJYYDESSÄ	81
<i>Piia Nurmi, Jaani Kuusela & Tiina Jaatinen</i>	
YHTEISTYÖ KAUPPAKESKUS MYLLYN KANSSA	87
<i>Eija Koivisto, Mirkka Mäkinen & Anssi Repo</i>	
INNOVAATIOAJATTELUA JA -OSAAMISTA TAIDEAKATEMIASTA	91
<i>Taina Erävaara, Liisa-Maria Lilja-Viherlampi & Outi Puro</i>	
YRITTÄJYYS TERVEYSALALLA – CASE LUOTSI	99
<i>Sari Asteljoki & Janne Hilli</i>	
KIRJOITTAJAT	106

INNOVAATIOPEDAGOGIIKKA – HÖPÖHÖPÖÄ PUUHASTELUA VAI TAVOITTEELLISTA YHTEISTYÖTÄ?

Aloitetaan pienellä testillä. Kiinnostaako firmaasi tai työnantajaasi

- uuden tuotteen tai palvelun kehittäminen?
- olemassa olevan tuotteen tai palvelun jatkokehittäminen tai vaikkapa sen markkinoinnin tehostaminen?
- kansainvälistymisen edistäminen?

Jos viisari värähti yhdenkin kysymyksen kohdalla, suosittelen lämpimästi tähän julkaisuun perehtymistä.

Otin tietoisien riskien valitsemalla esipuheeni otsikon ensimmäiseksi sanaksi innovaatiopedagogiikan. Termin mediaseksikkyyys ei ehkä vedä vertoja esimerkiksi loistoristeilijätilaukselle, ennätysvuodelle tai miljoonavoitoille, mutta positiivisesta asiasta on tässäkin kysymys. Innovaatiopedagogiikalle löytyy tästä julkaisusta monta erilaista määritelmää, mutta lopulta kyse on uudeltaisesta ja aktiivisesta koulutus-, työllisyys- ja elinkeinopolitiikasta, joka tuottaa lisäarvoa kaikille osapuolille.

Ja sitten sama selkokielellä: jos yrityksissä olevien kehittämishaasteiden ratkominen tapahtuu yhteistyössä Turun ammattikorkeakoulun kanssa, voittajia on useita. Yritykset saavat kohtuuhinnalla lisäpotkua omaan TKI-toimintaansa (Tutkimus, Kehittäminen, Innovointi; termi esiintyy useissa tämän julkaisun artikkeleissa) ja parhaimmillaan se tuottaa merkittäväkin kustannussäästöä. Kehittämisajatusten urautuessa kovin helposti varsinkin pienemmissä yrityksissä ulkopuoliset näkemykset ja ideat ovat usein tervetulleita. Voittajien joukossa on myös Turun ammattikorkeakoulu ja erityisesti sen opiskelijat, sillä yritykset ovat tärkeässä roolissa tulevaisuuden osaajien koulimisessa niihin työtehtäviin ja -ympäristöihin, joihin ammattikorkeakoulusta valmistuvat uudet ammattilaiset sijoittuvat. Sinänsä kyvykkäät ja motivoituneet opettajat eivät pelkällä luokkahuonetyöskentelyllä pysty varustamaan opiskelijoita niillä tiedoilla ja taidoilla – puhumme tässä yhteydessä kompetensseista – joita tulevaisuuden työelämässä tarvitaan.

Tämä julkaisu on suunnattu erityisesti niiden yritysten ja muiden työyhteisöjen edustajille, jotka ovat kiinnostuneita kehittämään omaa toimintaansa. Se tarjoaa käytännönläheisiä esimerkkejä eri tulosalueilla toteutuvasta yritysyhteistyöstä. Tämä on itse asiassa ensimmäinen koko Turun ammattikorkeakoulun yhteinen innovaatiopedagogiikkaa käsittelevä julkaisu, jonka laatimiseen on osallistunut henkilökuntaa kaikilta tulosalueilta.

Olen itse eteläsuomalaisen yliopiston kasvatti ja työskennellyt useita vuosia toisen suomalaisen korkeakoulun palkkalistoilla. Ennen viimevuotista siirtymistäni Turun ammattikorkeakouluun toimin yli 10 vuotta yksityisellä sektorilla. Voin tässä yhteydessä – melkein häpeillen – myöntää, että oma mielikuvani ammattikorkeakoulujen toiminnasta on ollut hieman vähättelevä ja tiedän, että sama tietämättömyydestä pulppuava ajatusmalli on löytänyt tiensä monien muidenkin kuontalojen alle. Mitenkään väheksymättä muiden oppilaitosten toimintaa voin todeta, että Turun ammattikorkeakoulussa tehdään korkeatasoista soveltavaa tutkimusta, johon opiskelijat yhä enemmän ja useammin kytkeytyvät. Ammattikorkeakoulu tekee myös aktiivista yritysyhteistyötä ja erityisesti siihen liittyvät opetusmenetelmät saavat jatkuvasti kansainvälistä vastakaikua.

Jatketaan ja luodaan siis yhteistyötä hyvässä ja avoimessa hengessä! Kertokaa tarpeen ja toiveenne tämän julkaisun artikkelien kirjoittajille tai toimituskunnalle tai vaikkapa jollekin tutulle opettajalle. Yhteydenottonne voi olla siemen sekä liiketoimintanne tehostumiselle että Turun ammattikorkeakoulun siipien suojissa kehittyvien tulevaisuuden tuloksentekijöiden hedelmälliselle ammatilliselle kasvulle.

Toimitustiimin puolesta,

Harri Lappalainen

yrittäjä, Hanketaito Oy

pedagogiikan kehittäjä, Turun ammattikorkeakoulun

Tekniikka, Ympäristö ja Talous -tulosalue

NÄKÖKULMIA
INNOVAATIOPEDAGOGIIKKAAN

TAVOITTEENA INNOVATIIVINEN AMMATTITAITO

Liisa Kairisto-Mertanen

Innovaatiopedagogiikka on oppimisote, joka määrittelee uudella tavalla kuinka tietoa omaksutaan, tuotetaan ja käytetään siten, että saadaan aikaan innovaatioita.

Turun ammattikorkeakoulun strategiassa todetaan, että ammattikorkeakoulussa toimitaan innovaatiopedagogiikan periaatteita noudattaen. Tähtäimessä on koulutusohjelmasta riippumatta sellainen lähestymistapa omaan osaamiseen, joka mahdollistaa osallistumisen tulevaisuuden työorganisaatioiden innovaatioprosesseihin. Minimitavoite on siis innovatiivisiin tehtäviin tarvittavien tietojen, taitojen ja asenteiden omaksuminen; maksimitavoite on innovaatioiden tuottaminen jo opiskelujen aikana.

INNOVAATIOPEDAGOGIIKAN LÄHTÖKOHDAT

Melko suurella varmuudella arvellaan, että tulevaisuuden työ on erilaista verrattuna tämän päivän organisaatioiden vaatimuksiin. Myös työn tekijät, tällä hetkellä koulutuksessa olevat nuoret, asettavat omalle tulevaisuudelleen erilaisia tavoitteita kuin tällä hetkellä töitä tekevä suuri ikäluokka. Entistä useammin ammattikorkeakouluista valmistuvat sijoittuvat tehtäviin, joissa työntekijän edellytetään itse määrittävän paitsi tavan tehdä töitä myös asettavan tavoitteet omalle työlleen. Rutiinitehtävien määrä vähenee ja työntekijän on vähintään pystyttävä määrittämään keinot tavoitteen saavuttamiseksi itsenäisesti.

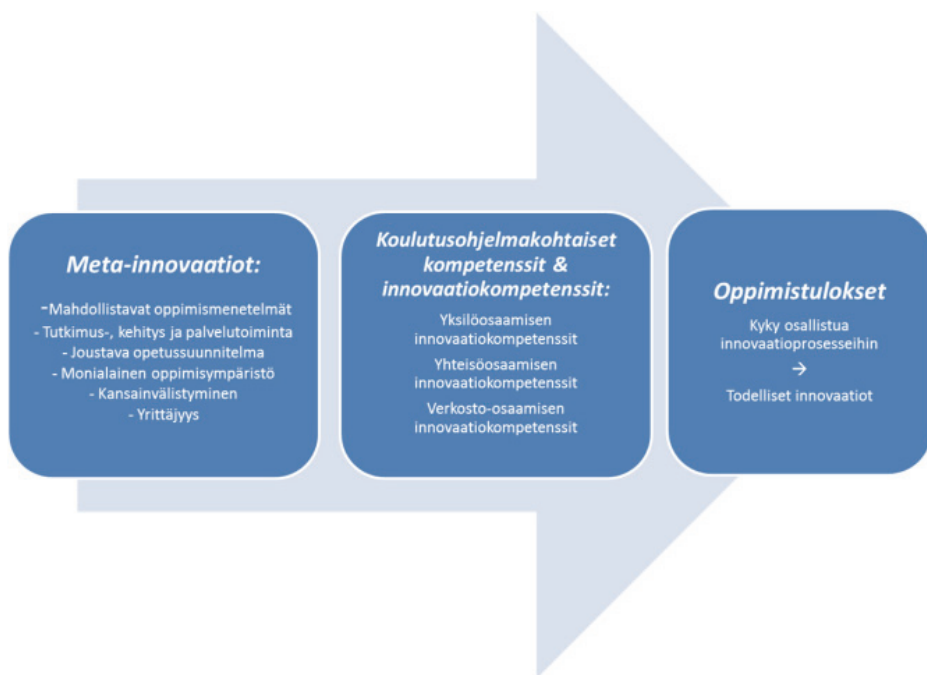
Euroopan unionin tavoitteet tehdä Euroopasta maailman paras tietoyhteiskunta ovat Suomessa saaneet tuekseen Suomen hallituksen julkaiseman innovaatiostrategian. Erityisen suuri paino innovaatiopolitiikan onnistumisessa on koulutuksella ja erityisesti ammattikorkeakouluilla, jotka alueellisen tehtävänä johdosta voivat nopeasti vaikuttaa toimintaympäristönsä muutoksiin.

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on kouluttaa osaajia elinkeino- ja työelämän tarpeisiin. Tavoitteena on, että tutkintonsa suorittaneet nuoret osaavat jo koulusta lähtiessään ammattinsa edellyttämiä perusvalmiuksia. Jotta tämä olisi mahdollista, on koko tutkinto suunniteltava työelämän vaatimuksista käsin – puhutaan kompetenssipohjaisesta opetussuunnitelmasta, jota rakentaessa pyritään ymmärtämään niitä työelämätarpeita, joita valmistuvat tulevat kohtaamaan. Siten tavoitteeksi asetettujen tietojen, taitojen ja asenteiden ymmärtäminen luo pohjan sille, minkälaisia opintojaksoja opintojen aikana opiskelijoille tarjotaan. On erittäin tärkeää, että yhteistyö ammattikorkeakoulun eri koulutusohjelmien ja ympäröivän maailman sidosryhmien välillä toimii hyvin.

Yhä useammin työelämän esittämät tarpeet liittyvät paitsi kunkin koulutusohjelman sisällään pitämän ammattikohtaiseen osaamiseen myös erilaisiin muihin työelämän kannalta olennaisiin taitoihin. Usein tavoitellaan ”hyvää tyyppiä”, joka osaa paitsi ammattinsa ydinasiat myös kaikenlaisen muun vuorovaikutuksen, käyttäytymisen ja esiintymisen, joita lähes poikkeuksetta pidetään tärkeinä työllistymisen edellytyksinä.

INNOVAATIOKOMPETENSSIEN KAUTTA AMMATTITAITOON

Innovaatiot voidaan mieltää ja määritellä monella eri tavalla. Innovaatiopedagogiikassa lähdetään siitä, että innovaatio ymmärretään sellaiseksi jatkuvan parantamisen periaatteelle nojaavaksi osaamisen kehittämiseksi, joka johtaa työelämässä hyödynnettävään kestäväan ideaan, osaamiseen tai muuhun käytäntöön. Innovaatio ei tämän näkemyksen mukaan ole ainoastaan tuote tai palvelu, vaan se voi olla myös uusi ajattelutapa, joka parhaimmillaan nojaa kestäväan kehityksen periaatteelle. Innovaatio voi olla myös toimintatapa, joka on uusi hyödyntäjälleen. Näin ollen innovaatioksi lasketaan myös sellainen prosessien parantaminen, jossa hyödynnetään jonkun toisen luomia olemassa olevia innovaatioita.

KUVIO 1. *Innovaatiopedagogiikan lähtökohdat, innovaatiokompetenssit ja lopulliset oppimistulokset.*

Turun ammattikorkeakoulussa kehitetty innovaatiopedagogiikka lähtee siitä, että innovatiivinen ammattitaito kuuluu jokaiseen ammattiin. Uudet perusedellytykset on puettu oheisen kuvion mukaisesti sellaisten kompetenssien muotoihin, jotka käsittääksemme johtavat kykyyn osallistua työelämän innovaatioprosesseihin. Jokaisen ammattiin valmistuvan on luonnollisesti hallittava oman alansa perusvaatimukset, mutta näiden lisäksi myös tiedot, taidot ja asenteet, jotka auttavat silloin, kun tavoitteena on uuden tuottaminen tai vähintäänkin vanhan tiedon soveltaminen uutta luovalla tavalla. Toivottuna lopputuloksena on oman alansa lisäarvon tuottoon innovatiivisen ajattelun ja toiminnan kautta kykenevä asiantuntija.

Koulutuksessa on perinteisesti uskottu yksilöosaamiseen ja innovatiivisuuteen on monesti nähty itsenäisesti työskentelevän ”propellihatun” toimintana. Maailman monimutkaistuessa ja tiedon määrän lisääntyessä on käynyt entistä selvemmäksi, että vain harva pystyy yksilötoiminnalla päihittämään ryhmän vahvuudet. On tärkeää pystyä vuorovaikutukseen, jonka kautta omat ajatuk-

set saavat vastinetta ryhmältä ja näin kehittyvät entistä paremmiksi ja kilpailukykyisemmiksi ideoiksi. Hyvien verkostojen ja niissä toimimisen merkitys on niin ikään entisestään korostunut. Verkostot luovat turvallisuutta, kun toimintaa voidaan viedä eteenpäin muiden kuin ventovieraiden tahojen kanssa. Verkostot täydentävät siinä toimivien osaamista molemminpuolisen hyödyn periaatteella.

Innovaatiopedagogiikassa koulutuksen tavoitteeksi valitut innovaatiokompetenssit ryhmitellään kolmeen luokkaan. Uskomme, että opiskelijoille on pystyttävä synnyttämään yksilöosaamisen lisäksi myös yhteisöosaamista ja verkosto-osaamista. Tavoitteeseen päästään, kun koulutus järjestetään siten, että se toteutetaan käyttäen opetusmenetelmiä, jotka ovat rohkeita ja opiskelijakeskeisiä. Lisäksi vaaditaan, että koulutuksen aikana opiskelijat voivat työskennellä toistensa kanssa monialaisissa ryhmissä ja oikeissa työelämälähtöisissä tutkimus- ja kehitystoiminnan sekä palvelutoiminnan projekteissa. Opetussuunnitelmien on oltava joustavia ja mahdollistettava yksilölliset opiskelijakohtaiset valinnat. Kansainvälistyminen on maailman globalisoituessa olennainen osa mitä tahansa opiskelua ja yrittäjyys varteenotettava uravaihtoehto koulutusohjelmasta riippumatta.

LISÄARVOA INNOVAATIOPEDAGOGIIKASTA

Innovaatiopedagogiikan tavoitteena on tuottaa lisäarvoa. Sitä syntyy ammatikorkeakoululle itselleen, opiskelijalle, työelämälle ja viime kädessä koko yhteiskunnalle.

Yhteiskunta tarvitsee menestyviä yrityksiä ja muita työelämän organisaatioita. Vain niiden kautta pystytään turvaamaan hyvinvointi kiristyvän kilpailun ja epävarmuuden tilanteessa. Organisaatioiden menestyminen on kiinni työntekijöistä, jotka pystyvät saamaan aikaan uudenlaisia ratkaisuja ja jotka ovat kykeneviä innovatiiviseen ajatteluun. Asiakastarpeiden ymmärtäminen ja niiden muuttaminen lisäarvoa tuottaviksi ratkaisuiksi on menestyvän yritystoiminnan edellytys. Suomen pienet markkinat eivät useinkaan riitä elättämään yrityksiä, joiden on keskitettävä osaamisensa aina kapeammille sektoreille. Tarvi- taan kielitaitoa, markkinaymmärrystä ja kulttuurilukutaitoa, kun suomalaisia tuotteita viedään maamme ulkopuolisille markkinoille. Myös palveluinnovaatioita kaivataan. Niiden avulla palveluorganisaatiot voivat uudistua ja tehostaa toimintaansa.

Innovaatiopedagogiikka mahdollistaa ammattikorkeakoululle tavan erottua muista korkeakouluista. Ammattikorkeakoulujen yksi tehtävistä liittyy aluevaikuttavuuteen ja alueen elinkeino- ja työelämän kanssa tapahtuvaan yhteistyöhön. Innovaatiopedagogiikka lähtee siitä, että yhteistyö työelämätahojen kanssa mahdollistaa koulutuksen tärkeän tehtävän – sen, että opiskelijoiden on pystyttävä käyttämään opittavia tietoja ja taitoja myös laajemmassa ympäristössä kuin vain siinä, missä ne on opittu. Aiemmin opittua pitää pystyä hyödyntämään ja soveltamaan samankaltaisissa, mutta silti uudenaikaisissa tilanteissa. Oppijan omaksumat tiedot niin sanotusti transferoituvat sitä tehokkaammin mitä samankaltaisempia oppimistilanteet ovat todellisessa työelämässä eteen tulevien tilanteiden kanssa.

Uudet oppimismenetelmät ja opiskelijoille tarjottavat mahdollisuudet houkuttelevat aktiivisia opiskelijoita korkeakouluun. Innovaatiopedagogiikan avulla Turun ammattikorkeakoulu voi profiloitua tavalla, jonka opiskelijat kokevat itselleen lisäarvoa tuottavaksi. Innovaatiopedagogiikka on opiskelijalle todellinen mahdollisuus ryhtyä rakentamaan elinikäisiä verkostoja jo opintojen aikana käytännön monialaisten oppimistilanteiden kautta; tutkinnonhan voi suorittaa myös monialaisena ja siten hankkia yksilöllisesti omaa työuraa tukevaa osaamista.

Koulutuksen joustavuuden kautta opiskelijalle tarjotaan paljon valinnan vapautta suunnata opintojaan haluamaansa suuntaan. Vähän vaivautumalla ja hylkäämällä tarjolla olevan helpoimman tien innovaatiopedagogiset ratkaisut mahdollistavat sen, että valmistuvan ammattikorkeakouluopiskelijan tutkinto nousee työnhakutilanteessa esiin massojen joukosta. Opintojen aikana syntynyttä lisäarvoa on mahdollista alkaa lunastaa jo aivan työuran alusta alkaen.

TKI TEORIAN JA KÄYTÄNNÖN INTEGRAATTORINA

Ari Putkonen

Paikallista työelämää lähellä olevana toimijana Turun ammattikorkeakoululla on monia vaikutusmahdollisuuksia alueen yritysten ja organisaatioiden kehittämiseen. Silloin kun työelämän, koulutuksen ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI) eli ns. *knowledge trianglen* kesken on olemassa vireä vuorovaikutus, syntyy uusia innovaatioita. Artikkelissa tarkastellaan aluksi Turun ammattikorkeakoulun TKI-toimintaa eri sidosryhmien näkökulmasta ja lopuksi kuvataan näissä vuorovaikutussuhteissa vallitsevia tekijöitä systeeminä – näin avataan TKI-toiminnan roolia teorian ja käytännön integraattorina. TKI-toiminnan kautta voidaan samanaikaisesti tuottaa sekä ratkaisuja työelämästä nouseviin kehittämistarpeisiin että syvempää oppimista.

OSAAMISTARPEET

Turun ammattikorkeakoulu kouluttaa uusia osaajia sekä tekee soveltavaa, alueen työelämän tarpeista nousevaa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa (TKI). Tämä velvoite haastaa meitä toimimaan ympäristöissä, joissa tietoa sovelletaan aidoissa työelämän tilanteissa ja osaamista arvioidaan konkreettisten tulosten kautta. Tällöin ovat käsillä lähes poikkeuksetta vaativat, monialaista osaamista edellyttävät kehittämistarpeet. Tällaisia ovat esimerkiksi uusien tuotteiden, palvelujen, materiaalien, prosessien, menetelmien ja järjestelmien kehittäminen tai olemassa olevien uudistaminen.

Ammattikorkeakoulun kyky tuottaa osaajia ja uusia ratkaisuja työelämän käyttöön edellyttää, että sen oma osaamispääoma (Ojala 2008) on kunnossa. Henkilöstöpääoma muodostuu henkilökunnan ja opiskelijoiden osaamisesta, käytännön työelämän tuntemuksesta, ongelmien tunnistamis- ja ratkaisukyvyistä sekä arvoista, asenteista ja vuorovaikutustaidoista. Nämä ovat perusedellytyksiä menestykselliselle yhteistyölle yritysten ja organisaatioiden kanssa.

Usean koulutusalan yhteistyölle rakennetut tulosalueet, tulosalueiden välinen yhteistyö, kansainvälinen TKI-toiminta sekä tulevaisuussuuntautuneet TKI-ohjelmat ja -ryhmät edustavat ammattikorkeakoulun innovaatiotoiminnan rakennepääomaa, joka luo hyvät lähtökohdat kohdata edellä kuvatun kaltaisia työelämän kehittämishaasteita.

Kilpailun jatkuvasti kiristyessä suomalaisten yritysten on yhä vaikeampi saada tuotteitaan kansainvälisille markkinoille. Yritykset tarvitsevat uusia osaajia ja TKI-yhteistyötä tuotteiden ja palvelujen kehittämiskumppaneiksi. Ammattikorkeakoulu arvostaa puolestaan yritysten näkemyksiä TKI-toimintansa suuntaamiseksi ja opetussisältöjen ajantasaisuuden varmistamiseksi. Tämän kaltaisen yhteistyön ja vuoropuhelun vahvistavat luontevasti molempien toimijoiden suhdepääomaa.

IHANTEELLISESSA OPPIMISYMPÄRISTÖSSÄ TEORIA JA KÄYTÄNTÖ KOHTAAVAT

Turun ammattikorkeakoulussa kehitetään Innovaatiopedagogiikkaa – kokonaisvaltaista oppimisen viitekehystä, joka edistää koulutuksen, TKI-toiminnan ja työelämän yhteistoimintaa. Uskomme, että pitkään kaivattua uutta näkemystä yritysten osaamisperusteisen kilpailukyvyn kehittämiseen voidaan saada yhdistämällä pedagogista osaamista ja innovaatioprosesseihin liittyvää tietämystä. Ajatuksena on voimistaa opiskelijan innovaatiovalmiuksia läpi opiskeluajan siten, että hän on työelämään siirtyessään kykenevä kohtaamaan sen kehittämishaasteet ja osallistumaan innovaatiotoimintaan. Tämä edellyttää kuitenkin, että työelämän, opetuksen ja TKI-toiminnan välillä on kiinteä yhteistyö, joka yhteisvoimin tukee opiskelijan ammatillista kehittymistä.

Perinteisen ajattelun mukaan koulutuksen tehtävänä on antaa opiskelijalle ensin teoriapohjaiset valmiudet, joita hänen on sitten myöhemmin mahdollista soveltaa käytännössä. Näiden teoreettisten valmiuksien kehittymistä arvioidaan ammattikorkeakoulussa jatkuvasti ja systemaattisesti, esimerkiksi tenttien muodossa. Onko ammattikorkeakoulu siis kiinnostuneempi teoriaosaamisen saavuttamisesta kuin soveltamisosaamisen saavuttamisesta, koska se ei koettele opiskelijoidensa soveltamisosaamista yhtä perusteellisesti kuin teoriaosaamista? Näin ei saisi olla, sillä ammatillinen kehittyminen edellyttää teoreettisen tiedon ja soveltamistaidon oppimista (Tynjälä 2002).

Ihanteellinen oppimisympäristö ammatilliselle kehitymiselle onkin sellainen, jossa teoreettinen ja käytännöllinen tieto sekä monialainen toimijoiden välinen vuorovaikutus ovat jatkuvasti läsnä. Tämän kaltaisia oppimisympäristöjä kaivataan lisää, jotta kuilua teorian ja työelämän ongelmien ratkaisemiseksi vaadittavan soveltamisosaamisen välille ei pääsisi syntyään.

TYÖELÄMÄN JA AMMATTIKORKEAKOULUN YHTEISET VERKOSTOT

Verkostoituneen kulttuurin mallin mukaisesti koulutuksen ja työelämän yhteyden tulisi olla upotettuna rakenteisiin, perustehtävän määrittelyyn ja opetus-suunnitelmiin (Nykänen & Tynjälä 2012). Yritysten sekä muiden organisaatioiden ja ammattikorkeakoulun henkilöstön välisten yhteyksien perusta on hyvät suhteet henkilötasolla. Virallisia yhteistyömuotoja ovat mm. neuvottelukunnat ja TKI-projektien ohjausryhmät, joissa keskustellaan säännöllisesti niin opetussisältöihin kuin tutkimus- ja kehittämiskohteisiinkin liittyvistä aiheista. Tämä vuorovaikutus vaikuttaa ammattikorkeakoulun toimintaan – ensin hiljaisena tietona, joka mahdollisesti tulee näkyviin oppimista ja TKI-työtä koskevinä päätösinä ja valintoina. Opetussisältöjä suunnitellaan yhdessä työelämän kanssa, mutta opetuksen yhteinen toteuttaminen on meillä vielä suurelta osin työharjoittelujaksojen varassa.

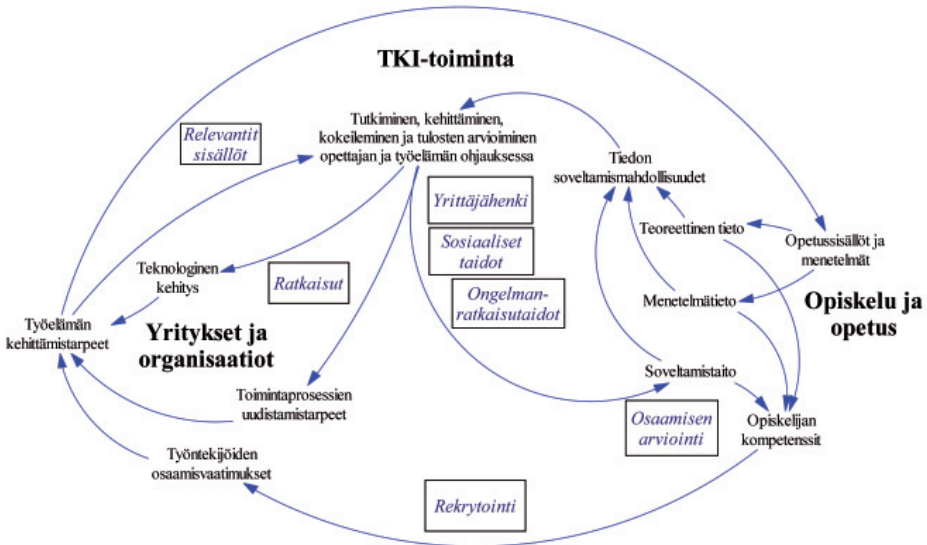
Opiskelijoiden harjoitus- ja opinnäytetyöt ovat tutkimustemme mukaan tunnetuin ja käytetyin yhteistyömuoto työelämän ja ammattikorkeakoulun välillä (Helmi 2010). Opiskelijat pystyvät tuottamaan lyhyessä ajassa suuren määrän uusia ideoita ongelmanratkaisua varten, varsinkin jos kyseessä on monialainen ryhmä. Kehittämistehtävien ohjaaminen opiskelijoille onkin hyvä alku syvemmälle ja pitkäjänteiselle korkeakouluyhteistyölle, tarjoten elinkeinoelämälle myös luontevan tavan tutustua potentiaalsiin uusiin työnteekijöihin.

Ammattikorkeakoulun kautta yrityksille avautuu mahdollisuus pitkäjänteiseen innovaatio toimintaan. Turun ammattikorkeakoulu on aktiivinen toimija SHOK-ohjelmissa (Strategisen huippuosaamisen keskittymä), joiden tehtävänä on synnyttää uusia innovaatioita. Parhailtaan olemme FIMECC Oy:n (metalliala) ja RYM Oy:n (rakennusala) osakkaita sekä osallistumme myös CLEEN Oy:n (energia-ala) tutkimusohjelmien toteuttamiseen. Turun ammattikorkeakoulun roolina SHOK-ohjelmissa on myös tukea pk-sektorin

osallistumista niihin; olemmekin mukana useassa SHOK-tutkimusohjelmassa yritysten TKI-kumppanina. Olemme viime aikoina havainneet, että näiden lukuisten verkostoitumismahdollisuuksien ansiosta yhä useammat yritykset ja organisaatiot liikkuvat ja ovat läsnä myös ammattikorkeakoulun kampuksilla.

TKI-TOIMINTAYMPÄRISTÖN SYSTEEMINEN MALLI

Monimutkaisia dynaamisia järjestelmiä on vaikea ymmärtää ja hallita. Systeeminen lähestymistapa (Senge 2006; Sterman 2000) voi tuoda uusia oivalluksia siitä, miten monimutkainen järjestelmä rakentuu ja käyttäytyy. Systeemiajattelua on lisääntyvässä määrin alettu käyttää suunniteltaessa uusia toimintamalleja yksityisellä ja julkisella sektorilla. Kuviossa 1 esitetty systeeminen ajattelumalli tarkastelee TKI-toimintaan liittyvien käsitteiden syy-seuraussuhteita työelämän ja opetuksen kannalta. Mallin tavoitteena on havainnollistaa yhteistyösuhteissa vaikuttavia tekijöitä ja arvioida niiden roolia työelämäläheisen, verkostoituneen toimintakulttuurin kannalta.

KUVIO 1. Systeeminen ajattelumalli työelämän, opetuksen ja TKI-toiminnan välisistä suhteista.

Työelämän kehittämistarpeiden impulsseina ovat usein teknologinen kehitys, toimintaprosessien uudistamistarve tai työntekijöiden osaaminen. Ammattikorkeakoulun näkökulmasta työelämän kehittämistarpeet ovat tärkeä informaatiolähde, jotta TKI-toiminnan kohteet sekä opetussisällöt ja -menetelmät pysyisivät relevantteina. Opetus ja opiskelu luovat opiskelijoille teoreettista ja menetelmällistä tietoa. Mikäli opiskelijoilla on näiden lisäksi tiedon soveltamistaitoa, heillä on valmiuksia soveltaa opiskelemaansa teoriaa käytännön TKI-työssä. Osallistumalla aitojen työelämälähtöisten kehittämistehtävien ratkaisemiseen ja tulosten arvioimiseen yhdessä opettajien ja työelämän edustajien kanssa heidän ongelmanratkaisu- ja sosiaaliset taitonsa sekä yrittäjähenkilönsä kehittyvät tehokkaasti.

TKI-toiminta tuottaa näin ratkaisuja – ehkä myös uusia innovaatioita – työelämälle ja samanaikaisesti opiskelijoiden soveltamistaidot kehittyvät. Opettajille avautuu myös mahdollisuus arvioida opiskelijoiden osaamista autenttisisessa oppimisympäristössä sekä tehdä päätelmiä siitä, kuinka hyvin opittua teoriatietoa osataan soveltaa käytäntöön. Teoreettisesta ja menetelmällisestä tiedosta sekä niiden soveltamistaidosta syntyy opiskelijoille kompetensseja, jotka edesauttavat heidän rekrytoitumistaan yrityksiin ja organisaatioihin.

TKI-TOIMINNAN SISÄISESTÄ JA ULKOISESTA VAIKUTTAVUUDESTA ON NÄYTTÖÄ

Opiskelijoilla on jo nyt runsaasti mahdollisuuksia osallistua yritysten ja organisaatioiden kanssa tehtävään TKI-toimintaan. Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat suorittivat vuonna 2011 noin 70 000 opintopistettä TKI-toimintaan liittyvien harjoitustöiden, opinnäytteiden ja projektitoiminnan kautta. Tarjonta ei kuitenkaan vielä kohtaa riittävästi kysyntää, sillä opetussuunnitelmien rakenne, opetuksen ajoitus ja oppimisympäristöt eivät vielä riittävästi suosi soveltamisosaamisen harjoittelua.

Turun ammattikorkeakoulun TKI-työn vaikuttavuutta on selvitetty vuosittain tehtävällä *sidosryhmäkyselyllä* neuvottelukunnille, hallitukselle ja valtuuskunnalle. Yritysten käsityksiä TKI-yhteistyöstä ja sen mahdollisista esteistä puolestaan kartoitettiin vuonna 2011. Osallistujien tyytyväisyyttä TKI-projekteihin luodattiin *hankevaikuttavuuskyselyn* muodossa vuosina 2008, 2009 ja 2010.

Viimemainitussa kyselyssä TKI-projekteihin osallistuneiden 27 työelämävas-
taajan vastausten keskiarvoksi tuli 4,37 (asteikolla 1–5), arvosanan 5 kuvatessa
tasoa erittäin tyytyväinen.

Eräs vaikuttavuuden arviointia hankaloittava seikka liittyy siihen, että osa
TKI-toiminnan vaikutuksista on välittömiä, mutta suurta osaa vaikutuksista
voidaan arvioida vasta pidemmän ajan kuluttua. Välittömät vaikutukset muo-
dostuvat usein projektien tuloksista. TKI-projekteihin liittyviä työelämäkon-
takteja meillä on vuodessa yli 500. TKI-projekteissa syntyvien opintopisteiden
voimakkaasti kasvanut määrä puolestaan kertoo opiskelijoiden ja opettajien
aktiivisesta osallistumisesta TKI-työhön.

Yksi tapa arvioida TKI-toiminnan vaikuttavuutta pitkällä aikavälillä ovat ta-
loudelliset mittarit. Turun ammattikorkeakoulun TKI-toiminta on kasvanut
voimakkaasti viimeisen 10 vuoden aikana. Sen kokonaisvolyymi vuonna 2011
oli noin 11 miljoonaa euroa, josta noin 7 miljoonaa euroa katettiin kilpailuilla
ulkoisilla tuloilla. Nämä luvut osoittavat, että työelämäkumppanimme ja ra-
hoittajat Suomessa ja Brysselissä arvostavat työtämme. Olemme alueen suurin
toimija soveltavan tutkimus- ja kehitystyön kentällä.

INNOVAATIOPEDAGOGIIKKA JA YRITTÄJYYS

Opetuksen ja TKI-työn integrointitavoitteesta ja sen toteuttamiskeinoista kes-
kustellaan jatkuvasti enemmän ja enemmän. Osin samoissa yhteyksissä ja osin
erikseen on myös pohdittu, kuinka opiskelijoissa voitaisiin herättää yrittäjä-
henkeä ja kuinka yrittäjiksi aikovia on mahdollista oppilaitosympäristössä val-
mentaa. Tämä pohdinta on tuottanut tulosta, sillä ammattikorkeakouluun on
luotu uusia tiimityöskentelyyn perustuvia oppimisympäristöjä, joita myös täs-
sä julkaisussa esitellään – esimerkkinä vaikkapa BisnesAkademia Salo, jossa tii-
mit toteuttavat asiakasprojekteja osuuskuntina. Tällaisessa työelämävalmiuksia
tuottavassa opetussuunnitelmassa opetus, oppiminen ja ohjaus ovat uppoutu-
neina toisiinsa autenttisissa oppimisympäristöissä, joissa opettajien, opiskeli-
joiden ja työelämän edustajien prosessit lähestyvät toisiaan.

Innovaatiopedagogiikka tarjoaa loistavan viitekehyksen sellaisten oppimisympä-
ristöjen kehittämiseksi, joissa teoreettinen ja käytännöllinen tieto kohtaa-
vat ja eri toimijoiden välinen vuorovaikutus on jatkuvaa. Käytännössä tämä
kohtaaminen tapahtuu luontevasti työelämästä nousevien kehitystarpeiden

äärellä, TKI-työssä. Tällaisessa ympäristössä opiskelijoiden teorian tieto yhdistyy ongelmanratkaisutaitojen oppimiseen ja ammatillinen osaaminen kehittyy. Käsillä olevassa kirjassa on lukuisia esimerkkejä onnistuneista innovaatiopedagogisista kokeiluista ja toteutuksista. Lukija voi peilata muita artikkeleita tässä tekstissä esitettyyn systeemiseen ajattelumalliin työelämän, opetuksen ja TKI-toiminnan välisistä suhteista ja pohtia, kuinka tätä verkostodynamiikkaa voitaisiin kehittää edelleen.

LÄHTEET

Helmi, S. 2010, Sidosryhmäyhteistyö työelämätiedon välittäjänä. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 61, Turun AMK, Turku.

Nykänen, S. & Tynjälä, P. 2012, ”Työelämätaitojen kehittämisen mallit korkeakoulutuksessa”, *Aikuiskasvatus*, vol. 32, no. 1, s. 17–28.

Otala, L. 2008, *Osaamispääoman johtamisesta kilpailuetu*, WSOY, Helsinki.

Senge, P.M. 2006, *The Fifth Discipline: The art and practice of the learning organization*. Random House Business Books, London.

Sterman, J. 2000, *Business Dynamics: Systems Thinking and Modeling for a Complex World*, McGraw-Hill.

Tynjälä, P. 2002, *Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktiivisen oppimiskäsityksen perusteita*, Tammi, Helsinki.

TURUN SEUDUN ELINKEINO- ELÄMÄN NÄKEMYKSIÄ INNOVAATIOPEDAGOGIIKASTA

Taru Penttilä, Anttoni Lehto & Harri Lappalainen

JATKUVASSA VUOROPUHELUSSA TYÖELÄMÄN KANSSA

Innovaatiopedagogiikka on Turun ammattikorkeakoulun pedagogisen strategian perusta. Tavoitteena on, että valmistuva opiskelija kykenee osallistumaan työelämän organisaatioiden innovaatioprosesseihin ja kehittämään niitä; tämänkaltaista osaamista kutsutaan innovaatiokompetensseiksi. Innovaatiopedagogiikalla kehitetään opintojen aikana tätä osaamista mm. työelämäkeskeisillä oppimis- ja opetusmenetelmillä, joustavilla opetussuunnitelmilla ja monialaisilla oppimisympäristöillä.

Innovaatiopedagogiikan työelämälähtöisyyttä ja -kytkentöjä voidaan havainnollistaa kuviolla 1. Tässä mallissa on kuvattu alhaalta ylös yhteys pedagogiikan ja työelämälähtöisten innovaatioiden välillä. Innovaatiopedagogista lähestymistapaa sovelletaan käytäntöön opetussuunnitelmaa, opetusmenetelmiä ja oppimista tukevalla didaktisilla eli opetuksellisilla ratkaisuilla, joiden valinnassa on otettu työelämän käytännöt ja kehittäminen huomioon. Nämä ratkaisut tuottavat vaadittua oppimista, ammatillista kasvua ja verkostoitumista paitsi opiskelijoille myös opettajille ja TKI-henkilöstölle, sillä kaikki nämä ammattikorkeakoulun sisäiset sidosryhmät ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ammattikorkeakoulun asiakkaan, eli työelämän, kanssa.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta (TKI) on ammattikorkeakoulun asiakkaiden näkökulmasta sen näkyvin osa. Kyseisessä rajapinnassa tapahtuu myös ammattikorkeakoulun tuottamien lisäarvopalvelujen vaihto. Näitä ovat mm. innovaatiokompetensseilla varustetut tutkinnon suorittaneet opiskelijat, TKI-projektien tulokset, TKI-ohjelmien tuottama uusi tieto ja osaaminen sekä täydennyskoulutus. Työelämän edustajien osallistuessa ammattikorkea-

koulun TKI-toimintaan he saavat edellä mainitut lisäarvot suoraan omien innovaatioprosessiensa käyttöön. Kehitystyöhön suuntautuneet yritykset ja organisaatiot ymmärtävät tulla usein myös itse kampuksille.

KUVIO 1. *Innovaatiopedagogiikan työelämälähtöisyys.*

Ammattikorkeakoulun ja elinkeinoelämän yhteistyötä vahvistetaan neuvottelukuntien avulla. Neuvottelukunnat ovat korkeakoulun toimesta perustettuja tyypillisesti koulutuslakohtaisia ryhmiä, jotka koostuvat elinkeinoelämän edustajista. Vaikka neuvottelukunnat koostetaankin korkeakoulun tarpeiden mukaan, ne toimivat samalla elinkeinoelämäältä tulevien toiveiden, palautteiden, kehitysideoiden ja yleisempien toiminnan suuntaamiseen liittyvien ajatusten kanavana ammattikorkeakouluun päin. Vuoropuheluun kannustavat neuvottelukunnat valitaan aina uudelleen kolmen vuoden välein, joten luonteeltaan ne ovat yhtäaikaisesti sekä jatkuvuutta tuovia että uusiutumista edistäviä toimijoita.

Tämä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa laadittu artikkeli kokoaa yhteen syksyllä 2011 toteutetun kyselyn tulokset. Kyselyssä kartoitettiin Turun ammattikorkeakoulun neuvottelukuntien jäsenten näkemyksiä innovaatiopedagogiikan tuottamista innovaatiokompetensseista. Kuvatut näkemykset perus-

tuvat pääsääntöisesti neuvottelukuntakouksissa käytyihin ja dokumentoituin keskusteluihin. Tässä laadullisessa selvityksessä oli mukana yhteensä noin 30 tekniikan ja liikenteen, yhteiskuntatieteiden, kaupan ja hallinnon, terveyden sekä luonnonvara-alan yritysten ja organisaatioiden edustajaa. Kyselyn taustalla on ajatus työelämän tarpeiden ja odotusten mahdollisimman tarkasta seuraamisesta ja tuntemisesta sekä työelämän kehittämiseen osallistumisesta perustuen systemaattiseen vuoropuheluun yritysten ja muiden organisaatioiden kanssa.

ELINKEINOELÄMÄN YLEISIÄ KÄSITYKSIÄ INNOVAATIOPEDAGOGIIKASTA

Kyselyn tuloksista kävi ilmi, että innovaatiopedagogiikan käsite on laaja ja elinkeinoelämälle melko vieras. Tieteellinen lähestymistapa ja kasvatustieteelliset käsitteet koetaan hankalina ja innovaatio terminä kuluneeksi, ja joskus jopa ärsyttäväksi. Kun käsitteistöä avataan ja niiden käytännön toteutusta kuvataan, asenteet muuttuvat usein merkittävästi, ja sen jälkeen aihe koetaan tärkeäksi ja kannatettavaksi. Erityisen ansiokkaana pidetään innovaatiopedagogiikan perusteena olevaa monialaisuutta ja sen tuottamaa osaamista.

Innovaation käsite on moniselitteinen. Innovaatiopedagogiikan yhteydessä sillä tarkoitetaan jatkuvan parantamisen periaatteelle nojaavaa osaamisen parantamista, joka johtaa työelämässä hyödynnettävään ideaan, osaamiseen tai muuhun käytäntöön. Myös elinkeinoelämän edustajat painottavat tätä näkemystä korostaen samalla sitä, että innovaatioiden tuottaminen ei viittaa ainoastaan tuoteinnovaatioihin, vaan myös prosesseihin ja menetelmiin. Harvoin myöskään on kyse kokonaan uusista eli ns. radikaaleista innovaatioista; sekä yksityisellä että julkisella sektorilla tapahtuu päivittäin hyvinkin merkittäviä inkrementaaleja eli asteittaisia innovaatioita, jotka ovat olemassa olevien tuotteiden tai järjestelmien parannuksia. Niitä voi syntyä yhtä hyvin toimistotyössä, terveydenhuollon asiakastyössä kuin konepajoillakin. Tärkeää on saada työntekijät havainnoimaan ja dokumentoimaan parannuksia, jotta tietoa uusista menetelmistä ja työtavoista saadaan hyödynnettyä laajemminkin.

INNOVAATIOKOMPETENSSIT

Koulutuksen tavoitteet eli sen tuottamat innovaatiokompetenssit jakaantuvat yksilö-, yhteisö- ja verkosto-osaamisen innovaatiokompetensseihin. Näillä osaamisalueilla varmistetaan se, että valmistuva opiskelija kykenee osallistumaan tulevan työorganisaationsa innovaatioprosesseihin ja kehittämään niitä. Innovaatiokompetenssit koetaan yrityksissä merkittävänä ja erityisesti kyselyn tuloksissa korostui yhteisö- ja verkosto-osaamisen merkitys. Terminä tällaiseen osaamiseen viittaava soft skills kattaa tärkeimpiä työelämässä tarvittavia taitoja.

Sanana innovaatiokompetenssi ei avaudu täysin ilman lisäselityksiä, samoin kuin ei innovaatiopedagogiikkakaan, mutta kuten todettua, sisällöllisesti sen koetaan vastaavan työelämän vaatimuksiin erinomaisesti. Myös ammattikorkeakoulun määritelmä innovaatiolle koetaan oikeana – kyse on tekemisen parantamisesta, jolla on myös käytännön merkitystä. Innovaatiokompetensseja pidetään tärkeinä erityisesti siksi, että niillä voidaan kehittää organisaatioiden kilpailukykyä. Kyselyssä esiin tulleiden näkemysten mukaan innovaatiokompetenssien tulee kuitenkin vain tukea nykyisen koulutuksen tuottamaa osaamista, eli niitä ei tule tuottaa perusosaamisen kustannuksella. Toisin sanoen elinkeinoelämän edustajat näkivät, että koulutuksen tietosisältöjä ei tule heikentää, vaikka taito- ja asenneosaamista parannettaisiinkin.

Työelämän edustajat pohtivat myös innovaatiokompetenssien vaikuttavuutta ja sitä, voidaanko erityisesti yhteisö- ja verkosto-osaamisen kompetensseilla vaikuttaa elinkeinoelämän innovaatioiden tuottamiseen. Näkemykset olivat melko yksimielisesti puoltavia. Käsite innovaatioita synnyttävistä yksittäisistä ”propellihuista” on vanhanaikainen ja väriltynyt, sillä nykypäivän innovaatiot syntyvät yhä useammin eri ammattiryhmien yhteisen kehittämistyön hedelmänä. Asia ei sinänsä ole uusi, sillä samoihin tavoitteisiin pyritään työelämässä jo nyt. Koulutuksen osalta kehitettävää on paljon, sillä suomalainen koulutusjärjestelmä on pitkälti perustunut yksinoppimiseen sekä yksin suoritettaviin tentteihin ja näyttökokeisiin. Monialainen toiminnallinen oppiminen on korkeakoulutuksessa ollut harvinaisuus, mutta innovaatiopedagogiikassa se kuuluu peruseriaatteisiin.

TAVOITTEELLISUUS JA MITTARIT

Työelämän innovaatioprosesseissa menestyminen edellyttää kykyä ottaa riskejä ja sietää epävarmuutta. Yritysten toiveena on, että ammattikorkeakoulutuksessa voidaan harjaannuttaa näitä valmiuksia monipuolisten opetusmenetelmien avulla. On luotava opetustilanteita, joissa epäonnistuminen sallitaan. Näiden tilanteiden huolellinen analysointi ja uudelleenyrittäminen tuottavat tärkeitä onnistumisia, jotka lisäävät opiskelijoiden motivaatiota.

Elinkeinoelämän edustajat painottavat sitä, että opiskelijoiden tulee kokonaisuudessaan sisäistää innovaatiopedagogiikan tavoitteet. Tämä edellyttää arvioinnin kehittymistä; esimerkiksi itsearvioinnin painoarvo täytyy olla suuri, jotta opiskelija oppisi arvioimaan vaikkapa omien yhteisö- ja verkosto-osaamisen kompetenssiensa kehittymistä opintojensa aikana. Tämä liittyy myös innovaatiopedagogiikan tavoitteena olevan yrittäjyyden kehittymiseen, sillä yrittäjyys elinkeinoelämässä nähdään monilla aloilla myös laajemmin yrittäjämäisenä ja vastuullisena asenteena työhön, ja myös tämän kehittymisen arviointiin on opiskelijalle annettava työvälineitä opintojen aikana.

Innovaatiokompetenssien todentaminen todettiin kauttaaltaan vaikeaksi. Se, miten niitä voidaan arvioida ja mitata, vaatii erityistä pohdintaa tulevaisuudessa. Joka tapauksessa tarvitaan työkaluja mittaamaan sitä, miten opiskelija täyttää työelämän tarpeiden ja toiveiden mukaisesti laadittujen kompetenssi-kuvausten vaatimukset.

LOPUKSI

Viimeisten vuosikymmenten aikana työelämän kehittämisessä on ollut muo-
dissa monenlaisia ismejä, jotka alkunnostuksen jälkeen ovat väistyneet uusien oppien tieltä. Elinkeinoelämältäkin saadun palautteen perusteella korkeakoulutuksessa pitää varmistua siitä, ettei innovaatiokompetensseille ja yleisesti innovaatiopedagogiikalle käy samoin. Onnistunut lanseeraus edellyttää pitkäjänteistä sisäänajoa. Kertarysäyksellä ei koulutuksen rakenteita pidä muuttaa, vaan koulutusta voidaan uudistaa haluttuun suuntaan asteittaisella painotusten muutoksella ja uudenlaisten opetusmenetelmien hallitulla käyttöönotolla. Merkittävässä roolissa ovat myös opettajakunnan motivointi sekä uusien opettajien valinta ja valmennus.

Innovaatiopedagogiikan kentällä riittää siis edelleen paljon työtä. Vaikka ammattikorkeakoulun käyttämä koulutuksen sanasto ja käsitteistö ovatkin hankalia asioita lähemmin tuntemattomille, on neuvottelukuntien mielestä koulutuksen kehittämisen suunta Turun ammattikorkeakoulussa oikea, ja se vastaa tavoitteiltaan ja toteutukseltaan työelämän odotuksia ja tarpeita. Tästä on hyvä jatkaa.

OPISKELIJANÄKÖKULMIA INNOVAATIOPEDAGOGIIKKAAN

Taru Penttilä, Johanna Nuotio & Katriina Holanne

Opiskelija on keskeinen toimija innovaatiopedagogiikassa. Opiskelija osallistuu sen erilaisiin toimintatapoihin ja menetelmällisiin ratkaisuihin, ja kehittää niissä omaa osaamistaan saadakseen valmiuksia osallistua organisaatioiden innovaatioprosesseihin ja aitojen innovaatioiden tuottamiseen. Näin kuvataan innovaatiopedagogiikan tavoite, mutta minkälainen on innovaatiopedagogiikan rooli opiskelijan arkipäivässä?

Innovaatiopedagogiikkaa on toteutettu Turun ammattikorkeakoulussa, erityisesti Tekniikka, ympäristö ja talous -tulosalueella, vuodesta 2008 lähtien. Opintojen aikana se kohdataan eri tavoin, koska opintopolut ovat erilaisia ja yksilöllisiä. Innovaatiopedagogiikka esittyytöy opinnoissa etenkin työelämälähtöisinä, todellisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin perustuvina oppimismenetelminä ja -ympäristöinä, mutta myös monialaisena toimintana – muiden alojen opiskelijoiden kanssa toimimisena, joustavina opetussuunnitelmina sekä opinnoissa vahvasti painottuvina kansainvälisyyden ja yrittäjyyden teemoina. Käsitteen laajuuden vuoksi sen toteutus näyttäytyy usein eri tavoin eri opiskelijoille. Innovaatiopedagogiikan kehittämispöcessiä kuvannut tradenomin oppinnäytetyö kuvailee tilannetta vuonna 2011 kuitenkin näin:

Innovaatiopedagogiikan käsite näyttää olevan opiskelijoille vielä melko tuntematon. Termi on tuttu ja se esiintyy usein eri tilanteissa ja ammattikorkeakoulun viestinnässä, mutta sen sisältö jää hämäräksi useimmille opiskelijoille. Huolimatta siitä, että opiskelijat eivät tiedä käsitteen sisältöä, he silti toimivat sen piirissä päivittäin. Opiskelu tapahtuu usein monialaisissa tiimeissä. Työelämäyhteydet ovat keskeisessä roolissa lukuisissa projekteissa, joissa opiskelijat toimivat yhdessä paikallisten yritysten ja organisaatioiden kanssa. Toimiminen erilaisissa yhteisöissä ei ainoastaan luo verkostoja vaan auttaa opiskelijaa näkemään asioita eri näkökulmista. Moni opiskelija työl-

listyy jo opiskeluaikanaan projektien ja harjoittelun kautta, ja nämä kokemukset auttavat opiskelijaa myös hahmottamaan millaisia kvalifikaatioita ja valmiuksia työelämä odottaa. Innovaatiopedagogiikka toteutuu siis käytännön tasolla, vaikka käsite jääkin toistaiseksi vieraaksi. (Nuotio 2011)

Innovaatiopedagogiikan oppimismenetelmissä keskeistä on niiden työelämälähtöisyys, monialaisuus ja aito ongelmanratkaisutarve, ja siksi ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehitys ja innovaatiotoiminta (TKI-toiminta) on pyritty integroimaan opetukseen mahdollisimman kattavasti. Oppiminen tapahtuu useissa opintojaksoissa ja moduuleissa todellisissa, toimeksiantoon perustuvissa hankkeissa ja projekteissa. Opiskelijapalautetta ja oppimiskokemuksia on kerätty useissa hankkeissa, mutta seuraavassa keskitytään talvella 2012 laajan ja monialaisen Auraamo-hankkeen yhteydessä kerättyyn palautteeseen ja Myyntityön koulutusohjelmaan.

MUOTOILUA JA MYYNTIÄ

Auraamo on muotoilun toimintakeskus, jonka tavoitteena on tarjota yritysmaailmalle mahdollisuutta löytää joustavasti tekijöitä muotoilun maailmasta ja lähentää yrityksiä muotoilun tuottajien kanssa. Sen tuoreessa opiskelija-arvioinnissa kiteytyvät tyypilliset kommentit hanketyöskentelyyn liittyen. Selkeä enemmistö oli sitä mieltä, että yritysprojektin hyöty oppimisen kannalta on erittäin hyvä. Olennaista on, että kyseessä on aito toimeksianto, eikä ”hatusta vedetty harjoitusprojekti”. Positiivisimpina mainittuja asioita olivat moniammatillisuus, yhteistyö yli koulutusalarajojen, sekä käytännössä oppiminen ja tekeminen. Moniammatillisen tiimin tuoma lisäarvo niin omalle oppimiselle kuin koko projektin toteutukselle koettiin merkittävänä. Kehitettävää löydettiin eniten ohjauksessa sekä projektia tukevien teoriaopintojen suorittamisessa. (Auraamo 2012)

Jo väliarvioinnin yhteydessä todettiin, että opiskelijatyönä tehdyt projektit eivät ole vääristäneet kilpailua tai syöneet toimeksiantoja olemassa olevilta yrityksiltä; opiskelijoilta ei voida edellyttää samaa panosta kuin ostopalveluna suoritettavalta asiantuntijatyöltä. Kuitenkin toimeksiantojen kohteena olleiden yritysten mielestä moniammatillisten tiimien työskentely toi heille selvästi enemmän lisäarvoa kuin mitä niiden ohjaamisesta koitui lisättyötä (Mikkonen 2012). Hankkeen opiskelijoiden kommentit kertovat oppimisesta mm. seuraavaa:

Positiivisesti onnistunut projekti antoi minulle valtavasti intoa kohdata uusia kehitysprojekteja, ja sain rutkasti itseluottamusta yritysasiakkaiden kanssa toimimiseen. Tämän jälkeen uskalsin ottaa käsiini muitakin asiakasprojekteja koulussa. (Haapakoski 2012)

Näin, etteivät projektit olleet liian jyrkkiä ja suuria vuoria kiivettäviksi ja kapuaminen kohti projektin huippua oli mahdollista. Luisumista alaspäin oli varottava, ja sen motivaatio ja keskittyminen estivät kohtuullisen tehokkaasti. Hyvin yhteen hiileen puhaltava ryhmätyö on kaikissa projekteissa ollut oikea avain onnellisuuden oveen, oveen jonka takana hyvä lopputulos odottaa. (Hietanen 2012)

Opimme monialaista ryhmätyöskentelyä [...] Teimme ensimmäistä kertaa yhteistyötä yrityksen kanssa, ja saimme kokea millaista muotoilijan työ voisi olla valmistuttuamme [...] Mukana oli myös koulumme vaihto-opiskelijoita, jotka toivat konsepteihin kansainvälistä näkemystä. Yhteistyö yrityksen kanssa lisäsi ymmärrystämme teollisesti valmistettavan tuotteen vaatimuksista. Konsepteja syntyi projektin kuluessa todella paljon, ja yritys sai monia tuoteideoita tulevaisuutta varten. (Halonen & Huunonen 2012)

Toisena esimerkkinä innovaatiopedagogiikan mukaisesta koulutusohjelman toteutuksesta voidaan mainita Myyntityön koulutusohjelma, jonka opetussuunnitelma on rakennettu siten, että myynnin opintojaksoja toteutetaan yhteistyössä yrityskumppanien, ns. kummiyritysten, kanssa. Tässä myynnin oppimisen yhteisössä mahdollistetaan rajanylitykset koulun ja työelämän välillä. Oppimistehtävien sisältö muodostuu kummiyritysten antamista toimeksiannoista. Näistä toimeksiannoista opiskelijat rakentavat itselleen projektin, jonka kautta vaikeasti hahmotettavaa myynnin todellisuutta ja myyntiosaamista kyetään paloittelemaan mielekkäiksi ja hallittaviksi osakokonaisuuksiksi, joista opiskelija pystyy rakentamaan osaamisensa karttuessa kokonaisnäkemysen alastaan.

Yrityskumppanien mahdollistavilla todellisen elämän myyntiprojekteilla on ratkaiseva merkitys innovaatiopedagogiikassa, jossa kaikkien toimijoiden on mahdollista oppia ja luoda uutta. Tämä mahdollisuus voi avata myös yrityskumppaneille tuoreen ajattelun herättämänä merkittäviä uusia näkökulmia, minkä tuloksena myös yhteistyökumppanien käsitykset ja toimintakäytänteet saattavat muuttua. Yhteistyön tuloksena syntyy kokonaan uusia käsityksiä, näkemyksiä, tietoa ja osaamista. (Hänti 2009).

Myyntityön koulutusohjelman opiskelijan näkökulmasta myyntiä oppii parhaiten tekemällä sitä ja nimenomaan oikeisiin toimeksiantoihin perustuen. Kun myyntiprosessin opinnot suoritetaan kummiyrityksissä, syntyy win-win-tilanne: yrityksessä on mietitty opiskelijoille riittävän haastavia tehtäviä, jotka motivoivat ja joista oppii uutta, ja samalla yritys aidosti hyöttyy opiskelijoiden tekemästä työstä. Tämä on molemmille osapuolille kannustavaa.

AVOIMUUTTA JA SELKEYTTÄ

Yllä olevat esimerkit kertovat innovaatiopedagogiikan toteutuksesta. Opiskelijat saavat toteuttaa oikeiden yritysten oikeita toimeksiantoja, ja ratkaistavat ongelmat edellyttävät monialaista ammattitaitoa. Opiskelijoiden mielestä innovaatiopedagogiikka voi tarjota heille mahdollisuuksia verkostoitumiseen jo opiskeluaikana ja he kokevat saavansa näin myös kilpailuetua verrattuna muiden korkeakoulujen opiskelijoihin.

Toimeksiannoissa opitaan usein sellaistaikin, mitä oppimistavoitteissa ei ole edes määritelty, kuten työelämän edellyttämiä vuorovaikutustaitoja, asiakkaan ymmärrystä, epävarmuuden hallitsemista ja esiintymistaitoa. Koulutusjohtaja Liisa Kairisto-Mertanen (2012) mukaan Tekniikka, ympäristö ja talous -tulosalueen eri alojen opiskelijoille annettu mahdollisuus yhdessä opiskelemiseen on muuttanut ilmapiiä kaikkineen avoimemmaksi ja kannustavammaksi. Hän yhtyy myös opiskelijoiden käsitykseen verkostoitumisen tärkeydestä:

Innovaatioiden syntyminen edellyttää yksilökohtaisen tiedon lisäksi myös oikeiden ihmisten löytämistä ja heidän hallussaan olevan tiedon käyttämistä kokonaisuuden hyväksi. [...] Kun korkeakoulu pystyy tarjoamaan opiskelijoilleen hyvän substanssiosaamisen lisäksi myös hyvät verkostot, antaa se opiskelijoilleen hyvät mahdollisuudet menestymiseen myös jatkossa. (Kairisto-Mertanen 2012)

Innovaatiopedagogiikan toteutus toimii joidenkin opiskelijoiden osalta jo nyt erittäin hyvin, mutta haasteena on tuoda sen toimintatavat jokaisen opiskelijan arkipäivään. Kuten todettua, myös innovaatiopedagogiikan käsite vaatii edelleen selkiinnyttämistä. Kun opiskelijat sisäistävät innovaatiopedagogiikan käsitteen, he pystyvät olemaan tiiviimmin mukana sen kehittämistyössä ja

tuomaan mukaan omia ideoitaan. Vaikka innovaatiopedagogiikka tulee esiin monissa yhteyksissä, kuten opettajien puheissa, koulun sisäisessä viestinnässä tai vaikkapa opintojaksojen sisältöjä perusteltaessa, termiä ei kuitenkaan ole välttämättä missään yhteydessä selitetty auki yhteisesti.

Tästä johtuen jokaisella opiskelijalla on hieman omanlaisensa näkemys siitä, mihin innovaatiopedagogiikalla viitataan, mihin sitä tarvitaan ja mihin sillä pyritään. Tähän opiskelijat ovat itse ideoineet useita ratkaisuja. Vuonna 2012 toteutetaan opiskelijoiden suunnittelema, toteuttama ja heille suunnattu In-nopeda-päivä, jonka tavoitteena on paitsi avata käsitettä käytännössä myös auttaa opiskelijoita hahmottamaan oppimistaan aiempaa paremmin.

Innovaatiopedagogiikan jalkauttaminen on luonnollisesti myös koko henkilöstön asia, ja sen selkiinnyttäminen ja sen mahdollisuuksien esittely on merkittävä osa opettajakunnan, opinto-ohjaajien ja opettajatuutorien jatkuvaa työtä, unohtamatta vanhempien opiskelijoiden ja opiskelijatuutorien vaikutusmahdollisuutta tiedon jakamisessa. Yksittäinen tiedotuspäivä ei ole riittävä ratkaisu, vaan opiskelijoiden kanssa on käytävä säännöllistä vuoropuhelua siitä, mitä työelämä edellyttää ja miksi opiskellaan valituilla tavoilla ja menetelmillä. Yhtä oikeaa tapaa tai menetelmää ei ole; opiskelijoiden palautteesta välittyy viesti siitä, että on hyvä kun käytössä on monia erilaisia oppimismenetelmiä. Opiskelijanäkökulmasta luento voi olla edelleen aivan yhtä hyvä tapa teoria-tiedon omaksumisessa kuin ennenkin, mutta tietoa pitää päästä soveltamaan käytännön tekemisen kautta. Opiskelijoiden viesteistä näkee, että tekemisessä on innovaatiopedagogiikassa oikea suunta. Haasteena on lähinnä hahmottaa toiminnan punainen lanka innovaatiopedagogiikan käsitteen kautta, jotta saavutetaan yhteinen ja selkeä näkemys siitä, miksi teemme miten teemme.

LÄHTEET

Auraamo. Loppuarviointiraportti 2012.

Haapakoski Maija (2012). Myyntikonseptin suunnittelu yritykselle. Teoksessa: Mikkonen Marjaana (toim.) Muotoilun toimintakeskus AURAAMO – kehittämishankkeita 2009–2012. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 129, s. 91.

Hietanen Janne (2012). Haasteita ja yllätyksiä. Teoksessa: Mikkonen Marjaana (toim.) Muotoilun toimintakeskus AURAAMO – kehittämishankkeita 2009–2012. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 129, s. 93.

Halonen Iida & Huunonen Linda (2012). Monessa mukana. Teoksessa: Mikkonen Marjaana (toim.) Muotoilun toimintakeskus AURAAMO – kehittämishankkeita 2009–2012. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 129, s. 95.

Hänti Sirpa (2009). Myynnin oppimista yhteistyössä yrityselämän kanssa. Teoksessa: Kairisto-Mertanen Liisa, Kanerva-Lehto Heli & Penttilä Taru (toim.) Kohti innovaatiopedagogiikkaa – uusi lähestymistapa ammattikorkeakoulujen opetukseen ja oppimiseen. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 92. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 92, s. 69–77.

Kairisto-Mertanen, Liisa (2012). Auraamon yritysprojekteissa opitaan innovaatiopedagogiikan mukaisesti. Teoksessa: Mikkonen, Marjaana (toim.) Muotoilun toimintakeskus AURAAMO – kehittämishankkeita 2009–2012. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 129, s. 15–17.

Mikkonen, Marjaana (2012). Toiminta Auraamossa. Teoksessa: Mikkonen, Marjaana (toim.) Muotoilun toimintakeskus AURAAMO – kehittämishankkeita 2009–2012. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 129, s. 9–13.

Nuotio, Johanna (2011). Innovation competencies at Turku University of Applied Sciences – observations and discussion. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.

OPETUSHENKILÖSTÖN OMIA KOKEMUKSIA INNOVAATIOPEDAGOGIIKASTA

Taru Penttilä & Eeva Harjulahti

Innovaatiopedagogiikkaa on kehitetty Turun ammattikorkeakoulussa systemaattisesti vuodesta 2008 alkaen. Uuden käsitteen ja siihen perustuvan pedagogisen strategian sisäistäminen ja edelleen kehittäminen on edellyttänyt ja tulee tulevaisuudessakin edellyttämään runsaasti organisaation sisäistä keskustelua, tiedotusta ja koulutusta. Toisaalta opettajien uudet roolit eivät välttämättä enää vastaa perinteisiä näkemyksiä opettajuudesta, mikä osaltaan saattaa aluksi hankaloittaa yhteistyötä ammattikorkeakoulun ulkopuolella.

Artikkelissa esitetyt näkemykset on kerätty kolmesta syksyllä 2011 järjestetystä henkilöstön innovaatiopedagogiikka-työpajasta. Työpajojen tavoitteena oli yhteisen innovaatiopedagogiikkaan liittyvän ymmärryksen vahvistaminen. Tavoitteena oli myös lisätä käsitteen tunnettuutta sekä yhteistä keskustelua ja hyvien käytänteiden jakamista aiheesta. Tilaisuuksien kesto oli kolme tuntia ja ne järjestettiin ammattikorkeakoulun eri yksiköiden tiloissa. Osallistujat koostuivat 68 henkilöstön edustajasta, jotka kuuluivat lähinnä opetushenkilöstöön.

Työpajatyöskentely toteutettiin learning cafe -menetelmällä, jota edelsivät lyhyet alustukset innovaatiopedagogiikan tarpeesta ja tavoitteista sekä sen toteuttamisesta opettajan työssä. Learning cafe -keskusteluissa oli kaksi pääteemaa:

- miten innovaatiopedagogiikka näkyy omassa työssäsi ja mitä muuta se voisi omassa työssäsi olla?
- miten innovaatiokompetenssit näkyvät omassa työssäsi ja miten arvioit niiden kehittymistä?

Tulosalueiden opetussuunnitelmakoordinaattorit osallistuivat kaikkiin tilaisuuksiin kuuntelijoina ja kirjaajina. Learning cafe -keskustelut myös nauhoitettiin ja litteroitiin. Tulokset analysoitiin ja kirjoitettiin auki opetussuunnitelmakoordinaattorien ja alustajien yhteiskirjoittamisella sosiaalisen median työkaluja käyttäen.

KANNUSTUSTA JA MOTIVAATIOTA

Innovaatiopedagogiikalla koettiin yleisesti ottaen olevan kannustava ja motivoiva vaikutus opettajan työhön. Ennen kaikkea innovaatiopedagogiikan nähtiin kannustavan kokeilemaan monipuolisia työtapoja sekä oppimis- ja opetusmenetelmiä – sen luonne sallii mahdollisuusajattelun antaen luvan myös epäonnistumisiin ja niistä oppimiseen. Monipuolistuvat työskentelytavat koettiin motivoivina sekä opettajille että opiskelijoille.

Innovaatiopedagogiikan korostama monialaisuuden hyödyntäminen koettiin niin ikään kannustavaksi opettajan työssä. Yhteisopettajuuden toteutusmuotoja käytetään ja niistä on saatu hyviä kokemuksia. Opettajan työ ei ole enää yhtä yksinäistä puurtamista tiedon ja hyvien käytänteiden jakamisen lisääntymässä. Monialaisuus ja eri koulutusalojen opiskelijoiden yhteistyö on myös opiskelijoista puolesta koettu antoisaksi ja mielekkääksi, vaikka se ensimmäisillä kerroilla kohtaa usein vastustusta ja ennakkoluuloja.

Innovaatiopedagogiikka antaa opettajan työhön selkeät tavoitteet ja antaa vapautta keksiä toimivimmat keinot tavoitteisiin pääsemiseksi. Se ohjaa myös mielekkäällä tavalla TKI-toiminnan ja opetuksen integrointiin, mikä on ammattikorkeakoululainsäädännössä mainittu edellytyksenä opetustoiminnalle. Tämä koettiin toisaalta haasteellisena ja aikaa vievänä: esimerkkeinä mainittiin mm. projektioppimisen ja ongelmaperustaisen oppimisen vievän runsaasti aikaa niin suunnittelun kuin toteutuksen osalta.

Innovaatiopedagogiikassa ohjauksen merkitys korostuu niin opiskelijan kuin opettajankin työssä. Ohjaus edellyttää vahvaa pedagogista osaamista, jota kokeneilla opettajilla on yleensä uusia opettajia enemmän; tämä asettaa kehittämistarpeita etenkin uusien opettajien perehdytykseen. Opettajien pedagogiselle osaamiselle annettiin erityistä painoarvoa, mitä julkisessa keskustelussa ei aina ymmärretä. Esimerkiksi työelämästä tulevien opettajien arvioidaan

yleisesti olevan hyviä ohjaajia käytännön projektinhallintakokemuksen myötä, mutta näin ei yleensä ole, sillä opiskelijaohjaus vaatii ammatillisen projektiosaamisen lisäksi hyvää pedagogista näkemystä ja kokemusta.

Innovaatiopedagogiikka nähtiin ensisijaisesti sallivana ja mahdollistavana toimintatapana. Se voidaan kokea opettajan jatkuvana mahdollisuutena, mutta myös jatkuvana pakkona kehittyä. Siksi hyvä ilmapiiri korostuu erityisesti yllettävissä ja muuttuvissa toimintaympäristöissä.

KESKEISIÄ HAASTEITA

Käsitteet

Terminä innovaatiopedagogiikka herättää ristiriitaisia tunteita. Käsitettä on vaikea hahmottaa, ja perustason keskusteluissa nousee esiin kysymyksiä jo siitä, onko kyseessä strategia, filosofia, menetelmä vai jotain muuta. Työpajojen yhteydessä pidetyt alustukset pyrkivät selventämään sitä, mitä tarkoittaa, että innovaatiopedagogiikka on Turun ammattikorkeakoulun strategia, ja miksi sille on tarvetta ja mihin sillä pyritään. Kritiikkiä kuultiin siitä, että teema ei ole sinänsä uusi, ja lisäksi pohdittiin sitä, mikä tekee innovaatiopedagogiikasta muita paremman pedagogisen lähestymistavan.

Innovaatiopedagogiikan uutuusarvon puolesta esitettiin näkemyksiä muuan muassa sen sisältämän tietokäsityksen osalta. Yhteisesti todettiin, että vaikka sen uutuusarvoa ei nähtäisikään sinällään merkittävänä, innovaatiopedagogiikan painoarvoa lisää varmasti se, että sillä on opettajan ja opiskelijan työtä ja sen kehittämistä kannustava vaikutus.

Innovaatiopedagogiikan käsitekeskustelua työpajoissa häiritsi osittain se, että osa henkilöstöstä kokee termin olevan jo täysin tuttu, kun taas osalle on epäselvää, mitä aiheella edes tarkoitetaan. Osa kaipaa aivan perustiedon avaamista ja käsitteiden määrittelyä; osa taas toivoo, että asiassa olisi edistytty jo enemmän käytännön sovellusten jakamiseen määritelmien ja tavoitteiden ollessa valmiiksi tuttuja.

Pohdinnoissa innovaatiopedagogiikkakäsite yhdistettiin PBL-menetelmään (Problem Based Learning), jota käytetään opetusmenetelmänä useissa koulutusohjelmissa. Toisaalta keskustelun edetessä kyseenalaistettiin se, onko PBL

innovaatiopedagogiikkaa. Lisäksi pohdittiin, onko innovaatiopedagogiikka oikeastaan enemmänkin pelkkä muoti-ilmiö, tai paremminkin oppimistavoite tai ainoastaan tuote.

Lisäksi itse innovaation käsite herättää hämmennystä. Tämä hämmennys johtaa helposti siihen, että aiemman osaamisen väheksyntää ja toisaalta uuden osaamisen edellyttämistä aletaan pelätä. Keskusteluissa ilmeni myös, että osallistujista kaikki eivät pitäneet innovaatiopedagogiikka-sanasta ja sen määrittelystä; tähän liittyy ajatus, että liian tarkka määrittely saattaa estää luovuuden. Keskustelussa painottui, että monia asioita tehdään hyvin jo nyt, ja tärkeää olisi jatkuvan kehittämisen lisäksi korostaa jo olemassa olevien hyvien käytänteiden jakamista ja vaihtamista. Innovaation määritelmässä tulee ennen kaikkea esiintuoda se, että tavoitteena on tehdä asioita nimenomaan paremmin, eikä välttämättä erilaisella ja uudella tavalla.

Uusi opettajuus

Vaikka innovaatiopedagogiikka tukee yhteisöllistä opettajuutta, voi opettaja kokea olevansa myös yksin uudessa työtavassa, mikäli lähityöympäristössä uusien toimintatapojen kokeilu ei saa riittävästi tukea. Huolenaiheena innovaatiopedagogiikassa tuntuu olevan usein myös se, että uusia asioita edellytetään ammattiosaamisen kustannuksella – ammatillisen substanssiosaamisen pelättään heikentyvän, jos liikaa painotetaan geneeristen kompetenssien, kuten yhteisöosaamisen, kehittymistä ja arviointia.

Haasteena pidettiin myös ajanpuutetta. Mistä saadaan aikaa suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä uusia toimintatapoja ja opetusta? Työpajakeskusteluissa nostettiin esille se, että innovaatiopedagogiikassa sekä opettajan että opiskelijan on siedettävä epävarmuutta. Lisäksi molempien osapuolten tulee opetella saamaan ja antamaan palautetta, ja opettajien tulee uskaltaa heittäytyä uusiin tilanteisiin.

Innovaatiopedagogiikka koetaan haastavana, sillä se edellyttää opettajalta lupumista perinteisestä opettajan roolista ja siirtymistä enemmänkin ohjaajan tai kanssakulkijan rooliin. Miten opiskelijaa tuetaan esimerkiksi projektin eri vaiheissa, ja miten jakaa projekti sopiviin ja samalla riittävän haastaviin vaiheisiin? Opettajaohjaajan on tiedettävä se, miten opiskelija toimii, ja samalla hänellä on oltava taitoa tunnistaa vaikkapa se, missä yhteydessä opiskelija on oppinut soveltamaan uutta.

TAVOITTEENA INNOVAATIOKOMPETENSSIT

Työpajoissa keskityttiin myös keskusteluun innovaatiokompetenssien merkityksestä, kehittämisestä ja arvioinnista. Innovaatiokompetenssien käsite tuntui jakavan mielipiteet kahtia. Osa pitää termiä ja sen määritelmiä hyvinä ja selkeinä – tällöin innovaatiokompetenssit koetaan työtä hyvin ohjaavana työkaluna, tavoitteiden suunnanantajana. Toisaalta osa piti Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arenen suosituksia ammattikorkeakoulututkinnon yleiseksi kompetensseiksi parempina.

Innovaatiokompetenssit tavoitteena jakoi myös käsityksiä; osasta ne ovat itsestään selviä, osan mielestä vaikeita ja tiukasti asetettuja. Työpajakeskusteluissa oltiin sitä mieltä, että innovaatiokompetenssit ovat kaikille tarpeellisia, jotta voisi selviytyä yhä monipuolisempaa osaamista vaativista työtehtävistä. Toisaalta kuitenkin pohdittiin, ovatko kompetenssit liian vaativia siihen, että kaikki opiskelijat voitaisiin valmentaa kompetenssien mukaiseen osaamiseen.

Yhteisenä näkemyksenä esiintuottiin erityisesti yhteisö- ja verkosto-osaamiseen liittyvien innovaatiokompetenssien suuri painoarvo työelämässä. Yhtä mieltä oltiin siitä, että näitä kompetensseja pitäisi pystyä arvioimaan entistä paremmin, jotta niitä pystyttäisiin myös kehittämään. Näiden kompetenssien arviointi koettiin kuitenkin hyvin haastavana.

Keskusteluissa pidettiin yhteisesti positiivisena piirteenä sitä, että ns. soft skills nostetaan aiempaa paremmin esille. Toisaalta esitettiin näkemyksiä, että kyse on itse asiassa ns. tavis-osaamisesta: taidoista, joita ylipäänsä tarvitaan työelämässä pärjäämiseen, mikä toisaalta painottaa niiden olevan realistisia tavoitteita jokaiselle. Kysymys esitettiin myös siitä, miten innovaatio-osaaminen näkyy nykyisissä yksilöosaamiseen liittyvissä innovaatiokompetenssien kuvauksissa.

Innovaatiokompetenssien ja niiden huomioon ottamisen koettiin yleisesti ottaen kehittävän palautteen antoa ja arviointikäytänteitä. Nämä ovat myös opiskelijoiden mielestä keskeisiä kehittämiskohteita. Monipuolisten arviointimenetelmien todettiin olevan välttämättömyys vaikkapa itse- ja vertaisarviointin kehittämiseen liittyen.

Erityisesti verkosto-osaamisen kehittämistä tarvitaan, ja siihen ei keskustelijoiden mielestä ole ammattikorkeakoulussa vielä riittävästi panostettu. Verkostoosaamiseen liittyviä arviointimenetelmiä ja -kriteerejä tuleekin kehittää. Keskusteluissa pohdittiin myös sitä, miten opiskelijan verkosto-osaamista voidaan tehdä näkyväksi esimerkiksi portfolion tai tutkintotodistuksen liitteen avulla,

todentamalla muuan muassa projekteihin osallistuminen. Verkosto-osaamisen innovaatiokompetenssien kehittämistavoite on haaste sekä opiskelijoille että opettajille, sillä hankeosaaminen on iso lisätyö omaksuttavaksi, eikä se sovellu kaikille opettajille.

LOPUKSI

Innovaatiopedagogiikka herättää ajatuksia niin puolesta kuin vastaan – ainakaan siihen ei suhtauduta välinpitämättömästi. Turun ammattikorkeakoulussa käsite on monelle jo kovin tuttu, mutta monelle edelleen vieras, ja iso joukko siinä välissä pohtii, mitä kaikkea se on ja voisikaan olla. Innovaatiopedagogiikkaa ei ole viitekehyksenä vielä yleisesti kovinkaan paljon tutkittu, ja se tarjoaa runsaasti paitsi jatkotutkimusaiheita myös käytännön kehittämiskohteita ja keskustelunaiheita. Itse innovaatiopedagogiikalle ja sen tuottamalle innovaatio-osaamiselle on suuri tarve. Tukeakseen elinkeinotoimintaa ja innovaatioiden syntymistä on ammattikorkeakoulun oltava sellainen oppimisympäristö, joka mahdollistaa monialaisen ja kehittämisorientoituneen ammattitaidon syntymisen. Ja nimenomaan tähän innovaatiopedagogiikalla pyritään.

Innovaatiopedagogiikka edellyttää toteutuakseen myös uudenlaista opettajuutta. Opettajan työ muuttuu perinteisestä roolista yhä enenevässä määrin ohjaajaksi. Uudenlainen opettajuus edellyttää myös jakamisen ilmapiiriä ja sallivuutta erilaisiin tilanteisiin. Jakamisen ilmapiiriin kuuluu myös yhteisopettajuus, koska yksi opettaja ei välttämättä ole laajojen projektien ainoa sisällöllinen asiantuntija. Opettajan rooli oppimistilanteissa on myös edistää dialogia.

Uudenlainen opettajuus edellyttää heittäytymistä ennalta-arvaamattomiin ja jopa tuntemattomiin tilanteisiin, mikä on suuri muutos perinteiseen opettajuuteen verrattaessa. Uusina haasteina on lisäksi muistettava opetuksen ja TKI:n kytkennän käytännössä samoin kuin projekteissa opitun oppimisen näkyväksi tekeminen opiskelijalle. Jotta uuteen opettajuuteen päästään, nämä asiat on huomioitava sekä henkilöstökoulutuksessa että rekrytoinnissa.

Henkilöstön näkemykset innovaatiopedagogiikan tavoitteeseen pääsemiseksi ovat moninaisia ja jakamisen arvoisia. Lienee kiistatonta, että mitä mieltä innovaatiopedagogiikan uutuusarvosta ammattikorkeakoulussa tai sen ulkopuolella ollaankaan, on se lunastanut paikkansa jo pelkästään saamalla aikaan motivaatiota ja innostusta kehittää eri tavoin sekä työelämää että sen innovaatiotoimintaa niin henkilöstön kuin opiskelijoidenkin keskuudessa.

PAJATYÖSKENTELEYLLÄ OTETTA TYÖELÄMÄÄN

Meiju Räsänen & Sami Lyytinen

Tietoyhteiskunnassa merkittävä osa ihmisistä työskentelee tiedon etsimiseksi, tuottamiseksi, kehittämiseksi, muuntamiseksi, laajentamiseksi ja luomiseksi. Yksilöiltä vaaditaan yhä enemmän itseohjautuvuutta ja kykyä hallita sekä omia älyllisiä prosessejaan että tietoon kohdistuvia toimintojaan. Samaan aikaan yksilön on pystyttävä oppimaan myös muilta ja luomaan uutta osaamista luonteeltaan entistä sosiaalisemmissa ja usein nopeasti vaihtuvissa tilanteissa. Hänen ei tarvitse osata eikä tietää kaikkea, mutta hänen on kyettävä hyödyntämään muiden osaamista ja ajatuksia. Uudistumiskyky, dynaamisuus, luovuus ja innovatiivisuus nousevatkin yhä merkittävämmiksi kilpailutekijöiksi kaikilla yhteiskunnan toimialoilla. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2004; EK 2011.)

Tämä kehityssuunta näkyy yhtä lailla koulutuksen kentällä. Koulutusjärjestelmän on kyettävä palvelemaan muuttuvan ja monimutkaistuvan yhteiskunnan tarpeita. Tietoperusteisen oppimisen lisäksi koulutuksen tuleekin vahvistaa monia muita taitoja ja valmiuksia. Suomalainen koulutusjärjestelmä on perinteisesti ollut vahva tiedollisen valmiuksien kasvattamisessa, mutta enää nämä valmiudet eivät riitä (EK 2011, 17). Tukemalla osaamisen laaja-alaista kehittymistä innovaatiopedagogiikan keinoin Turun ammattikorkeakoulun Tekniikka, ympäristö ja talous -tulosalueella (TYT) samalla rohkaistaan opiskelijoita ja opettajia uudenslaisiin ajattelutapoihin.

Vaikka innovaatiopedagogiikka on lähtökohtaisesti enemmän oppimisote, jossa keskeistä on dogmaattisen menetelmäorientaation sijasta uudenlaisen ajattelutavan luominen, on TYT:ssä toteutettavassa opetuksessa kiinnitetty viimeisen muutaman vuoden aikana huomiota vahvasti myös uudenlaisten opetusmenetelmien luomiseen ja soveltamiseen aktiivisen oppimisen lisäämiseksi. Opetuksessa ja oppimisessa korostuvat ennen kaikkea ongelmanratkaisutaidot, tekeminen ja yhteistyö, jossa opiskelijan oma aktiivisuus ja osallisuus ovat keskiössä. Yhtenä tällaisena kokonaisuutena ovat TYT:n opiskelijan opintosuunnitelmaan joko pakollisena tai vapaaehtoisena sisällytettävä pajatoiminta.

Innovaatiopedagogiikassa työelämäyhteyteen liitettävä ammattikorkeakoulujen lakisääteinen tutkimus-, kehitys- ja innovointitoiminta on yksi kulmakivistä. Tämä heijastuu myös erilaisissa pajo- ja työtoiminnoissa. TYT:n pajoissa opiskelijat saatetaan eri menetelmin vuorovaikutukseen, yhteistyöhön ja molemminpuoliseen kehittämistoimintaan ammattikorkeakoulun ulkopuolisen työelämän kanssa. Tavoitteena on tuottaa molemminpuolista hyötyä niin ammattikorkeakoulun ulkopuoliselle toimijalle kuin ammattikorkeakoululle ja ennen kaikkea sen opiskelijoille.

PROJEKTIPAJA

TYT-tulosalueella on toteutettu projektipajaksi nimettyä opintojaksoa vuodesta 2008 alkaen. Projektipajan ideana on saattaa tulosalueen kaikkien koulutusohjelmien opiskelijat ensimmäisenä syksynään toteuttamaan heille annettuja projektitehtäviä monialaisissa ryhmissä. Idea on nimenomaan heti ensimmäisestä vuodesta lähtien totuttaa opiskelijoita opiskelutilanteisiin, joissa monialaisissa ryhmissä, usein oman koulutusohjelman aihepiirien ulkopuolelta, pyritään tuottamaan pääosin ulkoisen tilaajan toimeksiantoon perustuen uudenlaisia näkemyksiä ja ajatuksia – ja parhaimmillaan jopa uusia tuotteita ja palveluideoita. (ks. Lyytinen 2009 ja Lyytinen 2011)

Projektipajan tavoitteena on juurruttaa TYT:n opiskelijoihin kovaan asiantietoon tähtäävän opetustoiminnan ohella myös työelämässä ja uuden innovoinnissa tarpeellisia taitoja, joita tulosalueen koulutusjohtaja ja projektipajaidean luoja Liisa Kairisto-Mertanen kuvasi vuonna 2008 seuraavasti:

Tavoitteena oli luoda lisää työyhteisöllisyyttä tulosalueelle ja saada aikaan tilanne, jossa eri alojen opiskelijat tuntevat toisiaan ja luottavat toisiinsa sekä arvostavat toisiaan erilaisina ja erilaisia asioita opiskelevina tulevaisuuden ammattilaisina. Samalla halusimme opettaa opiskelijat jo aivan opintojensa alussa projektimaiseen oppimiseen ja omatoimiseen työhön sekä sietämään epävarmuutta. Esiintymistaito ja asioiden junailu ryhmässä olivat niin ikään tavoitteena. Varsinaisen asian oppiminen oli toissijaisessa asemassa, mutta kiinnostavan projektin kautta kunkin ryhmän odotettiin myös kartuttavan tietojensa. Suurin osa tavoitteista sijoittui kuitenkin hyvin paljon ”soft skills” -osastoon. Niistä onkin tullut olennainen osa mitä tahansa ammattikorkeakoulussa opitavaa ammattia.

Projektipajan oppimistavoitteet linkittyvät pitkälle yhteisöosaamiseen ja verkosto-osaamiseen. Näiden taitojen tärkeyttä ja opetuksessa huomioimista on varsinkin viime aikoina korostettu myös työelämän suunnasta ja mm. Elinkeinoelämän keskusliitto pitää niitä Oivallus-raportissaan yhtenä tärkeänä osana innovaatioiden luomista ja tulevaisuuden työnkuvan kokonaisvaltaisempaa hallintaa (EK 2011).

Käytännön tasolla projektipaja toteutetaan nykymuodossaan siten, että ensimmäisen vuoden opiskelijat sekoitetaan monialaisiin ryhmiin, joissa on opiskelijoita tulosalueen jokaisesta koulutusohjelmasta. Ryhmien koko on noin 15 opiskelijaa ja kullakin ryhmällä on yksi varttuneempi ja jo aiemmin kyseisen opintojakson suorittanut opiskelijaohjaaja valvomassa ryhmälle annetun toimeksiannon, projektin, toteutumista. Projektipajojen opettajaohjaajilla on noin kolme ryhmää vedettävänä. Opettajaohjaajan rooli on toimia toisaalta vastuullisena johtajana, mutta myös työn alkuunsaattajana, valvojana sekä tiedollisena ja menetelmällisenä tukijana, eräänlaisena mentorina. Kunkin ryhmän työstä vastaavat opiskelijaohjaaja ja ryhmän itsensä keskuudestaan valitsema projektipäällikkö tai -koordinaattori.

Projektipaja on mitoitettu kestäämään koko ensimmäisen vuoden syyslukukauden. Yhteisiä tapaamisaikoja on varattu kaikkien koulutusohjelmien lukujärjestyksiin kolme tuntia jokaiselle viikolle, millä taataan ryhmien kokoontumiselle varmasti jokaiselle sopiva ajankohta. Varsinainen työ aiheen parissa tapahtuu tyypillisesti kuitenkin valtaosin ryhmän oman organisoitumisen mukaisesti näiden ajankohtien ulkopuolella.

Projektipajakurssiin on luotu tietyt toimeksiantajasta riippumattomat ja projektimaiseen työntekoon liittyvät pakolliset työtehtävät (kuten projektisuunnitelman ja loppuraportin laatiminen sekä työstä kertovien postereiden ja esitysten tuottaminen) sekä kalenteriin kiinnitetyt päivämäärät pedagogisten tavoitteenasettelujen aikatauluttamiseksi. Postereillaan ja esityksillään projektipajaryhmät osallistuvat opintojaksoon kuuluvaan kilpailuun, jossa opetushenkilökunta valitsee ja palkitsee parhaimmat. Opintojakson opiskelija-kohtaisen arvostelun suorittavat kunkin ryhmän opettajaohjaajat. Turun ammattikorkeakoulu on julkaissut projektipajan rakennetta ja käytänteitä esittelevän oppaan, jonka avulla on mahdollista tutustua tarkemmin opintojaksoon liittyviin yksityiskohtiin. (ks. Niittymäki & Seppälä-Kavén 2012)

Projektipajojen aiheet ovat muodostaneet hyvin laajan joukon tehtäviä, joissa toimeksiantajina on ollut niin yrityksiä kuin julkisyhteisöjä, EU-rahoitteisia hankkeita ja aluekehitystoimijoita. Projektipajoissa on tartuttu haasteisiin, jotka ovat liittyneet esimerkiksi toimeksiantajan palvelutoiminnan kehittämiseen, oppilaitoksen oman tapahtuman järjestämiseen, aluekehittämiseen asunto-osakeyhtiötasolta kaupunginosan tulevaisuuden suunnitteluun, EU-rahoitteen hankkeen osan itsenäiseen toteuttamiseen ja paljoon muuhun. Mikään toimeksianto ei ole lähtökohtaisesti poissuljettu projektipajatoiminnassa.

TUTKIMUSPAJA

Toisin kuin projektipaja, tutkimuspaja ei ole oma erillinen opintojaksonsa. Tutkimuspaja on pikemminkin yksi innovaatiopedagogiikkaan kuuluvista opetusmenetelmistä, joka mahdollistaa tutkimus- ja kehitystyön sekä palvelutoiminnan yhdistämisen osaksi opiskelua ja oppimista. Itse menetelmää on kehitetty jo vuodesta 2004 lähtien. Tutkimuspajassa työskennellään opiskelun ohella aidossa tutkimuksen, kehittämisen tai palvelun projektissa. Se eroaa tavallisesta projektitoiminnasta lähinnä siten, että keskeistä työskentelyssä on tutkiva ote – siitäkkin huolimatta, että tutkimuspajassa toteutetaan sinänsä tavanomaista projekti- tai palvelutoimintaa. Lehtonen, Kanerva-Lehto & Koivisto (2006) määrittelevät ensimmäisessä tutkimuspajaa käsittelevässä julkaisussa seuraavasti:

Tutkimuspaja on oppimis- ja tutkimusympäristö, jossa voi suorittaa opintoja ohjatusti ja jossa tuotetaan uutta tietoa tutkimus ja kehitystoiminnan käyttöön. Tutkimuspajassa työskentelee useita opiskelijoita omien osaprojektien sa parissa. Säännöllisin väliajoin pidettävissä tapaamisissa opiskelijat kertovat oman työnsä edistymisestä sekä saavat neuvontaa ja ohjausta tutkimustehtävän hoitamisessa.

Pajan toimijat muodostuvat ohjaavasta opettajasta tai T&K-projektin projektipäälliköstä sekä opiskelijoiden pienryhmiä ohjaavista projektissa aiemmin mukana olleista vanhemmista opiskelijoista tai projektityöntekijöistä. Opiskelijat toimivat noin 3–5 hengen pienryhmissä, joissa jokaisella on oma osatehtävänsä. Opiskelijat kirjaavat ylös tekemänsä työtunnit, joista kertyy lopulta opintopisteitä. Opiskelijan oppiminen tapahtuu monella tavalla: itseopiske-

luna, neuvonnan ja ohjauksen välityksellä, vertaistuen kautta ja seuraamalla varttuneempien tutkijoiden toimintaa (ks. Kanerva-Lehto, Lehtonen & Jolkkonen 2009). Keskeistä on, että yksilöt voivat yhdessä päästä parempiin suoriin kuin yksin.

Työelämän näkökulmasta tutkimuspajalla on merkittävä rooli. Aitojen hankkeiden kautta syntyvät työelämäyhteydet edistävät verkostoitumisen lisäksi opiskelijoiden ammatissa toimimisen perusteita ja ammatillisen asiantuntijuuden kehittymistä. Yhtälailla tutkimuspaja tarjoaa ammatillisen kehittymisen ja verkostojen laajentamisen mahdollisuuden opettajille ja muulle henkilöstölle. Myös tutkimuspajan työskentelytavat lähestyvät työelämän käytäntöjä, joten paja luo hyvän ja turvallisen ympäristön näiden taitojen harjoitteluun. (ks. Kanerva-Lehto, Lehtonen & Jolkkonen 2009) Hyviä esimerkkejä tästä ovat mm. projektin hallintataidot ja vastuun ottaminen. Toisaalta tutkimuspaja mahdollistaa oppimisympäristönä sellaistenkin tietojen ja taitojen välittymisen, mitä ei tietopohjaisesti kirjasta lukemalla voida oppia. Näitä ovat jaettu asiantuntijuus ja hiljainen tieto.

Ammattikorkeakouluille kohdistuvien muutospaineiden näkökulmasta tutkimuspaja on yksi erinomainen soveltava toimintamalli siitä, kuinka integroida toisiinsa ammattikorkeakoulun kaikki tehtävät: opetus, tutkimus sekä oman alueen työelämän ja elinkeinorakenteen tukeminen. Jatkossa tutkimuspaja tulisi saada entistä systemaattisempaan käyttöön niin opettajien kuin opiskelijoidenkin keskuudessa. Tämä näkökulma tulee huomioida jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa. Pajatyöskentelylle pitäisi löytää oikea ”markkinapaikka”, jossa kysyntä ja tarjonta kohtaisivat toisensa. Myös monialaisuuden painottaminen tutkimuspajatyöskentelyssä pitäisi nostaa entistä enemmän keskiöön. Näitä kehittämistarpeita työstetäänkin parhaillaan TYT-tulosalueen sisäisessä kehittämishankkeessa.

EKSPERTTIPAJA

Toinen hiljaisen tiedon jakamisen mahdollistava opetus- ja oppimismenetelmä on eksperttipaja. Se on menetelmä, jolla voidaan toteuttaa lähes mikä tahansa opintojakso kokonaisuudessaan; toisaalta sitä voidaan käyttää myös vain osana opintojakson toteutusta. Eksperttipajassa hyödynnetään eri alan asiantuntijoiden tietotaitoa ja kokemuksia työelämästä sekä erilaisista projekteista. Arvokkaan tiedon lisäksi opiskelijalla on mahdollisuus perehtyä asiantuntijan tapaa

hahmottaa intuitiivisesti omaa työtään ja toimialaansa. Tämänkaltaisen käytännön tiedon saaminen jo opiskeluvaiheessa ja tiedon linkittäminen osaksi teoreettisempaa osaamista on tärkeää opiskelijan asiantuntijuuden kehittymiselle. Opetusmenetelmänä eksperttipaja tukee myös työelämäkontaktien syntymistä ja luo pohjaa verkostoitumiselle. (ks. Hyyppä 2009)

Eksperttipajassa opiskelijat jaetaan 2–3 hengen pienryhmiin. Opiskelijat valitsevat ennalta esitetyistä teemoista itselleen oman aiheen ja suunnittelevat aiheeseen liittyvän haastattelun. Haastattelukysymysten laadinta vaatii opiskelijoilta syvällistä perehtymistä aihepiiriin. Kysymykset toimitetaan asiantuntijalle etukäteen tutustuttavaksi. Itse haastattelutilanne on hyvin vuorovaikutteinen. Vaikka haastattelijoiden pitääkin noudattaa etukäteen suunniteltua kysymyslistaa, tulee heidän huomioida myös mahdolliset lisä- ja tai täydentävät kysymykset haastattelun aikana. Haastattelutilanne vaatii tilanneherkkyyttä etenkin haastattelevalta pienryhmältä, mutta yhtä lailla myös koko opiskelijaryhmän aktiivisuus ja kiinnostuneisuus vaikuttavat tilanteen onnistumiseen. Myös opettajan tulee tarvittaessa rohkaista opiskelijoita vuorovaikutteisen ilmapiirin syntymiseen ja kysymysten esittämiseen. Haastattelujen jälkeen tilanteet puretaan yhdessä opettajan johdolla ja pienryhmät laativat asiantuntijahaastatteluista tiivistelmät. (ks. Hyyppä 2009)

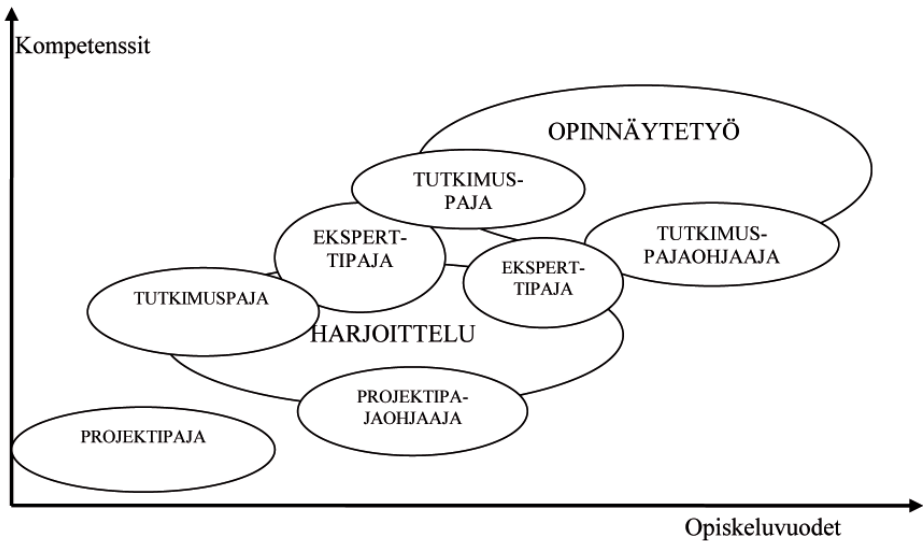
Haastattelumenetelmän merkitys opetukselle on ilmeinen. Se tuo tehokkaasti ja edullisesti työelämän ajankohtaista osaamista opiskelijoiden tietoon ja antaa opiskelijalle mahdollisuuden soveltaa aiemmin oppimiaan tietoja ja taitoja uudella tavalla. Myös haastattelujen tallentaminen ja dokumentointi mahdollistavat arvokkaan tiedon kokoamisen muuta opetuskäyttöä varten. Lisäksi se toimii hyvin vaihtelua antavana tenttiaineistona muistiinpanojen ja kirjallisuuden tilalla. (ks. Hyyppä 2009)

Tulevaisuudessa myös eksperttipajaa tulisi jatkokehittää. Opetus- ja oppimismenetelmää voisi hyödyntää esimerkiksi innovaatioprosessin avaamisessa ja opiskelijoiden tutustuttamisessa siihen. Myös innovaatioiden syntymisessä tarvittavien ominaisuuksien (kuten mielikuvitus ja yhteisöllinen oppiminen) tukeminen on mahdollista menetelmän kautta. Keskustelutilaisuuksissa eri kuu-lijoiden ajatusten virittämänä yksilö voi saada ideoita, joita hän ei saisi yksin.

LOPUKSI

Uutta osaamista ei voi syntyä, ellei olla valmiita päästämään irti totutuista tavoista ja asenteista sekä poisoppimaan vakiintuneista tai vanhentuneista käytännöistä. TYT:n pajoiminnan kaltaiset opintojaksot tarjoavat opiskelijoille hyviä eväitä ja oppimisympäristöjä tulevaisuuden työelämää varten. Monialaisuus, yhteistoiminnallisuus, ennakkoluulottomaan asiankäsittelyyn kannustaminen sekä ennen kaikkea työelämäyhteistyön ja tutkimus- ja kehitystoiminnallisen otteen korostaminen pajoiminnassa tuo innovaatioihin mahdollistamisen luontevaksi osaksi opiskelijan arkea ja tärkeäksi osaksi opintoja perinteisemmäksi katsotun tiedollisen oppimisen rinnalle.

Yksittäiset opintojaksot eivät kuitenkaan pelkästään riitä, vaan tarvitaan uudenlaista oppimiskulttuuria, joka kulkee läpi tutkinnon (kuvio 1). Opiskelijat tulisi totuttaa opintopolkunsa varrella haasteellisiin ja innovatiivisiin oppimisympäristöihin sekä tapoihin oppia uudella tavalla. Yksi tapa toteuttaa tämä olisi se, että opiskelijoille mahdollistetaan kaikkien opintojaksojen suorittaminen pajatyöskentelynä. Näin voidaan tukea opiskelijoita omaksumaan avoin, tutkiva ja rajoja rikkova ajattelutapa koko tutkinnon ajan.

KUVIO 1. Pajatyöskentelymalli läpi tutkinnon.

LÄHTEET

EK (2011). Elinkeinoelämän keskusliitto. Oivallus-loppuraportti.

Hakkarainen Kai, Lonka Kirsti & Lipponen Lasse (2004). Tutkiva oppiminen – järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä.

Hyyppä Ville (2009). Eksperttipaja – asiantuntijahaastattelu opetusmenetelmänä. Teoksessa: Kairisto-Mertanen Liisa, Kanerva-Lehto Heli & Penttilä Taru (toim.) Kohti innovaatiopedagogiikkaa – uusi lähestymistapa ammattikorkeakoulujen opetukseen ja oppimiseen. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 92, s. 47–55.

Kanerva-Lehto Heli, Lehtonen, Jouko & Jolkkonen, Ari (2009). Tutkimuspaja – opetuksen, kehittämistyön ja tutkimuksen yhdistäminen. Teoksessa: Kairisto-Mertanen Liisa, Kanerva-Lehto Heli & Penttilä Taru (toim.) Kohti innovaatiopedagogiikkaa – uusi lähestymistapa ammattikorkeakoulujen opetukseen ja oppimiseen. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 92, s. 27–34.

Lehtonen Jouko, Kanerva-Lehto Heli & Koivisto Jenni (2006). Tutkimuspaja mahdollisuutena yhdistää opetus ja T&K. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 24.

Lyytinen Sami. 2009. Projektipaja – monialaista oppimista projektimaisessa ympäristössä työskennellen. Teoksessa: Kairisto-Mertanen Liisa, Kanerva-Lehto Heli & Penttilä Taru (toim.) Kohti innovaatiopedagogiikkaa – uusi lähestymistapa ammattikorkeakoulujen opetukseen ja oppimiseen. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 92, s. 35–45.

Lyytinen Sami (2011). Project Hatchery – interdisciplinary learning through project methods. Teoksessa: Lehto Anttoni, Kairisto-Mertanen Liisa & Penttilä Taru (toim.) Towards Innovation Pedagogy – A new approach to teaching and learning for universities of applied sciences. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 100, s. 35–43.

Niittymäki Sirpa & Seppälä-Kavén Ulla (toim.) (2012). Innovatiivista ammattitaitoa monialaisista oppimisprojekteista – projektipajaohjaajan käsikirja. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 71.

INNOVAATIOPEDAGOGIIKKA JA YRITTÄJYYS

YRITTÄJYYDESSÄ JA INNOVAATIOKYVYKKYYDESSÄ PIILEE HUOMISEN TOIVO

Sanna Ketonen-Oksi, Harri Jalonen & Jussi Puhakainen

Yrittäjyys ja innovaatio ovat 2000-luvun alkupuolelle ominaisia käsitteellisiä attraktoreita – eräänlaisia magneetteja, jotka vetävät puoleensa yhteiskunnallista keskustelua. Niiden avulla luodaan mielikuvaa siitä, että useimmat yhteiskunnalliset haasteet on ratkaistavissa, kunhan vain eri toimijoilla on riittävästi uudistumishalua ja -kykyä. Haaste on heitetty ja vastaanotettu myös ammattikorkeakouluissa. Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on tuottaa työelämän tarvitsemää osaamista ja innovaatioita – asiantuntijoita, joilla on sekä valmiutta, motivaatiota että uskallusta kehittää toimintaympäristöjään. Samat ominaisuudet ovat keskeisiä myös yrittäjydessä. Mutta voidaanko yrittäjyyttä ja innovaatio-osaamista todella opettaa?

Kysymys ammattikorkeakoulujen roolista yrittäjyyden ja innovaatio-osaamisen edistämisessä on kiinnostava, sillä innovaatiotutkimuksen parissa ollaan yhä vakuuttuneempia siitä, että yhä useammin innovaatiot syntyvät ja leviävät eri toimijoiden rajapinnoilla. ”Avoimen innovaation” (Chesbrough, 2003) rinnalla puhutaan kompleksisista verkostoista, jotka kehittyvät ja muuttuvat nopeassa tahdissa. Elämme jonkinlaista ”innovaation renessanssia”, jonka yhtenä tunnuspiirteenä on yrityksen sidosryhmien sekä asiakkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistaminen yrityksen innovaatioprosesseihin. Tämän ajatellaan yleisesti ottaen edellyttävän niin yksilö- kuin yritystasolla erilaisten pinttyneiden ajattelumallien kyseenalaistamista sekä jatkuvaa osaamisen ja tiedonhallinnan käytäntöjen kehittymistä. Tähän tähdätään myös innovaatiopedagogiikalla – tutkimus- ja kehittämisosaamista painottavalla soveltavalla oppimisella.

Käsityksemme mukaan yrittäjydessä ja innovaatiokyvykkyydessä ovat keskeisellä sijalla sekä sosiaalisten verkostojen rakentaminen ja hyödyntäminen että asenteemme kohdata ja ratkaista eteen tulevia ongelmia. Koska asenteemme ja verkostomme riippuvat vahvasti henkilösidonnoisista ominaisuuksista, niitä

ei voida opettaa sanan varsinaisessa merkityksessä. Opettamisen sijaan voimme kuitenkin ohjata opiskelijoidemme oppimisprosesseja ns. ”from skillsets to mindsets” -ajattelun mukaisesti: parhaiten oppii tosielämän tilanteissa, joissa joutuu ottamaan vastuuta tekemästään työstä ja joissa voi toteuttaa itseään. Kuten Saras Sarasvathy, Eric von Hippel, Alf Rehn, Liisa Välikangas ja lukuisat muut tämän hetken businessajattelijat maailmalla ja meillä ovat jo todenneet, tärkeää ei ole hallita ennalta tarkoin määriteltyä prosessia, vaan rohkeus kokeilla erilaisia toimintatapoja ja kyky oppia virheistä. Sarasvathya (2008) mukailen uskomme, että tulevaisuuden työelämä tarvitsee koulutuksen ja työelämän vahvasti toisiinsa sitovaa, ns. ”vaikuttavaan ajatteluun” (effectual reasoning) nojautuvaa yhteistoiminnan kulttuuria. Vaikuttavassa toiminnassa olennaista on epävarmuuden hyväksyminen ja herkkyys ajassa tapahtuville muutoksille.

Entä mitä ”vaikuttava toiminta” sitten tarkoittaa ammattikorkeakouluopiskelijoiden arjessa? Mielestämme ammattikorkeakoulujen opetuksessa ja ohjauksessa tulisi hyödyntää nykyistä monipuolisemmin uutta teknologiaa ja sen mahdollisuuksia altistaa opiskelijoita riittävän monenlaisille reaali- ja virtuaalimaailmojen sosiaalisille verkostoille. Meidän tulisi kannustaa opiskelijoitamme itsenäiseen tavoitteiden asetteluun, tiedon hankintaan ja luovaan ajatteluun. Käytännössä tämä tarkoittaa myös suurta asennemuutosta opetuksessa – tarvetta pistää itsemme likoon valmentajina, jotka toimivat oman ”sisäisen yrittäjyytensä” innoittamina ja tukevat toimillaan niin aluekehitystä kuin innovaatioiden syntymistäkin.

Samalla myös yritysten tulisi uskaltaa lähestyä ammattikorkeakouluja uudella tavalla. Tämä tarkoittaa nähdäksemme nykyistä laaja-alaisempia, yritysten palvelujen ja toimintaprosessien sekä tavoitteellista että tuloksellista kehittymistä edistäviä tosielämän toimeksiantoja. Sitoutuminen pitkäkestoiseen, useita toisiinsa linkittyneitä toimeksiantoja (projekteja) sisältävään yhteistyöhön ammattikorkeakoulun kanssa avaa myös yrityksille uusia mahdollisuuksia. Sen lisäksi, että vaikuttavaan toimintaan perustuva yhteistyö edistää yritysten omiin tarpeisiin sopivan tulevaisuuden työvoiman kehittymistä, kysymys on myös yritysten vakiintuneiden toimintamallien uudistamisesta.

Tässä artikkelissa esittelemme kahta Turun ammattikorkeakoulun yritys yhteistyön muotoa. Molemmissa tavoitteena on innovaatioiden ja yrittäjyyden ymmärtäminen prosesseina, joissa ongelmia ratkotaan sekä uutta että vanhaa tietoa soveltaen.

YHTEISTYÖTÄ FORTUNA-KORTTELISSA

Yhteistyökumppanit:

Turun Seudun Kehittämiskeskus (Fortuna-hanke), Cude Ry, Nuori Yrittäjyys Ry

Turun keskustassa, Läntisen Rantakadun varrella sijaitsevassa Fortuna-korttelissa on käynnistymässä mittavia kunnostustöitä (kustannusarvio 10 miljoonaa euroa), joiden tavoitteena on rakentaa alueelle uniikki designkeskus, matkailukohde ja vapaa-ajanviettopaikka. Vuonna 2012 käynnistynyt Fortuna-yhteistyö¹ Turun ammattikorkeakoulun Bioalat ja liiketalous -tulosalueen kanssa edustaa erityisesti monialaisia työelämäyhteyksiä vahvistavaa ja aluekehittämiseen uusia näkökulmia avaavaa projektitoimintaa.

Yhteistyö historiallisesti merkittävän, mutta toiminnallisesti vielä hyvin keskeneräisen kaupp- ja kohtaamispaikan kanssa on ollut loistava esimerkki yhteistyöstä, joka on vaatinut molemmilta osapuolilta joustoa ja kykyä heittäytyä tilanteeseen, mutta jossa tunnusteluvaiheeseen panostaminen on maksanut itsensä takaisin jo lyhyessä ajassa. Ideoita erilaisten opintojaksojen ja opinnäyte-työprosessien merkeissä tehtävistä projekteista nousi esille pitkin kevättä 2012 ja monet niistä ovat jo toteutuneet (mm. noin 900 haastattelua kattava tutkimus Fortuna-korttelin tunnettavuudesta sekä kortteliin liittyvistä mielikuvi- ja korttelin tapahtuma- ja palvelutarjontaa sekä kehittämistoimenpiteiden edistymistä esittelevä blogisivusto²). Erityisesti Fortuna-korttelin imagomarkkinointiin ja sosiaalisen median hyödyntämiseen liittyvät opiskelijaprojektit ovat olleet kullannarvoisia arviolta vuonna 2015 kokonaisuudessaan valmistuvalle kauppapaikalle.

Fortuna-yhteistyöhön osallistui eri opintojaksojen ja opinnäytetöiden puitteissa kevään 2012 aikana yhteensä noin 10 opettajaa ja yli 150 opiskelijaa, edustaen liiketalouden, tietojenkäsittelyn ja international business -koulutusohjelmia. Heidän joukossaan on ollut niin ensimmäisen vuosikurssin kuin opintojensa loppuvaiheessakin olevia opiskelijoita, mukaan lukien useita eri kansallisuuksia ja muutamia ulkomaisia vaihto-opiskelijoita. Sekä monet opiskelijoista että opettajista ovat ilmaisseet kiinnostuksensa olla jatkossakin mu-

1. Fortuna-korttelilla on ollut vuosien mittaan hyvinkin innovatiivisia yhteistyösuunnitelmia toiminta-alueensa korkeakoulujen kanssa, ja Turun ammattikorkeakoulu on ollut mukana myös niissä. Tällöin Fortuna-kortteli on ollut osa suurempia Turun kaupunkia koskevia liiketoiminnan kehittämishankkeita.

2. <http://blogit.turku.fi/fortuna>

kana Fortuna-korttelin kehittämistyössä. Mahdollisuus nähdä pienen projektin vaikutus kokonaisuuteen ja toimia ammatillisesti mielenkiintoisten toimeksiantojen parissa koettiin toimintamalliltaan innostavaksi.

Myös Fortuna-projekteissa kokeillut, monille opiskelijoille ja opettajille uudet oppimisen menetelmät, todettiin hyödyllisiksi. Esimerkiksi Nuori Yrittäjyys Ry:n kanssa toteutettu eri kieliä, kulttuureja ja koulutustaustoja yhteen koonneen innovointipäivän lopputuloksena syntyi idea Fortuna's Fire Fight Saver -pelistä, jossa ihmisiä ja eläimiä pelastetaan palavan Turun keskeltä Fortuna-kortteliin. Opiskelijapalautteen perusteella innovointipäivä kehitti ryhmätyötaitoja ja luovuutta sekä tarjosi uusia näkökulmia ongelmanratkaisuun. Fortuna-hankkeelle innovointipäivä tuotti käyttökelpoisia ideoita, joita on kevään aikana hyödynnetty korttelin kehittämistyössä.

Panostamalla niin Fortuna-hankkeen ja ammattikorkeakoulun eri toimijoiden kuin myös ammattikorkeakoulun TKI- ja opetushenkilöstön väliseen jatkuvan vuoropuheluun on syntynyt pitkäkestoisen yhteistyöhön kannustava, ketterä toimintamalli. Tarkoin etukäteen määritellyn tavoitteen (toimeksiannon sisältö ja laajuus) puuttuminen on kuitenkin tehnyt yhteistyön tunnusteluvaiheesta sekä aikaa että luottamusta vaativan prosessin, jossa lopputuloksen ennakoimattomuus synnytti myös epävarmuutta.

SOSIAALINEN MEDIA APETIT PAKASTE OY:N ASIAKKUUDENHALLINNAN JA INNOVOINNIN TUKENA

Yhteistyökumppanit:

Apetit Pakaste Oy, Innotiimi Oy, TEKES

Otsikon mukaan nimetty toimeksianto on osa Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen (TEKES) rahoittamaa ”Innovatiivisuus osana uudistumista” -hanketta (2012–2014), jonka tavoitteena on edistää Apetit Pakaste Oy:n innovatiivisuutta. Hankkeen aikana toteutetaan useita kehittämisprojekteja, joille yhteistä on innovatiivisuuden nivominen osaksi työhyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden kehittämistä. Ammattikorkeakouluopiskelijoille ja -opettajille hanke mahdollistaa samanaikaisesti sekä vapauden toteuttaa itseään että vastuunoton toimintansa tuoksellisuudesta.

Keväällä 2012 hankkeessa toteutettiin osaprojekti, jossa opiskelijoiden tehtävänä oli tutkia sosiaalisen median mahdollisuuksia Apetit Pakaste Oy:n asiakkuudenhallinnassa ja innovaatiotoiminnassa. Opiskelijoilta odotettiin perusteltuja kehitysideoita siihen, miten Apetit Pakaste Oy:n olisi mahdollista hyödyntää sosiaalista mediaa markkinointiviestinnässään sekä asiakkaidensa käytännön tarpeiden tunnistamisessa ja niiden jalostamisessa innovaatioaihi-
oiksi. Sosiaalisen median sovellusalueiden rajaaminen asiakkuudenhallintaan ja innovaatiotoimintaan perustui kansainvälisiin tutkimushavaintoihin (esim. Mangold & Faulds, 2009; Kaplan & Haenlein, 2010; Li & Bernoff, 2011). Projekti toteutettiin osana asiakkuudenhallinnan opintojaksoa ja sen välittömässä vaikutuspiirissä oli n. 40 vuonna 2011 liiketalouden koulutusohjelmassa aloittanutta opiskelijaa. Opiskelijat organisoituivat kahdeksaan pienryhmään, jotka työskentelivät varsin itseohjautuvasti kahden kuukauden ajan.

Projekti käynnistyi kahden Turun ammattikorkeakoulun International Business -koulutusohjelman opiskelijan antamalla tietoiskulla, jossa esiteltiin Apetit Pakaste Oy:n odotukset ja toiveet projektille. Lisäksi opintojakson puitteis-
sa opiskelijoille järjestettiin asiantuntijaluentoja ja kirjallisia tehtäviä. Projektiryhmien työskentelyn tulokset raportit toimitettiin Apetit Pakaste Oy:lle ja esiteltiin erillisessä tapahtumassa, jossa projektiryhmien tuotosten arvioijina toimivat opintojakson vastuuopettajat.

Projektin teoreettisena perustana voidaan pitää Eric von Hippelin (2005) lanseeraamaa ajatusta innovoinnin demokratisoitumisesta. Hänen mukaansa yritysten tulisi nähdä asiakkaansa ja muut sidosryhmänsä ”kanssainnovoijina”, joilla on usein tuotteiden ja palvelujen käyttöön liittyvää kokemustietoa. Myös opiskelijat tulisi nähdä potentiaalisia innovaattoreina, joilla voi olla hyvinkin arvokasta tietoa yrityksen tuotekehitysosaston hyödynnettäväksi. Näin siksi, että ammattikorkeakouluopiskelijat edustavat ns. diginatiiveiksi (Prensky, 2001) kutsuttua sukupolvea, jonka edustajilla on omakohtaista kokemustietoa virtuaaliyhteisöjen toimintalogiikoista ja siellä vaikuttavista toimintamalleista. Sosiaalinen media on hyvä esimerkki teknologiasta, joka mahdollistaa yrityksen ja sen asiakkaiden välisen vuorovaikutuksen tavalla, joka poikkeaa perinteisistä toimintamalleista.

Opiskelijoiden kyky tarkastella sosiaalista mediaa, ei niinkään teknologian näkökulmasta vaan liittyen sen mahdollistamiin yhteisöllisyyden ja uudenlaisen organisoitumisen tapoihin, vaikutti olennaisesti koko projektin lopputulok-
siin. Projekti tuottikin Apetit Pakaste Oy:lle lukuisia kehityskelpoisia ideoi-

ta sosiaalisen median mahdollisuuksista. Valtaosa kehitysideoista käsitteli yrityksen ja asiakkaiden välisen vuorovaikutuksen parantamista – joskin ideoita syntyi myös yrityksen sisäisen innovaatiotoiminnan edistämiseen. Ideoiden sisältöjä hedelmällisempänä pidämme kuitenkin projektin synnyttämää ”tekemisen meininkiä”, jossa opiskelijat eivät pelkää ideoineet uusia ratkaisuja vaan myös kyseenalaistivat vakiintuneita käytäntöjä. Projektia toteuttaessaan opiskelijoiden oli mahdollista hyödyntää sosiaaliseen mediaan liittyvän kokemustietoaan sekä syventää osaamistaan aihepiiriä käsittelevällä tutkimustiedolla. Huomionarvoista on myös se, että Apetit Pakaste Oy:lle toteutettu projekti poiki jatkoa, sillä Turun alueen pk-yrityksille järjestettiin seminaari, jossa esiteltiin sekä sosiaalisen median hyödyntämistä liiketoiminnan eri osa-alueilla että erilaisia yhteistyön muotoja opiskelijoiden ja yritysten välillä.

ENTÄ SITTEEN?

Monissa viime aikojen tutkimuksissa ja julkilausumissa on pohdittu korkeakouluihin kohdistuvaa painetta valmentaa opiskelijoitaan yrittäjyyteen ja tukea toiminta-alueidensa pk-yritysten innovaatioprosessien kehittymistä. Yritysten ja korkeakoulujen välisessä yhteistyössä on kuitenkin vielä paljon kehittämisen tarvetta. Turun ammattikorkeakoululla on halua tarttua haasteeseen ja nostaa esille eri toimijoiden välisten sosiaalisten verkostojen hyödyntämätömiä mahdollisuuksia.

Olisi tärkeää selvittää, miten innovaatioiden syntymistä voidaan edistää ammattikorkeakoulujen monialaisista opiskelijoista ja yritysten edustajista muodostuvissa sosiaalisissa verkostoissa – niin paikallisesti kuin kansainvälisestikin. Tavoitteena pitäisi olla synnyttää uusia opiskelijoiden ja yritysten innovaatiokyvykkyyttä edistäviä toimintamalleja sekä niitä tukevaa tutkimusaineistoa, oppimateriaalia ja lyhytkoulutuksia. Tavoitteena tulisi olla myös kasvattaa korkeakouluhenkilöstön kiinnostusta näihin aiheisiin sekä heidän osaamistaan yrittäjyyskasvatukseen, innovaatiokyvykkyuden ja johtajuuden valmennuksessa.

Verkostojen sekä kansainvälisesti hyviksi havaittujen tuotekehityksen, markkinoinnin tai asiakasprosessien hallinnan menetelmien tehokas hyödyntäminen ovat avainasemassa, kun yritykset uudistavat toimintaansa. Alueen pk-yrityksille osallistuminen ammattikorkeakoulun kansainvälisiin hankkeisiin on myös hyvä väylä testata omia toimintamallejaan sekä kykyä uusien palvelu- ja tuoteideoiden nopeaan markkinoille tuomiseen. Opiskelijoiden kytkeminen

osaksi yritysten innovaatioverkostoja puolestaan lisää niiden monimuotoisuutta edistäen samalla yritysten kykyä tulkita ympäristössä tapahtuvia trendejä – erityisesti niitä, joissa sosiaalisella medialla on keskeinen rooli.

Edellä esitellyt toimintamallit koulutusohjelma- ja opintojaksokohtaisina kehittämisprosesseina kuvastavat pitkälti sitä uudenlaista yhteistyömallia, jota innovaatiopedagogiikan hengessä haluamme Turun ammattikorkeakoulun edustavan. Olennaista innovaatiopedagogiikassa on jatkuva vuoropuhelu ja sosiaalinen verkostoituminen yritysten ja ammattikorkeakoulun välillä. Uskomme, että tämä innostaa niin yhteistyökumppaneitamme kuin opiskelijoitamme lisäämään ymmärrystä yritysten jatkuvasta uusiutumistarpeesta – innovaatioiden avulla tapahtuvasta kilpailuedun tavoittelusta. Kokemuksemme projekteista ovat hyvin linjassa muun muassa Sarasvathyn (2008) tutkimushavaintojen kanssa. Hänen mukaansa oppimista tapahtuu parhaiten panostamalla toiminnan vaikuttavuuteen ja yrittäjämäiseen toimintatapaan eli ”tekemällä oppimiseen”.

Yrittäjämäisen toimintatavan integrointi osaksi ammattikorkeakoulun käytäntöjä ei kuitenkaan ole helppoa. Äärimmilleen vietyinä seurauksena voi olla tilanne, jossa opiskelijoita valmennetaan yrittäjyyteen tarjoamalla heille mielenkiintoisia yritysten toimeksiantoja ilman kytkentää aihepiiriin teoria- ja tutkimustietoon. Vaikka tämä todennäköisesti olisin aidon yrittäjyyden hengen mukaista, on sen vaarana yksikehäinen oppiminen, jolla tarkoitetaan yritysten ja erehdysten kautta tapahtuvaa oppimista ilman ymmärrystä toimintaa ohjaavista rutiineista ja malleista. Tavoitteellisempaa olisi mahdollistaa ns. kaksikehäistä oppimista, projektien sisältäessä myös olemassa olevien normien, rutiinien ja mallien kyseenalaistamista. (Argyris & Schön, 1978.)

Opettamisen ja oppimisen välisestä suhteesta on kyse myös innovaatiopedagogiikassa; selvää on, että innovaatiopedagogiikka ei tee opiskelijoista itseohjautuvia eikä opettajista tarpeettomia. Opettamisen painopisteen tulisi sen sijaan siirtyä toimintaan, joka antaa opiskelijoille eväitä kohdata epävarmuutta. Opetuksessa tulisi nykyistä vahvemmin tavoitella yhteistyöprojekteja, jotka auttavat opiskelijoita tunnistamaan ja hyödyntämään epävarmuudessa avautuvia mahdollisuuksia. Vain siten voimme muuttaa totuttuja toimintamalleja.

LÄHTEET

Argyris, C. & Schön, D. (1978) *Organizational learning: A theory of action perspective*, Reading, MA, Addison-Wesley.

Chesbrough, H. (2003) *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*, Harvard Business School Press, Boston.

Kaplan, A. M. & Haenlein, M. (2010) "Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media", *Business Horizon*, 53, 59–68.

Li, C. & Bernoff, J. (2011) *Groundswell – winning in a world transformed by social technologies*, Harvard Business Review Press.

Mangold, W. G. & Faulds, D. J. (2009) "Social Media: The new hybrid element of the promotion mix", *Business Horizon*, 52, 357–365.

McDonald, M. & Bradley, A. (2011) *The Social Organization: How to Use Social Media to Tap the Collective Genius of Your Customers and Employees*, Harvard Business Press Books.

Prensky, M. (2001) "Digital Natives, Digital Immigrants – Part 1", *On the Horizon*, 9(5), 1–5.

Sarasvathy, S. (2008) *Effectuation: Elements of entrepreneurial expertise*, Edward Elgar, Cheltenham, UK.

Von Hippel, E. (2005) *Democratizing Innovation*, The MIT Press.

BISNESAKATEMIA SALO – UUSI MONIMUOTOINEN JA TYÖELÄMÄLÄHTÖINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ

*Jaana Kallio-Gerlander, Jussi Puhakainen, Mikko Määttänen &
Pyy Kunnas*

Osuuskunnissa opitaan opiskelijatiimeissä oikeita työelämän taitoja ja ajattelua projekteja tehden. Projektien toteuttamista tuetaan monimuoto-opiskelulla, joka tapahtuu workshoppeissa, lukupiireissä, treeneissä, seminaareissa ja virtuaalisesti. Työelämämainen oppimisympäristö tukee ajattelun ja tekemisen kehittymistä; tukea näihin saa omalta tiimiltä ja tiimivalmentajalta. Pääosassa on aluksi ”mindset”, ajattelutavan kehittäminen, jonka jälkeen asiakasprojektin kautta ilmenneeseen osaamistarpeeseen valitaan ”skillsset” eli tarvittavat taidot.

TAUSTAA

Turun ammattikorkeakoulun Salon yksikössä alkoi syksyllä 2011 elokuussa uusi tiimityöskentelyyn perustuva suuntautumisvaihtoehto: BisnesAkademia¹. Täysin uusittu oppimisympäristö sisälsi myös uusitut tilat, joissa aloitti kolme tiimiä, jotka koostuvat liiketalouden ja tietojenkäsittelyn opiskelijoista. Tiimit ovat vuonna 2004 aloittanut kokenut tiimiyritys Zemi Finland OSK, sekä kaksi uutta tiimiyritystä, Ideaosuuskunta Proodo ja Osuuskunta Meilo. Molemmissa uusissa osuuskunnissa on jäseniä 13 ja Zemissä 15. Tilat muistuttavat enemmän modernin asiantuntijaorganisaation tiloja kuin perinteistä oppilaitosta. Tiimien käytössä on yhteinen iso avokonttoritila, jonka sisustuksen ne suunnittelivat itse. Tämän lisäksi käytössä on muutama pienempi neuvottelutila, vapaa-ajantila syömistä, juomista ja vaikkapa elokuvien katsomista varten sekä brainstorming-tila, ns. boxi, jossa pidetään lukupiirit ja treenit.

1. www.bisnesakatemia.fi

BisnesAkatemian tiloissa toimivat myös Microsoftin TechClub, opiskelijavetoinen tietojenkäsittelyn ja tietotekniikan oppimisympäristö, ja MarketingClub, jota vetää kaksi asiantuntijaopettajaa. Tämän lisäksi asiantuntijaopettajia on käytettävissä muutamia mm. viestinnässä ja erilaisten ohjelmistojen käyttöön-otossa ja neuvonnassa. Asiantuntijaopettajien toiminnassa periaatteena on, että he ovat käytettävissä nimenomaan silloin, kun ohjaukseen on tarvetta.

NÄKÖKULMA UUTEEN OPETTAJUUTEEN – VALMENTAJA

Jokaisella tiimillä on oma valmentaja ja yksi yhteinen apuvalmentaja. Kaikilla valmentajilla on kokemusta sekä asiantuntija- että opiskelijatiimien vetämisestä, mutta muidenkin opintojen suorittaminen ammattikorkeakoulutasolla tiimimäisesti on osalle uutta myös valmentajanäkökulmasta. Valmentajan rooli BisnesAkatemiassa on olla henkisenä tukena ja sparraajana osuuskuntalaisille; valmentajan tehtävä on katsoa, että opiskelijan opinnoissa säilyy punainen lanka. Hän valvoo, kannustaa, opastaa, ohjaa ja tukee tiimiläisiä. Valmentaja ei ole tiimin jäsen, mutta myötäelää ja valmentaa yksilöitään ja tiimiään ihmisinä ja oppijina. Valmentaja ei ohjaa osuuskunnan toimintaa vaan kannustaa ja tarjoaa näkökulmia asioiden hoitamiseen ja oman ajattelun tueksi.

Valmentaja on selkeästi jonkun liiketoiminnan osa-alueen, mutta myös oppimisen asiantuntija (Hakkarainen et al 1999). Vertaus urheiluvalmentajaan on kuvaava: valmentaja on aikanaan itse pelannut, mutta nyt kun hän valmentaa, hän ei enää itse pelaa. Valmentajaan suhtautuminen tiimiläisten näkökulmasta on suoraviivaisempaa kuin tyypillisessä oppilas-opettaja-asetelmassa. Tiimiläiset kokevat suhteensa valmentajaan luontevampana kuin yleensä opetushenkilökuntaan. Valmentajan kanssa on helppo olla oma itsensä ja tehdä yhteistyötä. Myös vuorovaikutus on eri tasolla kuin perinteisesti, jolloin opettajan auktoriteetti on ennalta määritetty ja johtaminen tapahtuu edestä, ennalta määritellyltä paikalta luokan edestä. Valmentajan kanssa ollaan tekemisissä lähes päivittäin ja viestiminen valmentajan kanssa on sujuvaa. Valmentaja on kokonaisvaltaisessa vastuussa tiimistään.

Päivittäisessä toiminnassa valmentaja on itse aktiivinen ja kartoittaa mahdollisuuksia kehittyä sen pohjalta, mitä ja kuinka kukin opiskelijoista haluaa oppia ja lisätä omaa osaamistaan. Arjessa korostuvat valmentajan metakognitiiviset taidot – sosiaaliset taidot ja taidokkuus, holistinen näkemys ja erilaisten asioiden kytkeminen toisiinsa, epävarmuuden sietokyky sekä ongelmanratkaisuu-

kyky (Hofstede & Hofstede 2004). Koulutuksen kenttä muuttuu tulevaisuudessa osaksi työtä vieläkin kiinteämmin kuin se nyt on, ja päinvastoin. Silloin oppiminen vanhasta pois ja uusien asioiden kokeilu korostuvat. Uusi opettajuus on muutosta ja muutos on oppimista. Kun ihmiset oppivat, heidän ajattelussaan ja sisäisissä toimintamalleissaan tapahtuu muutoksia. Myöhemmin muutoksia alkaa tapahtua myös itse työssä (Rauste-von Wright & von Wright 2002).

Valmentajien lisäksi osuuskuntia auttamassa on apuvalmentaja, joka on päätoimisia valmentajia nuorempi, joko itse akatemiaopiskelun kautta valmistunut henkilö tai vanhempi tiimiläinen. Hän on päivittäin paikalla ja hänellä on omakohtaista kokemusta bisnesakatemiaisen arjesta. Vertaistuki on yksi sana kuvaamaan apuvalmentajan roolia. Apuvalmentaja ei ole vastuussa tiimistä.

UUSI MONIPUOLINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ MONIALAISISSA TIIMEISSÄ

Tiimimäisellä oppimisella on pitkät perinteet. Sitä on testattu ja kehitetty mm. Tampereella ja Jyväskylässä ammattikorkeakoulutasolla kuten myös muualla Euroopassa, esimerkiksi Espanjassa Mondragonissa ja Hollannissa Haarlemissa. Sosiokonstruktiivisen oppimisen puolesta ovat puhuneet myös jo aikanaan Dewey (1893) 1800-luvun lopulla, toisaalta Gibbs et al (2007) sekä Kyrö (2011) uusimmissa tutkimuksissaan. Salon BisnesAkatemissa on pyritty löytämään tiimioppimisen toimivimmat ja yrityselämän kanssa yhteen sovitettavimmat puolet menneistä malleista sekä yhdistämään ne MIT Media Lab -ideaan jatkuvasta uusiutumisesta, teknologian hyödyntämisestä ja työelämälähtöisyydestä. BisnesAkatemialla ajatellaan, että oppimista tapahtuu kaikkialla, ei vain jossakin tilassa tai rakennuksessa – koulussa tai oppilaitoksessa.

BisnesAkademia on luonut oppimiseen ja oppimisympäristön jatkuvaan kehittämiseen ja uudistamiseen oman mallinsa, joka noudattaa Turun ammattikorkeakoulun innovaatiopedagogiikan käytänteitä (Kettunen 2009). Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että oppiminen tapahtuu ottaen huomioon työelämän tarpeet ja että oppiminen nivotaan alueellisiin verkostoihin. Opiskelujen alussa tehdään jokaiselle räätälöity henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Tämän lisäksi jokainen tiimiläinen laatii oppimissopimuksen, jossa tuodaan esille joko kirjoittamalla, kuvin tai muuten graafisesti havainnollistaen omat tavoitteet sekä se, kuinka ne saavutetaan. Omaa osaamista kuvataan joko kir-

jallisessa tai sähköisessä portfolioissa. Tämä helpottaa työnantajien näkökulmasta uusien harjoittelijoiden ja työntekijöiden rekrytointia sekä osaamisen arviointia ja kehittämiskohteiden paikantamista.

Teoriapohjaa rakennetaan lukemalla vuodessa noin 20 kirjaa ja 5–10 artikkeleita sekä tieteellisistä julkaisuista että lehdistä. Tällä tavalla kerätty tieto jaetaan tiimin kesken lukupiirissä. Tämän lisäksi treeneissä käsitellään joko teorian tietoa sekä projekteja ja niiden kulkua tai etsitään projektien tilanteisiin yhdessä ratkaisuja. Tiimiläiset hankkivat tietoa ja verkostoja myös käymällä paikallisissa ja valtakunnallisissa seminaareissa ja workshoppeissa, esimerkiksi Yrityssalon tilaisuuksissa, sekä eri yritysten ja yrittäjäjärjestöjen järjestämissä tilaisuuksissa. Myös virtuaalisesti voi opiskella joko ammattikorkeakoulun omasta tai yleisesti internetin tarjonnasta.

Esimerkkinä työelämälähtöisestä oppimistilanteesta on 24h tai 48h -innovaatio. Se tarkoittaa yrityksen tai jonkun muun tahon antamaa oikeaa työelämälähtöistä haastetta tai ongelmaa, jonka ulkopuolinen toimeksiantaja tuo tiimille. Tiimeillä on riippuen toimeksiannon laajuudesta joko 24 h tai 48 h aikaa työstää haastetta ja lopuksi esittää toimeksiantajalle ratkaisu. Yleensä kaikki tiimit työskentelevät haasteen parissa ja myös näkevät toistensa ratkaisuehdotukset purkutilanteessa sekä sen, minkä tiimin ratkaisu arvioidaan tässä tilanteessa parhaaksi ja palkitaan rahallisesti. Palaute toisilta tiimeiltä, toimeksiantajalta ja valmentajilta antaa kattavan kuvan omasta ja tiimin osaamisesta puhumattaan verkostojen kehittymisestä ja laajenemisesta tätä kautta.²

Jo nyt työpaikat ovat uuden oppimisen laboratorioita, joissa rajoja ei ole. Jokaisen odotetaan ottavan itsenäistä vastuuta oman osaamisensa ylläpitämisestä, kehittämisestä ja verkostoitumisesta – kuitenkin niin, että tiimityöllä saavutetaan parhaat tulokset. Joka tapauksessa on huomioitava eri yksilöiden erilaiset käsitykset oppimisesta, mikä vaatii opetussuunnitelmatyöltä yksilöllistämistä esimerkiksi vaihtoehtoisia suoritustapoja tarjoamalla. Tällöin huomioidaan tavalla tai toisella valtavirran ulkopuolelle jäävät oppijat, kuten esimerkiksi jollekin tietylle tiukasti rajatulle alalle erikoistujat, nopeat etenijät tai oman yrityksen jo opiskeluaikanaan perustavat.

Tiimiopiskeleminen antaa opiskelijalle mahdollisuuden itse ohjata taitojaan haluamaansa suuntaan ja valikoimalla sellaisia projekteja, jotka häntä itseään kiinnostavat. Näistä projekteista laaditut portfoliot ovat opiskelijan käynti-

2. Lisää ko. opetusmenetelmästä tässä julkaisussa: Linnossuo, Ramström & Nyström.

kortteja työelämään siirryttäessä. Työnantajaa kiinnostaa kuitenkin se, mitä työnhakija osaa ja mitä hän on aiemmin tehnyt, eikä se, mistä oppilaitoksesta hän on valmistunut ja millaisin arvosanoin.

Tietynlaisen mielentilan ja asenteen luominen (Gibb 2011, Kyrö 2011) sekä vastuun omasta opiskelusta ottaminen ovat avainasemassa tiimimäisessä opiskelussa. Tällöin puhutaankin ”mindsetin” luomisesta. BisnesAkatemiassa toimitaan ”mindset” edellä; siitä lähtökohdasta ja oikeiden toimeksiantojen avulla rakennetaan myöhemmin teoriapohjaa ja taitoja, joista puolestaan muodostuu ”skillset”. Erona perinteiseen oppimiskäsitykseen on nimenomaan se, että tekemällä oppimisen ja toimeksiantojen vaatimusten kautta rakennetaan taitotasoa, eikä päinvastoin. Tämä pitää luonnollisesti kommunikoida selvästi toimeksiantajille. Kun motivaatio oppia lähtee opiskelijasta itsestään työelämänvaatimusten ymmärtämisen kautta, on taitojenkin hankkiminen nopeampaa ja mielekkäämpää.

Kaikista ei välttämättä tule yrittäjiä sanan varsinaisessa merkityksessä, mutta yrittäjähenkisyys ilmenee myös sisäisenä yrittäjyytenä jo olemassa olevan organisaation sisällä. Sisäinen yrittäjä suhtautuu työhönsä kuin itse yrittäjä: innostuneesti ja aloitteellisesti, vastuullisesti ja vaikuttaen sekä kokonaisuutta hahmottaen. Sisäinen yrittäjä luottaa itseensä ja työyhteisöönsä. Muutos on hänelle mahdollisuus. Sisäinen yrittäjyys tukee muutoksen aikana työyhteisön jaksamista ja asenteellista valmiutta. Esimiehille se puolestaan antaa uusia johtamisen työkaluja ja menetelmiä. (Kyrö et al 2006)

SEKAISIN SALOSTA -KAUPUNKITAPAHTUMA ESIMERKKINÄ TEHDYSTÄ TYÖSTÄ

Vuodesta 2010 alkaen järjestetty Sekaisin Salosta -tapahtuma on hyvä esimerkki opiskelijoiden kyvystä ottaa itseohjautuvasti vastuuta projektista. Sekaisin Salosta -tapahtuma on ollut alun perin tapahtumia ympäri Saloa sisältänyt kaupunkitapahtuma, josta se on kehittynyt nykyiseen muotoonsa ns. lifestyle-messuiksi. Tapahtuman tuottajana on toiminut Turun ammattikorkeakoulun opiskeliyaosuuskunta Zemi. Kaikki alkoi, kun Salon Seudun Elinkeinomessut ry. lähestyi Salon kampuksella toimivaa ammattikorkeakoulun BisnesAkatemia-yksikköä toivoessaan apua vanhanaikaiseksi käyneen messukonseptin uusimiseksi. Syy formaatin muutokseen kaupunkitapahtumasta lifestyle-messuiksi perustui lähinnä tapahtuman kaupallisen potentiaalın mahdollistamiseen. Tapahtuma oli menestys heti alun alkaen.

Kahden opiskelijan ydintiimi on kerännyt vuosittain ympärilleen myös muita opiskelijoita ja opiskelijaosuuskuntia tapahtuman järjestämiseksi. Työtehtäviin ovat kuuluneet mm. osallistuminen messupaikkojen myyntityöhön, messutilojen suunnitteluun ja muuhun tapahtumatuotannon käytännön työhön. Tapahtuman ehkäpä suurimpana hyötynä on kuitenkin ollut sen ydintiimin yrittäjämäisen asenteen leviäminen heitä nuoremmille opiskelijoille: nuoremmat opiskelijat ovat käytännön toiminnan kautta nähneet, mitä tarkoittavat vastuullisuus ja riskien kantaminen työelämässä.

Projekti on myös lisännyt Turun ammattikorkeakoulun alueellista tunnettavuutta ja nostanut esille yrittäjyyttä edistävää opiskelijayrittäjä-mallia. Lisäksi hyvin onnistuneen messuprojektin yhteistyökumppanit ovat lähestyneet BisnesAkateemiaa useilla uusilla projekteilla ja opiskelijoista on kirjoitettu lukuisia lehtijuttuja esim. Salon Seudun Sanomiin ja Turun Sanomiin. Rungas positiivinen julkisuus on puolestaan helpottanut uusien osuuskuntien projektien myyntityötä.

YHTEENVETO

Uudentyyppinen oppimisympäristö mahdollistaa työnantajalle sujuvan tavan rekrytoida opiskelijoita. Jo toisena opiskeluvuonna opiskelijat työskentelevät todellisten toimeksiantojen parissa. Näin opiskelija tiedostaa, että työn alla oleva projekti tehdään oikealle yhteistyökumppanille, joka on laittanut toimeksiantoon omaa rahaansa ja aikaansa. Projekti on siten vakava asia, eikä perinteinen case tai harjoitustehtävä. Lisäksi onnistunut ja huolella toteutettu projekti voi poikia myös jatkoyhteistyötä, mistä seuraa projektin parissa työskennelleille myös rahapalkkio, joka motivoi opiskelijaa entisestään. Tämä puolestaan antaa toimeksiantajalle mahdollisuuden nähdä ja keskustella opiskelijoiden kanssa eri tavalla ja syvyydellä kuin perinteisessä oppimistilanteessa.

Suurin osa projekteista tehdään ryhmissä, jolloin opiskelijan sosiaaliset taidot joutuvat testiin. Tulosten saavuttaminen työelämässä on kiinni yksilöiden kyvystä ottaa ja antaa tilaa, jakaa ja kantaa vastuuta. Tämä näyttäytyy toimeksiantajalle käytännön tasolla 24h ja 48h -innovaatioissa, joissa sekä ”mindset” että ”skillset” tulevat työnantajankin näkökulmasta selvästi esiin.

Akatemiaopiskelu on jotain opiskelun ja työelämän välimaastossa. Koska opiskelijoiden muodostamat opiskelijaosuuskunnat toimivat oikeina yrityksinä oikeiden yritysten keskellä, he tutustuvat työelämään erittäin luontevasti.

ti. Osuuskuntatoiminta opettaa asenteen lisäksi konkreettisia taitoja, kuten myynti- ja esiintymistaitoja, itsenäisen ajattelun taitoja sekä verkostoitumistaitoja. Monet opiskelijat kokevat työelämään siirtymisen korkeakouluopinnotensa jälkeen vaikeaksi, eikä itse työpaikan löytäminenkaan heti koulujen päätyttyä ei ole lainkaan itsestäänselvyys. Tiimiopiskelijalle yritysmaailma ei ole yhtä vieras. Tiimiyrittäminen laskee myös opiskelijan kynnystä ruveta itse yrittäjäksi, sillä akatemiatoiminta on pehmeä lasku työelämään. BisnesAkateemia tuottaakin parhaimmillaan juuri oikeanlaisia ”settejä” omaavia opiskelijoita, joille yrityselämän tavat toimia ovat jo arkipäivää.

LÄHTEET

Dewey John (1897). *My Pedagogic Creed*. Saatavilla: <http://books.google.com/books> (15.4.2012).

Gibb Allan (2011) *Concepts Into Practice – Meeting the challenge of development of entrepreneurship educators around an innovative paradigm: The case of the International Entrepreneurship Educators’ Programme (IEEP)*”, *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, Vol. 17, Iss: 2, pp.146–165.

Gibbs Graham & Dunbar-Goddet Harriet (2007). *The Effects of Programme Assessment Environments on Student Learning*. The Higher Education Academy.

Hakkarainen Kai, Lonka Kirsti & Lipponen Lasse (1999). *Tutkiva oppiminen: Älykkään toiminnan rajat ja niiden ylittäminen*. Porvoo: WSOY.

Hofstede Geert & Hofstede Gert Jan (2004). *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. 2nd Edition, USA: McGraw-Hill.

Kettunen Juha (2009). *Innovaatiopedagogiikka*. KeVer-verkkolehti, Vol 8, No 3.

Kyrö Paula & Ripatti Anna (toim.) (2006). *Yrittäjyyskasvatuksen uusia tuulia. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja 4/2006*. Hämeenlinna: Tampereen yliopiston kaupparkeakoulu.

Kyrö Paula, Seikkula-Leino Jaana & Mylläri Jarkko (2011). *Meta Processes of Entrepreneurial and Enterprising Learning – The Dialogue between Cognitive, Conative and Affective Constructs*. Teoksessa *Entrepreneurship Research In Europe – Evolving Concepts and Processes*. Toim. Fayolle, A et al. Edward Elgar Publishing.

Rauste-von Wright Maijaliisa & von Wright Johan. (2002). *Oppiminen ja koulutus*. Vantaa: WSOY.

MONIALAINEN TIIMIOPPIMINEN TYÖELÄMÄN KEHITTÄMIS- PROJEKTEISSA – CASE INNO58H

Timo Linnossuo, Joachim Ramström & Anna-Greta Nyström

”Luovuus tarkoittaa mahdollisuusajattelua ja vaihtoehtoisiin toimintatapoihin tarttumista.”

Oivallus-loppuraportti (EK 2011)

Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) 2011 teettämä Oivallus-loppuraportti nostaa luovuuden edistämisen kaiken koulutuksen läpikäymiseksi teemaksi. Koulutuksessa tulisi käyttää työelämän menetelmiä ja sen tulisi kannustaa tekemään yhdessä ja kokeilemaan virheitä pelkäämättä. Taitoihin tulee panostaa tietojen rinnalla ja samoin yhdessä tekemiseen yksilösuorittamisen sijaan. Mekaaninen ajattelu ”by the book” on valttia yhä harvemmin. Opiskelijoiden ja työntekijöiden on yhä useammin kyettävä ja toisaalta saatava määritellä tekemisen sisällöt ja säännöt itse tai yhdessä muiden kanssa. Tarkkojen ohjeiden sijaan sisäisen yrittäjän tekemistä ohjaavat arvot ja suuntaviivat.

Taustalla on vahva huoli tulevaisuudesta. Korkeasti koulutettujen osaamisen ja työelämän tarpeiden kohtaamattomuus tuottaa työttömyyttä ja puutetta oikeanlaisista osaajista. EK:n jäsenyrityksistä 4,9 % on tehnyt yhteisiä projekteja ja 4,1 % on osallistunut liiketoiminnan kehittämiseen yhteistyössä ammattikorkeakoulujen kanssa. Vastaavat luvut yliopistoissa ovat 2,8 % ja 2,0 % (EK 2008). EK:n rekrytointivaikeuksista 46 % koetaan aiheutuvan puutteista osaamisesta: liian vähäisestä työkokemuksesta, koulutus- ja työpaikkakohtaisista erityisosaamispuutteista, ammattitaidon vastaamattomuudesta nykyajan vaateisiin sekä asennetekijöistä (EK 2010). Varsinais-Suomessa oli vuoden 2010 lopussa 2 328 korkea-asteen suorittanutta työtöntä (Pusila 2011).

Turun ammattikorkeakoulun innovaatiopedagogiikka vastaa näihin työelämän, monialaisuuden ja yrittäjyyden edistämisen haasteisiin. Hyvinvointipalvelut-tulosalueella on jo vuodesta 2003 toteutettu opintoja monialaisissa työ-

elämäprojektioipinnoissa. Vuonna 2009 toteutettiin ensimmäinen innovoinnin intensiivikurssi nimeltään INNO58h. Tavoitteena projektioipinnoissa on mahdollistaa oppisisältöjen oppimisen lisäksi myös työelämässä tarvittavien taitojen ja valmiuksien oppiminen. INNO58h on kasvanut entistä monialaisemmaksi, monikulttuurisemmaksi ja monikielisemmäksi. Esimerkiksi viimeisimmällä 2012 keväällä toteutetulla INNO58h-kurssilla oli osallistujia Turun ammattikorkeakoulun lisäksi myös Yrkeshögskola Novian ja Åbo Akademin (ÅA) opiskelijoita sekä Turussa opiskelevia vaihto-opiskelijoita. Toteutus on siis aidosti monikielinen: virallisina kielinä kurssilla toimivat suomi, ruotsi ja englanti. Novian opiskelijoilla teemana oli moderni johtaminen ja ÅA:n opiskelijoilla markkinointiviestintä.

INNO58h:n tavoitteena on luoda toimintaympäristö, jossa synnytetään uutta tietoa, joka ruokkii uteliaisuutta ja jossa osallistujat uskaltavat avoimesti kohtaamaan tuntemattoman haasteen. INNO58h:ssa tavoitellaan nopeaa ongelmien ratkaisua, uusien ajattelumallien kehittämistä sekä tietäntyyppistä luovan kaaoksen hyväksymistä. INNO58h:n keskiössä on se tosiasia, että olemassa ei ole oikeita vastauksia – on vain erilaisia ratkaisuja, joista kokeilemalla löydetään toimivin. Eri vaihtoehtojen kehittäminen pyrkimättä suoraan yhden oikean ratkaisun löytämiseen vaatii luonnollisesti virheiden sallimista.

INNOVAATIOPEDAGOGIIKKA INNO58H:N PERUSTANA

”1% onnistuminen vaatii 99% epäonnistumisia.”

*Hondan insinöörien sananlasku
(Nonaka & Takeuchi, 1995)*

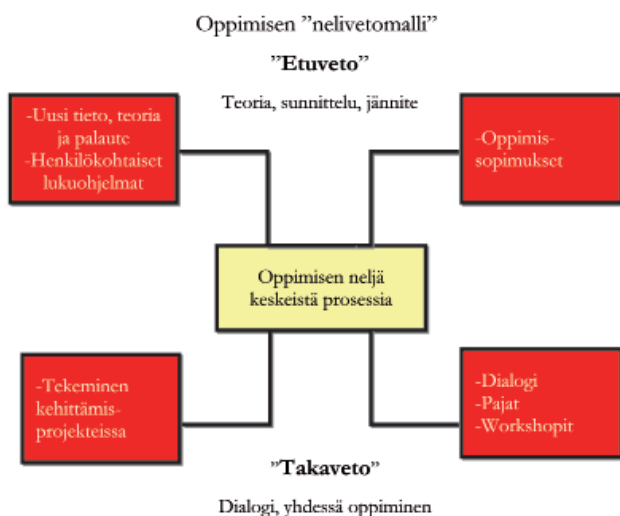
Innovaatiotoiminnassa tarvitaan iloa, hulluutta, monitieteellistä osaamista sekä osallisuutta. Innovaatiot syntyvät useimmiten sattumalta tapahtuvissa kohtaamisissa, keskusteluissa ja monialaisessa dialogissa. Innovaatiot ovat suurelta osin myös ongelmanratkaisuprosesseja (Lonka, 2010). Tästä syystä oppilaitoksien innovaatiotoiminta ei voi perustua keksittyihin ongelmatilanteisiin, luentoihin tai luokkahuoneissa tapahtuvaan tiedonjakeluun. Innovaatiot syntyvät ratkaistaessa oikeita työelämälähtöisiä ongelmia, yhdessä, monialaisesti ja kaukana korkeakouluympäristöstä.

INNO58H nojautuu vahvasti sosiokulttuuriseen oppimiskäsitykseen ja konstruktivismiin. Oppiminen on sosiaaliseen kontekstiin sitoutunutta ja kaikki oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa. Keskeisenä työkaluna tiedon jakamisen sijaan on aktiivinen tiedonhankinta ja vertaisoppiminen. Kanssaoppijat luovat Vygotskin lähikehityksen vyöhykkeen toisilleen (1962, 1978); vastavuoroisesti jokainen oppija auttaa kanssaoppijoitaan saavuttamaan potentiaalisen oppimisen tasonsa. Käytettävien menetelmien tulee tähdätä osallistavaan työtökoon, innon puhkeamiseen, kurinalaiseen työn tekemiseen sekä innovaatiokulttuurin synnyttämiseen.

INNO58H:n tavoite on alusta asti ollut kokeilla ja luoda erilaisia koulutusmalleja, joissa kaikkea toimintaa ohjaavat tietyt perusvaatimukset:

1. TKI:n on oltava osa kaikkea toimintaa
2. kaikki toiminta on oltava työelämää palvelevaa ja sen tulee tapahtua autenttisisissa ympäristöissä
3. kaikki oppiminen perustuu tiedonrakentamiseen yhdessä työelämän kanssa monialaisissa tiimeissä
4. opiskelu perustuu tiimioppimiseen
5. kaikessa toiminnassa on oltava mukana kansainvälisyysnäkökulma.

INNO58H nojautuu pedagogisesti Jyväskylän Tiimiakatemiassa kehitettyyn oppimisen nelivetomalliin (kuvio 1).

KUVIO 1. *Oppimisen neliveto (Jukka Hassinen 2004).*

Henkilökohtainen lukuohjelma koostuu kahdesta osasta: toisaalta teeman vaatiman teoriasisällön oppimisen edellyttämästä kirjallisuudesta ja toisaalta toimeksiannon tekemisessä vaadittavan osaamisen edellyttämästä kirjallisuudesta. Kirjallisuus valitaan itse ja luettua käsitellään lukupiireissä sekä työpajoissa. INNO58h:n opiskelijoilla on käytössä *Tiimiyrittäjän parhaat kirjat* -teos (Partanen, 2012).

Oppimissopimuksella oppija määrittelee omat tavoitteensa oppimiselle. INNO58h:n kaltaisissa toteutuksissa tämä tarkoittaa erityisesti roolia projektissa, lukuohjelman suuntaamista ja konkreettisten pienten oppimistavoitteiden täsmentämistä projektin alussa tiimin kanssa. On tärkeää tiimin toiminnalle, että tiimin ja projektin tavoitteiden lisäksi tehdään kaikille näkyväksi yksilöiden henkilökohtaiset tavoitteet.

Tekeminen mahdollistaa oppimisen. Teorian soveltaminen käytäntöön tuottaa osaamista, johon tiedollinen oppimistapa ei pysty. Toimeksianto ja erityisesti rahakkaat projektit tuovat tekemiseen painetta ja merkityksiä. Onnistuminen vaatii alussa paljon ohjaajan tukea ja panosta. Monikaan oppija ei ole välttämättä aikaisemmin saanut vapautta itse asettaa tavoitteitaan tai kantamaan vastuuta valinnoistaan. INNO58h:n aidoissa työelämän kehittämistehtävissä luodaan opiskelijalle kehittäjän rooli ja identiteetti.

Pajat ja workshopit mahdollistavat innovaation vaatiman dialogin syntymisen. Dialogin kautta kehittäjien hiljainen tieto muuttuu näkyväksi itselle ja toisille. Pajoissa ja workshoppeissa tavoitteena on tiedon jakaminen tai jaetun asiantuntijuuden kehittäminen. William Isaacsin (2001) mukaan dialogi on yhdessä ajattelemisen taitoa.

INNO58H KOLMEN KORKEAKOULUN YHTEISPROJEKTINA – YLIOPISTON NÄKÖKULMA

Keväällä 2012 Åbo Akademin kauppakorkeakoulun (Handelshögskolan vid Åbo Akademi) opiskelijat osallistuivat Turun ammattikorkeakoulun kehittämälle INNO58h-innovaatiokurssille. 22 markkinointiviestintäkurssin opiskelijaa kohtasivat silloin yllätyksen. Kurssilla ei ollutkaan luentoja eikä kirjoitustehtäviä yliopiston perinteisten kurssien mukaisesti. Edes ennalta valittuja kurssikirjoja ei ollut määritelty, vaan opiskelijat saivat itse vapaasti valita viestintäaiheisia kirjoja luettavakseen. Lisäksi kurssi oli yhteinen kahden ammat-

tikorkeakoulun kanssa. Ainoa ohjaajien ja opiskelijoiden käytössä ollut viestintäkanava oli INNO58h-blogi, jonka kautta INNO58h-työryhmä ilmoitti käytännön asioista ja bloggasi heille kiinnostavista ilmiöistä. Toisin sanoen asetelma oli uusi ja tuntematon.

Opiskelijoille kerrottiin, että heidän tulee lukea kirjoja viestinnästä ja hankkia ryhmälle toimeksiantaja, jonka viestintähaasteisiin kehittää uusia ja tuoreita näkökulmia. Lisäksi ryhmien tuli luoda tiimeilleen oma blogi, jonka avulla viestittäisiin projektin etenemisestä ja oppimisprosessista. Toimeksiantajan puolestaan tuli maksaa tehdystä työstä 500 euroa. Opiskelijat lähtivät projektiin hyvin mukaan – tosin hieman hitaasti ja vastustellen. Vastustuksen takana oli pelko epäonnistumisesta ja ajatus siitä, että heillä ei olisi mitään annettavaa yritykselle, koska he eivät tiedä markkinointiviestinnän aiheesta yhtään mitään (koska aiheesta ei ollut luennoitu). Tämä pelko hävisi sitä mukaa kun ryhmät oppivat enemmän toimeksiantajistaan, lukivat kirjoja ja pohtivat keskenään sitä, mistä todella oli kyse.

INNO58h-kurssilla ei keskitytä pelkästään sisältöön vaan myös taitoihin ja valmiuksiin, joita tarvitaan työelämässä. Yliopisto-opetus ohittaa helposti nämä työelämän osaamisvaatimukset. Kuitenkin yritykset vaativat myös vastavalmistuneelta ekonomilta kykyä toimia tiimeissä, joustavuutta, innovatiivisuutta, kokemusta ja projektiosaamista. Kyky oppia uutta ja nähdä asioita eri näkökulmista on olennaista tulevia työhaasteita ajatellen. INNO58h tarjoaa mahdollisuuden oppia ja kehittää myös sosiaalisia taitoja erilaisten ihmisten kanssa työskennellessä – ihmisten, jotka edustavat eri aloja ja oppiaineita.

Tietenkin ryhmille haluttiin myös tarjota työkaluja haasteista selviämiseen. Menetelmät (esimerkiksi Open Space, Learning Café, porinaryhmät, teatteriesitykset, keskustelut luetuista kirjoista) tukivat yhteisöllistä oppimista ja saivat opiskelijoilta hyvää palautetta. Tietynlaista turhautumista saattoi havaita etenkin niiltä opiskelijoilta, jotka hakivat oikeita vastauksia ja teoreettisia malleja, joiden mukaan jäsentää maailmaa. INNO58h ei anna suoria ja oikeita vastauksia, mikä sinänsä nähdään yliopisto-opiskelijan perinteisenä oppimismallina. Opiskelijat joutuvat turvautumaan kirjoihin, ryhmäänsä ja muihin opiskelijoihin rakentaakseen tietopohjaa kurssin aiheesta ja omasta kiinnostusalueistaan.

Kaikilla oppijoilla on mielikuvia siitä, millaista tehokas oppiminen on. Nämä asenteet ja kulttuuriset tekijät voivat estää uusien oppimismenetelmien käyttöönottoa. Mitä vahvempia uskomukset ovat, sitä vaikeampaa on uuden op-

pimismenetelmän käyttöönottoaminen. Ohjaajan on tärkeää tiedostaa tämä ja panostaa aiemman tiedon kartoittamisen (konstruktivismi) lisäksi myös aiempien mielenmallien ja oppimismenetelmien kartoittamiseen. Ohjaaja voi olettaa, että vastustusta, pakoilua tai jopa konflikteja syntyy, kun oppija kohtaa uusia oppimismenetelmiä tai kun vanhoista mielenmalleista pitää luopua. INNO58h-kurssilla opiskelija on vastuussa omasta oppimisestaan ja opettajan rooli on tukea oppimisprosessia. Tämä voi tuntua sekä korkeakoulun opettajasta että opiskelijasta aluksi vieraalta, mutta ilahduttavaa on ollut nähdä, miten opiskelijat ovat heittäytyneet mukaan ja löytäneet uutta innostusta tekemisen kautta.

PALAUTETTA INNO58H:STA – OPISKELIJOIDEN JA TOIMEKSIANTAJIEN NÄKÖKULMAT

INNO58h on mainittu aikaisempien vuosien opiskelijapalautteessa usein opintojen kohokohtana, joka on muuttanut monen opiskelijan suhtautumista oppimiseen ja opiskeluun laajemminkin. Vuonna 2012 opiskelijat mainitsivat etenkin Kunstenniemessä tapahtuvan intensiiviperiodin (58 tuntia) tärkeimpänä osana oppimisprosessiaan. Kunstenniemessä oppijat arvostivat toisaalta sitä, että saivat mahdollisuuden keskittyä omaan projektiin ilman häiritseviä tekijöitä, ja toisaalta sitä, että heillä oli aikaa. Palautteen mukaan kurssin alussa sitoutuminen oli heikkoa ja työmäärä jäi vähäisemmäksi, mutta kurssin edistyessä ja erityisesti intensiiviperiodin aikana moni koki ymmärtävänsä, mistä oli kyse ja mitä päämäärää kohti oltiin suuntaamassa. Kysyttäessä, minkälaisia kompetensseja osallistujat kokivat kehittäneensä prosessin aikana, muun muassa seuraavia tekijöitä mainittiin:

- miten neuvotella ja käydä kehittävää dialogia asiakkaan kanssa
- miten aloitetaan työ tyhjistä ja rakennetaan työprosessia kohti yhteistä päämäärää
- miten uskalletaan ja osataan tehdä innovatiivista työtä
- ”think outside the box”-ajattelutapa
- miten toimia ryhmässä sekä tukea ryhmäläisiä ja heidän oppimisprosessejaan
- kyky jäsentää ja oppia vaikeitakin aiheita keskustelemalla muiden ryhmäläisten kanssa.

Enemmistö osallistujista koki yhdessä tekemisen ja ryhmässä toimimisen tukevan oppimisprosessia eniten. Vaikeinta oli ”olla innovatiivinen”, koska osallistujat olivat kuitenkin epävarmoja suhteestaan asiakkaaseen (vastaammeko odotuksiin? teemmekö oikeita asioita?) – näissä tilanteissa valmentavien opettajien rooli korostuu. Erityisen keskeinen tavoite valmennukselle on saada opiskelijat luottamaan itseensä ja ryhmän voimaan luoda uutta ja tuoda uudenlaisen näkökulman ongelman ratkaisemiseen. Valmentajan rooli ei ole antaa vastauksia, vaan rohkaista ryhmää tekemään ”oma juttunsa”. Arvioinnista käy myös ilmi, että osallistujat ovat oppineet paljon itsestään sekä siitä, miten itse toimivat monialaisessa ja monikulttuurisessa ryhmässä. Vaikeina tilanteina koettiin projektin käyntiin saaminen ja toimeksiannon pyytäminen (asiakaskontaktointi ja -käynnit), mutta myös yhteydenpito muihin ryhmäläisiin (viestintä). INNO58h tuo osallistujilleen haasteen organisoida ja johtaa työtä niin, että se etenee ja kaikki ryhmäläiset sitoutuvat tehtävään.

INNO58h haastaa myös osallistuvat yritykset, sillä heidän toimintaansa, tai ainakin osaa siitä, tarkkaillaan, arvioidaan ja ehdotetaan parannettavaksi tavalla, johon yritys ei ehkä tähän mennessä ole törmännyt. Vuoden 2012 INNO58h:n toimeksiantajat antoivat ryhmille hyvää palautetta. Puolet toimeksiantajista oli sitä mieltä, että projektit ylittivät odotukset ja että he saivat ajatuksia siitä, miten kehittää toimintaansa tulevaisuudessa. Toimeksiantajien arvioinneissa keskityttiin projektin tuloksiin ja siihen, voiko niitä soveltaa suoraan käytäntöön organisaatiossa (eli vievätkö tulokset toimintaa aidosti eteenpäin). Vastaukset vaihtelevat tässä kohtaa, sillä kaikkien ryhmien tuotokset eivät olleet välittömästi hyödynnettävissä yrityksen toiminnassa. Yksi toimeksiantaja jatkaa yhteistyötä ryhmän kanssa kurssin jälkeenkin, mikä on hyödyllistä myös opiskelijoiden kannalta, sillä he saavat tällä tavalla arvokkaita kokemuksia ja referenssejä tuleviin haasteisiin.

LOPUKSI

Yrityksiltä osallistuminen INNO58h:n edellyttää sekä seikkailuhalua että konkreettisen ongelman määrittelemistä, jotta opiskelijaryhmällä olisi alkupiste innovaatiotyölleen. Myös yritysten yhteyshenkilöt kutsutaan aina tilaisuuteen, jossa tulokset esitellään. Tämän tilaisuuden yhteydessä kaikki saavat mahdollisuuden tutustua ja perehtyä jokaiseen projektiin, toimeksiantajiin ja itse innovaattoreihin. Tällainen vuorovaikutus opiskelijoiden, yritysten ja korkeakouluedustajien välillä on koettu tärkeäksi ja arvokkaaksi.

INNO58h:n tärkeimpinä tuloksina on itseohjautuvia nuoria, jotka eivät pelkää olla yhteydessä mahdollisiin toimeksiantajiin tai yhteistyökumppaneihin, ja jotka luottavat sekä itseensä että tiimiinsä. INNO58h:ssa he saavat kokea projektissa työskentelyä, lyhyessä ajassa tehtävää luovaa työtä ja yhdessä tekemisen viestinnälliset ja organisatoriset haasteet. Kurssille osallistunut tietää, että niin kirjoista kuin ryhmästäkin saa tukea ongelmanratkaisuun ja oppimiseen. Oppimisen nelivetomalli auttaa tämänkaltaisten oppimisprosessien ja -ympäristöjen rakentamisessa: työpajat tukevat projektin eteenpäinviemistä lukuohjelman ja oppisopimusten tukiessa oppimisprosessia. Tekemisen kautta tulevat tärkeimmät oivallukset siitä, miten esimerkiksi viestintäprosesseja rakennetaan ja tuotekehitystä tehdään, tai miten ryhmää johdetaan.

LÄHTEET

Elinkeinoelämän keskusliitto (2011). Oivallus-loppuraportti. <http://www.ek.fi/oivallus>. Haettu 27.4.2012.

Elinkeinoelämän keskusliitto (2008). Henkilöstö- ja koulutustiedustelu.

Elinkeinoelämän keskusliitto (2010). Henkilöstö- ja koulutustiedustelu.

INNO58h-blogi (2012). www.innostutaan.blogspot.com.

Isaacs William (1999). *Dialogue: The Art Of Thinking Together*. Crown Business.

Hassinen Jukka (2004). Työmateriaalia tiimimestareille.

Lonka Kirsti (2010). Oppimisen uudet mahdollisuudet – hyvää elämää etsimässä. Teoksessa Hatara Viia & Westermarck Harri (toim.) *Oppimisen uudet mahdollisuudet*. Helsinki: Helsingin yliopiston vapaan sivistystyön toimikunta.

Nonaka Ikujiro & Takeuchi Hirotaka (1995). *The Knowledge Creating Company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University Press.

Partanen, Johannes (2009). Välähdyksiä yksilön ja yhteisön oppimisesta. Partus -menetelmien taustateoriat sekä yksilönoppimisen ja tiimioppimisen keskeisimmät työkalut Tiimiakatemiassa. 2. uudistettu painos. Online-julkaisu. [Ladattu 20.11.2009]. Ei enää saatavilla www-muodossa.

Partanen Johannes (2012). *Tiimiyrittäjän ja tiimivalmentajan parhaat kirjat 2012*.

Pusila Juha. Akateemisesta työttömyydestä Varsinais-Suomessa, 21.2.2011. Varsinais-Suomen ELY-keskus.

Saarinen Esa & Lonka Kirsti (2005). *Muodonmuutos. Avauksia henkiseen kasvuun*. WSOY.

Vygotsky, Lev Semyonovich (1962). *Thought and Language*. Cambridge MA: MIT Press.

Vygotsky, Lev Semyonovich (1978). *Mind in Society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

TYÖELÄMÄTAITOJEN OPPIMINEN HARJOITUSYRITYKSESSÄ

Anne-Marie Jünger & Anna Tabell

JOHDANTO

Samalla kun teollisuusyhteiskunnasta on siirrytty kohti tietoyhteiskuntaa, työtehtävät ovat muuttuneet vaativammiksi. Rutiinitehtävät ovat vähentyneet ja projektiluonteiset työtehtävät lisääntyneet. Yhden taidon oppiminen ja ohjeiden noudattaminen eivät enää riitä työelämässä. Työtä tehdään yhä useammin tiimeissä, joissa erilaiset ihmiset etsivät yhdessä luovia ratkaisuja ja ratkovat ongelmia yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Yritteliäs asenne ja usko omaan kykyihinkin auttavat luovimaan toimintaympäristön muutoksissa.

Työelämän muuttuessa myös opetusmenetelmät muuttuvat. Ammattialaan kuuluvan teorian tiedon lisäksi opetuksessa korostetaan ”pehmeitä taitoja” kuten yrittäjämäistä asennetta ja hyviä yhteistyötaitoja (EK 2011). Uskallus, kokeileminen, luovuus sekä toisilta oppiminen ovat kuitenkin taitoja, joita on vaikea opettaa. Turun ammattikorkeakoulun Salon toimipisteessä liiketalouden koulutusohjelman opinnot ovat käynnistyneet harjoitusyrityksen perustamisella vuodesta 2000 lähtien. Harjoitusyritystoimintaa pidettiin käytännönläheisenä tapana oppia työelämässä tarvittavia taitoja, ja menetelmä mahdollistaakin liiketoimintaosaamisen ja yrittäjyyden oppimisen sekä yrittäjämäisen asenteen kehittämisen.

Harjoitusyritystoiminnan tavoitteena on opiskelijoiden oma-aloitteisuuden ja aktiivisuuden vahvistuminen sekä tiimityötaitojen kehittyminen heti opintojen alussa. Harjoitusyritystoiminta on innovaatiopedagogiikan sateenvarjon alle kuuluva oppimisympäristö ja -menetelmä, joka antaa opiskelijalle kokonaiskuvan yritystoiminnasta. Perinteisen luokkaopetuksen sijasta opiskelijat toimivat pienryhmissä toimistoympäristössä. Opiskelijat perustavat virtuaaliyrityksen ja käyvät kauppaa simuloitussa ympäristössä. Jokaisen harjoitusyri-

tyksen taustalla on oikea yritys realistisen kuvan saamiseksi yritystoiminnasta. Tietoa tarvitaan erityisesti yrityksen perustamisvaiheessa esim. tuotteista, hinnoista ja logistisista ratkaisuista. Harjoitusyritys toimii kuten oikea yritys, mutta kuitenkin niin, että tavara ja raha eivät fyysisesti vaihda omistajaa.

TEKEMÄLLÄ OPIEN SALON TOIMIPISTEESSÄ

Harjoitusyritystoiminta pyörittää käyntiin Salon toimipisteessä aina heti alkusyksyllä, kun tietojenkäsittelyn ja liiketalouden opiskelijat aloittavat opintonsa. Opiskelijat jaetaan noin kymmenen hengen ryhmiin, joissa opiskellaan koko lukuvuoden ajan. Ryhmän ohjaaja oppii näin tuntemaan opiskelijat hyvin. Ohjaaja vastaa opiskelijoiden ammatillisesta kasvusta ja varmistaa opiskelun sujumisen.

Toiminnan käynnistyessä opiskelijat sopivat työnjaosta ja valitsevat toimitusjohtajan sekä markkinointitiimin, ostotiimin, myyntitiimin ja taloushallintotiimin jäsenet. Kokous- ja neuvottelutaitoja tarvitaan niin yrityksen perustamisvaiheessa kuin toiminnan pyörittämisessäkin. Ryhmä sopii yhteisistä pelisäännöistä ja opiskelijat pohtivat toimintaa ohjaavaa visiota tai mottoa. Ryhmätyöskentely opettaa rohkeutta tuoda esille omia mielipiteitä ja ehdotuksia olipa sitten kyseessä myytävien tuotteiden valitseminen tai messuosaston suunnittelu.

Ryhmätyöskentely edellyttää aktiivisuutta tehtävien tekemisessä sekä yhteistyökykyä. Toimitusjohtajalla on keskeinen rooli me-hengen luomisessa ja tiimityön onnistumisessa. Vaikka toimitusjohtaja kantaa päävastuun työnjaosta ja työskentelyn sujumisesta, jokaisen on kannettava vastuu omista työtehtävistään. Opiskelijat arvioivat toistensa toimintaa harjoitusyritysprojektin aikana ja jokainen opiskelija saa palautetta aktiivisuudestaan, oma-aloitteisuudestaan ja ryhmätyötaidoistaan. Sisäisen yrittäjyyden merkitys opitaan käytännön kautta.

Opiskelijat luovat yhdessä harjoitusyrityksen liikeidean, laativat liiketoimintasuunnitelman, budjetin ja markkinointisuunnitelman sekä täyttävät perustamispaperit. Ryhmätyö- ja projektityöskentelytaidot kehittyvät kuin huomaamatta, kun töitä alkaa kasaantua ja opiskelijoiden on sovittava työnjaosta ja aikatauluista. Kun suunnitelmat ovat kunnossa, kukin ryhmä käy pankkineuvottelun lainan saamiseksi. Lainaneuvotteluissa pankkien edustajat antavat pa-

lautetta liiketoimintasuunnitelmasta ja budjetista. Usein opiskelijat joutuvat pohtimaan liikeideaansa vielä uudelleen pankinjohtajan kysyessä, miksi asiakkaan kannattaisi ostaa tuote juuri heidän yrityksensä. Pankin edustajien mukanaolo tekeekin pankkineuvotteluista yhden harjoitusyritysvuoden kohokohdan.

Business to business eli B2B-kaupankäynnissä opitaan luontevasti henkilökohtaista myyntityötä. Harjoitusyritykset käyvät kauppaa keskenään Suomen harjoitusyritysten keskusjärjestö Finpecin ylläpitämässä virtuaalisessa kauppapaikassa. Turun ja Salon harjoitusyrityksille on lanseerattu lisäksi kuukauden mittainen myyntikilpailu. Luovia ratkaisuja tarvitaan, kun 16 harjoitusyritystä organisoit ja toteuttaa myymisen nopealla aikataululla. Opiskelijat kävivät Skype-neuvotteluja turkulaisten harjoitusyritysten edustajien kanssa. Osa neuvotteluista käytiin englanniksi, kun ostajana olikin yllättäen ulkomaalainen vaihto-opiskelija! Aktiivisimmat salolaiset sopivat asiakastapaamisia Turkuun, vaikka yhteisiä tapaamisaikoja oli vaikea löytää.

Keväisin Salon toimipisteessä järjestetään harjoitusyritysmessut, missä jokaisella harjoitusyrityksellä on oma messuosasto. Opiskelijaryhmä laatii messusuunnitelman ja saa pienen summan käytettäväksi tarjoiluun, somisteisiin tai palkintoihin. Kevään 2012 messuilla oli 10 osastoa ja yli 200 vierailijaa lähellä sijaitsevista oppilaitoksista. Jokainen messuvierailija sai yhden ostolipukkeen, jolla voi ostaa tuotteita yhdellä messuosastolla. Myyntityötä tehtiin tosissaan, niin suomeksi kuin englanniksikin. Messuvieraat äänestivät myös parhaan messuyrityksen, joka sai palkinnoksi osallistumismahdollisuuden Vilnan kansainvälisille harjoitusyritysmessuille.

OPISKELIJAN KOKEMUKSIA OPPIMISESTA HARJOITUSYRITYSTOIMINNASSA

Vuoden aikana opiskelija saa laaja-alaisen käsityksen yrityksen toiminnoista. Opiskelija ei ole vuoden kuluttua yrityksen perustamisen tai taloushallinnon ekspertti, mutta hän tietää, millä perusteella liiketoimintaa lähdetään aloittamaan tai millä perusteella pankki myöntää lainaa. Vuodessa hän on ehtinyt oppia myös sen, mikä merkitys asiakaslähtöisyydellä ja kannattavuudella on yrityksen toiminnassa.

Virallisten raporttien laatiminen on harjoitusyritystoiminnan opettavaisinta antia. Osa ryhmistä saa liiketoimintasuunnitelman nopeasti valmiiksi. Opettajat palauttavat ylimalkaisesti laaditun suunnitelman perusteluin varustettuna opiskelijaryhmälle, jotta opiskelijat ymmärtävät liiketoimintasuunnitelman jokaisen osa-alueen perinpohjaisen pohtimisen merkityksen. Esimerkiksi tilinpäätöksen kokoaminen saattaa viedä taloushallinnon jäseniltä monta viikkoa, mutta se näkyy myös lopputuloksessa.

Erityisen tärkeää on sosiaalisten taitojen kehittyminen. Ohjaaja auttaa ryhmän sisäisten ristiriitojen selvittelyssä, mutta päävastuu toiminnasta on ryhmällä itsellään. Esiintymiskokemustakin vuoden aikana kertyy paljon esimerkiksi liiketoimintasuunnitelman, budjetin ja muiden raporttien esittelyissä, joista opintojen alussa ei ollut paljoakaan pohjatietoa. Esiintyessä on osattava käyttää oikeita ammattitermejä, mikä koskee myös englanninkielisiä esityksiä.

Kevään kohokohtana ovat harjoitusyritysmessut. Messut ovat oiva paikka harjoitella myyntitaitoja todellisuudessa. Kevään 2012 messuilla parhaiten menestynyt ryhmä sai palkinnoksi matkan Liettuan kansainvälisille harjoitusyritysmessuille, missä kauppa käytiin englanniksi. Tuomareina oli esimerkiksi pankinjohtaja ja liettualaisia liikemiehiä. Myös kansainvälinen messuosallistuminen sujui hienosti ja ryhmä vastaanotti kaksi diplomia: Paras johtaja ja Paras markkinointi. Messuilla jaettiin viisi pääpalkintoa, joista yksi matkasi Saloon – pokaali parhaasta markkinoinnista. Matka oli oiva mahdollisuus ryhmälle kerätä kokemusta kansainväliseltäkin toimintakentältä, jota varten ammattikorkeakoulun harjoitusyritystoiminta oli antanut hyvät eväät.

Vaikka harjoitusyrityksessä vietetty vuosi on opettavainen ja hyödyllinen, voi harjoitusyritystoimintaa verrata tekokukkasten kasteluun. Puutarhuri ei opi työtään kastelemalla muovikukkasia. Oikeat kukkaset on kylvettävä, kasvatettava, hoidettava ja välillä, vaikka miten yrittää, halla voi tehdä tuhojaan. Harjoitusyritystoiminta kuvailee oikeaa yritystoimintaa kattavasti, mutta todellinen vastuu ja työnteko puuttuvat. Lähes jokainen yrittäjä tekee pitkää päivää ja kantaa huolen yrityksestään vielä kotonakin. Oikeassa yrityselämässä menestyäkseen liikeidean itsessään on oltava erinomainen, jotta yritys menestyisi kilpailutilanteessa. Harjoitusyritys edellyttää pitkäjänteisyyttä ja tiimityötä, mutta harjoitusyritystoiminta on kuitenkin huoletonta oppimista, jossa konkurssikaan ei ole uhka, vaan oppimiskokemus.

OHJAAJAN KOKEMUKSET OPPIMISESTA HARJOITUSYRITYSTOIMINNASSA

Harjoitusyrityksen perustamisvaiheessa opiskelijoiden epävarmuudensietokyky on koetuksella, sillä kahdeksan kuukautta kestävästä projektista on vaikea muodostaa kokonaiskuvaa etukäteen. Lisäksi virtuaaliympäristö ja toiminnan organisointi uuden opiskelijaryhmän kanssa tuovat oman lisämausteensa opintoihin. Ohjaaja toimii ryhmän tukena tarvittaessa, mutta tavoitteena on, että opiskelijat ovat mahdollisimman oma-aloitteisia niin tiedonhaussa kuin mahdollisten ongelmatilanteiden selvittämisessäkin.

Opetusmenetelminä käytetään tekemällä oppimista ja ongelmalähtöistä oppimista (Problem Based Learning eli PBL). Alkuvaiheen perinteisen luentopaketin tilalla on aiheen esittely, minkä jälkeen opiskelijat etsivät itse lisätietoa esimerkiksi liiketoimintasuunnitelman tekemiseen tai messuosaston suunnitteluun liittyen. Tavoitteena on, että passiivisen tiedon vastaanottajan tilalle tulisi aktiivinen ja omatoiminen tiedon hankkija, joka osaa ja uskaltaa tarttua erilaisiin tehtäviin. Ajattelun muutos voi olla hämmentävä lukio-opetukseen tottuneille opiskelijoille.

Yhdessä tekeminen korostuu harjoitusyritystoiminnassa. Ryhmällä on samanaikaisesti monenlaisia tehtäviä, joista osa on varsin haastavia, kuten budjetin laatiminen tai messujen toteutus. Jokaisen opiskelijan panosta ja osaamista tarvitaan. Opiskelija huomaa konkreettisesti, että ryhmän jäsenten yhteinen tuotos on parempi kuin mihin yksittäinen opiskelija pystyisi. Opiskelijat keksivät omaperäisiä ideoita ja toimintatapoja vaikkapa tuotepakettien suunnitteluun tai sosiaalisten medioiden hyödyntämiseen markkinoinnissa. Kaikki ideat eivät aina toimi käytännössä, mutta opiskelijoita kannustetaan kokeiluihin. Harjoitusyritystoiminnassa epäonnistuminen on sallittua, sillä tärkeintä on yrittäjämäinen asenne.

Oppimisesta on sanottu, että sitä opitaan mitä arvioidaan. Arvioinnissa käytetään itsearviointia, vertaisarviointia (opiskelijoiden arvioidessa kirjallisesti toistensa toimintaa) ja ohjaajan arviointia. Opiskelijat pohtivat ensin kirjallisesti ryhmätyöskentelyn onnistumista. Sen jälkeen ohjaaja tekee yhteenvedon arvioinnista ja käy kehityskeskustelun jokaisen opiskelijan kanssa. Ohjaaja saa hyvän käsityksen opiskelijoiden vuorovaikutustaidoista ja ongelmanratkaisutaidoista opiskelijan saadessa palautetta toiminnastaan. On hienoa huomata, miten opiskelijan rohkeus ja aktiivisuus lisääntyvät tai miten opiskelija auttaa

muuta esimerkiksi opettamalla taloushallintoa. Harjoitusyritystoiminnan aikana opiskelijaryhmistä muodostuu hyvin toimivia tiimejä. Tiimityötaidot opitaan siis puhtaasti käytännön kautta.

YHTEISTYÖ TAUSTAYRITYKSEN KANSSA

Jokaisella harjoitusyritysryhmällä on taustayritys eli oikea liike-elämässä toimiva yritys, minne opiskelijat tekevät yrityskäynnin harjoitusyritystoiminnan alussa. Opiskelijat valmistautuvat yrityskäyntiin pohtimalla etukäteen kysymyksiä esimerkiksi yrityksen perustamiseen, toimintaympäristöön ja markkinoinnin kilpailukeinoihin liittyen. Taustayrityksellä on erityisen tärkeä rooli toiminnan alussa, jotta opiskelijat saavat yrityksen perustamisessa tarvittavaa tietoa tuotteista, hinnoista ja logistisista ratkaisuista. Yritystietojen lisäksi keskustelussa nousevat usein esille kokemukset yrittäjänä toimimisesta. Lisäksi opiskelijat kuulevat millaista osaamista työntekijöiltä odotetaan.

Yhteistyö taustayrityksen kanssa on tärkeää myös Salon toimipisteessä perinteisesti järjestettävillä harjoitusyritysmessuilla, jonne taustayritys antaa tuotteitaan lainaksi. Taustayrityksen edustajat ovat käyneet luennoimassa oppilaitoksessa esimerkiksi messuosallistumiseen liittyen. Lisäksi yrityksistä on saatu mm. somistusmateriaalia messuosastolle tai palkintoja messukilpailuihin.

Osalla yrityksistä on jo monen vuoden kokemus taustayrityksenä toimimisesta, mutta yleensä mukana on myös uusia yhteistyökumppaneita. Yhteistyön etuna yritykselle on uuden näkökulman ja uusien ideoiden saaminen yrityksen toimintaan. Opiskelijat ovatkin saaneet positiivista palautetta uusien ideoiden tuomisesta yrityksen markkinointiin. Taustayrityksen edustajat ovat käyneet myös tutustumassa harjoitusyritysmessuihin ja nähneet kekseliäitä tapoja esitellä yrityksen tuotteita. Taustayritys saa tuotteilleen myös näkyvyyttä muuallakin kuin messuympäristössä, sillä opiskelijat tekevät yritystä tunnetuksi oppilaitoksessa esimerkiksi yritysesityksen myötä.

Yhteistyötä taustayrityksen kanssa olisi hyödyllistä tiivistää edelleenkin, sillä yhteistyö on jo johtanut yksittäisten harjoittelupaikkojen saamiseen ja toimeksiantona tehtävien opinnäytetöiden tekemiseen. Harjoittelun hyötynä on, että yritys voi vaikuttaa opiskelijan käsityksiin tradenomin työtehtävistä samalla kun yrityksen edustaja saa käsityksen tradenomiopinnoista ja harjoittelijan osaamisesta. Harjoittelupaikkaa haettaessa opiskelijan on helppo ottaa yhteyt-

tä tuttuun yritykseen. Aktiivinen opiskelija jää myös yrityksen edustajan mieleen. Salon toimipisteestä valmistunut opiskelija oli äskettäin luennoimassa oppilaitoksessamme ja kertoi uudesta työpaikastaan – opintojen alussa tutuksi tullessa taustayrityksessä!

KEHITTÄMISKOHTEET

Harjoitusyritystoiminta antaa kokonaiskuvan yritystoiminnasta irrallisen teorian tiedon sijasta. Haasteena on kuitenkin yksittäisen opiskelijan käytännön taitojen kehittyminen ja oppimisen varmistaminen. Toimintaa ollaankin kehittämässä projektityöskentelyotteen vahvistamiseksi.

Harjoitusyritystoiminta jatkuu syksyllä 2012 BisnesStarttina, joka koostuu viidestä eri vaiheesta. Joka vaiheeseen tulee lisää käytännönläheisiä tehtäviä, joissa opiskelijoita kannustetaan kokeilemaan uutta. Tavoitteena on, että opiskelijan itseluottamus kasvaa, kun hän uskaltaa ryhtyä toimeen ja huomaa selviytävänsä erilaisissa tilanteissa. Oppimisen varmistamiseksi pienryhmien ohjausta tiivistetään myös mm. IT-taitojen ja viestinnän opiskelussa.

Käytännönläheinen työskentely tiimeissä tulee kuitenkin jatkossakin olemaan yksi harjoitusyritystoiminnan kulmakivistä, sillä kuten eräs vastavalmistunut opiskelijamme totesi: ”Ei se yrityksen toiminta niin monimutkaista ollutkaan, kuin aluksi luulin. Kokemus tuo itseluottamusta ja harjoitusyrityksen jälkeen on helpompi perustaa vaikka oma yritys.”

LÄHTEET

EK (2011). Elinkeinoelämän keskusliitto. Oivallus-loppuraportti.

VASTUULLISUUS YRITTÄJYYDESSÄ

Piia Nurmi, Jaani Kuusela & Tiina Jaatinen

Yritysvastuuseen liittyvät kysymykset ovat nykypäivänä tärkeitä sekä yrityksille että aikanaan elinkeinoelämän palvelukseen astuville opiskelijoille. Kirjallisuus (kts. esim. (Kallio & Nurmi, 2005; Niskala, Pajunen & Tarna, 2009; Porter & Kramer, 2006) kertoo meille, että vastuullinen liiketoiminta on avointa ja kestävä kehityksen mukaista toimintaa yritystasolla, mutta mitä se tarkoittaa käytännössä?

KUVA 1. Turun ammattikorkeakoulun ja Yrkeshögskolan Novian opiskelijoita keväällä 2012 ratkomassa kestävän kehityksen ja eri toimijoiden haasteita.
Kuva: Sara Malve.

VASTUULLISUUS YRITYKSISSÄ

Saana ja Olli on varsinaissuomalainen kahden hengen yritys, joka suunnittelee ja tuottaa hampukkankaasta valmistettuja tekstiilejä. Yritys on asettanut itselleen velvollisuuden toimia omalta osaltaan siten, että tulevaisuuden sukupolvilla on mahdollisuus nauttia samoista luonnon resursseista kuin meidänkin. Inspiraationaan ”menneen ajan suomalainen elämä yhdistettynä maagisiin elementteihin: vanha outo Suomi, jota ei koskaan ollut”, yritys haluaa tarjota asiakkailleen pitkäikäisiä ja toimivia tuotteita, jotka valmistetaan niin lähellä asiakasta kuin mahdollista. (Saana ja Olli 2012.)

Saana ja Olli on hyvä esimerkki yrittäjistä, jotka haluavat työllään olevan jokin muukin positiivinen merkitys kuin sen merkitys elinkeinona. Tällaisia yrityksiä voidaan kutsua vastuullisiksi. Toinen likeinen määritelmä tämäntyyppiselle yritykselle, yhteiskunnallinen yritys, on Suomessa suhteellisen uusi käsite, joka yhdistää liiketoiminnan yhteiskunnallisten tai ekologisten tavoitteiden toteuttamiseen. Yhteiskunnallisen yrityksen voitto käytetään pääosin sen toiminta-ajatuksen mukaisen yhteiskunnallisen tavoitteen toteuttamiseen. Tärkeää on myös liiketoiminnan avoimuus ja yhteiskunnallisten vaikutusten osoittaminen.

Vastuullisuuden merkitys yrityksille itselleen sekä niiden sidosryhmille on kasvanut koko ajan. Yksi syy on se, että tunnemme myös esimerkkejä yrityksistä, jotka ovat toimineet vastuuttomasti.

Vielä noin kymmenen vuotta sitten Enron oli menestynyt ja palkittu yritys. Energijätti oli tuolloin Yhdysvaltain seitsemänneksi suurin yritys, ja vielä maaliskuussa 2001 Fortune kutsui sitä maan innovatiivisimmaksi yritykseksi. Puolivuotta myöhemmin Enron muuttui juhlien tähdestä kaikkien hyljeksimäksi häpeäpilkuksi. Yhtiö hakeutui konkurssiin syyskuussa 2001. Konkurssi oli seurausta kirjanpito-epäselvyyksistä, joita jotkut luonnehtivat 1900-luvun massiivisimmiksi. Kuten taloushistoria meille opettaa, kun isot kaatuu, niin jälki on järkyttävää. 12 000 ihmistä menetti työpaikkansa. Työpaikkojen lisäksi katosivat Enronin osakkeisiin sidotut eläke- ja muut säästöt. Konkurssikäsittelyssä selvisi osan yhtiön johdosta alkaneen myydä omistamiaan osakkeita jo vuonna 1999 siten, että vuoden 2001 puoliväliin mennessä osa johdosta oli netonnut 1,1 miljardia dollaria. (Velasquez 2006).

Enronissa on kysymys vastuuttomuudesta eli siitä, että on toimittu odotusten vastaisesti ja väärin, minkä vuoksi vastuunalaiset joutuvat kärsimään niitä erilaisia sosiaalisia ja laillisia pakotteita ja paineita, joita yhteisöllä on tapana vääryyksistä langettaa. Toisaalta Saanan ja Ollin tapauksessa on kysymys vastuullisuudesta. Vastuullisuus liiketoiminnassa tiivistyykin toimintaan, jonka muu yhteisö voi katsoa täyttävän pakollisten pelisääntöjen noudattamisen lisäksi muitakin kriteerejä. Tällöin toiminta saattaa sisältää jotain kiitettävää, esimerkiksi arvostettavaa, kunnioitettavaa – jotain, mikä saa yrityksen ja sen tuotteet mahdollisesti näyttämään hieman eri valossa kuin muiden.

VASTUULLISUUS MENESTYKSEN RAKENTAJANA

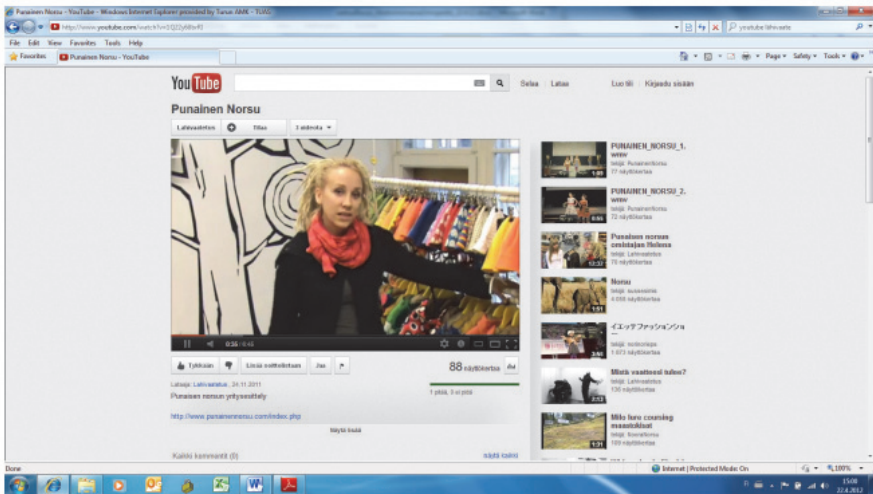
Vastuullisuudesta on pikkuhiljaa tulossa valtavirtaa ja myös rahoittajat ovat kiinnostuneita vastuullisten ja kestävien ratkaisujen rahoittamisesta. Yhtenä esimerkkinä on Tekesin uusi Green Growth eli Tie kestävään talouteen -ohjelma. Siihen valmistellaan kirjoitushetkellä Turun ammattikorkeakoulun, VTT:n ja laajan yhteistyöverkoston kanssa vastuullisen vaatetus- ja tekstiilialan hanketta. Hankkeessa tullaan pohtimaan esimerkiksi seuraavia asioita: Millainen on lähivaate? Mitä tarkoittaa ekologisuus tekstiilituotannossa? Millainen on turvallinen vaate?

Hanke tulee tekemään tiivistä yhteistyötä yritysten kanssa. Tämä on laajemminkin välttämätöntä vastuullisuus teemassa; yritysten, julkisen sektorin, oppilaitosten ja järjestöjen yhteistyö on onnistumisen ja toimivien ratkaisujen löytymisen edellytys. Yksi tulokulma tähän on yritysvastuunovaatiot, joissa yhtenä kantavana teemana on sidosryhmiltä, kuten opiskelijoilta, tulevan palautteen hyödyntäminen yrityksen innovaatiotoiminnassa (CSR-driven Innovation 2009). Sidosryhmäpalautteen kautta voidaan löytää esimerkiksi logistiikkaan tai markkinointiin uusia, toimivia ja kestävä kehityksen mukaisia toimintatapoja.

OPISKELIJAT ETSIMÄSSÄ TIETOA VASTUULLISISTA YRITYKSISTÄ

Edellä mainitun Tekes-hankkeen valmistelun rinnalla on alusta lähtien kulkenut yhteistyö eri alojen opiskelijoiden kanssa. Turun ammattikorkeakoulun Tekniikka, ympäristö ja talous -tulosalueella kaikki ensimmäisen vuoden opiskelijat suorittavat syyslukukauden mittaisen monialaisen projektipajan. Syksyn 2011 Lähivaate-projektipaja oli erittäin onnistunut silminnähden aiheesta innostuneiden opiskelijoiden tarttuessa innovaatiopedagogiikan keinoin heille ennalta vieraaseen teemaan. Vastuullisen vaateteollisuuden teeman lisäksi opiskelijat tutustuivat pajassa myös paikallisiin pientuottajiin. Opiskelijat toteuttivat projektipajassa aiheeseen liittyvän Facebook-sivuston sekä kuvasivat materiaalia paikallisista yrityksistä ja heidän tuotteistaan Lähivaate-aiheiselle YouTube-kanavalle. Tämä tarjosi suoraa tukea alueen pienille yrityksille, ja näin Saana ja Olli sekä muut vastuulliset yrittäjät toimivat samalla esimerkkeinä niin opiskelijoille kuin muille yrityksillekin.

Projektipaja jatkui osittain opiskelijoiden toiveesta ja osittain hankevalmistelun tarpeista johtuen tutkimuspajana keväällä 2012. Tällöin aiheena oli ekologisten tekstiilialan yritysten liiketoimintamallien tutkiminen ja mukana oli yksi myyntityön, yksi muotoilun, yksi kestävän kehityksen sekä yksi kala- ja ympäristötalouden opiskelija. Facebook-sivusto on edelleen toiminnassa, sillä sivun ylläpitoa jatkettiin taas uudessa projektipajassa syksyllä 2012. Sivulle kertyy siis koko ajan lisää tietoa vastuullisen vaateteollisuuden moninaisista kysymyksistä.

KUVA 2. Syksyn 2011 projektipajan YouTube-kanavan sisältöä.

Vastuullisen liiketoiminnan kehittämisessä yksi kiinnostavista ja ajankohtaisista tutkimuskysymyksistä ovat vastuulliset liiketoimintamallit. Turun ammattikorkeakoulu tulee edellä mainituissa valmisteilla olevassa Tekes-hankkeessa osallistumaan työpakettiin, jossa tätä aihepiiriä tutkitaan tutkimuspajan opiskelijoiden perehtyessä samaan aiheeseen. Yhteys yritysten, opiskelijoiden ja tutkimuksen välillä on siis innovaatiopedagogiikan hengen mukaisesti tiivis ja elävä. Kyseinen Tekes-hanke aloittanee toimintansa loppuvuodesta 2012. Opiskelijoiden tekemä työ on ollut jo nyt erinomainen lisä hankevalmistelussa ja yritysrajoituksen kanssa tehdyssä yhteistyössä.

YMPÄRISTÖLIIKETOIMINTA OSANA VASTUULLISUUSAJATTELUA

Yritysvastuun teemaa tutkitaan ja kehitetään tällä hetkellä useissa muissakin korkeakoulumme hankkeissa, joista osa on vielä valmisteluvaiheessa. Merkittävintä jo rahoitusta saaneista hankkeista on eGreenNet-ympäristöosaamisverkosto.

KUVA 3. *eGreenNet-hankkeen työpaja 2010. Kuva: Pii Nurmi.*

eGreenNet-hanke pyrkii erilaisin toimenpitein ympäristöosaamiseen pohjautuvan ympäristöliiketoiminnan lisäämiseen Varsinais-Suomessa. Hanke tarjoaa yrityksille kanavan käydä keskustelua asiantuntijoiden kanssa ympäristöliiketoimintansa kehittämistä. Halukkaat yritykset voivat saada myös lisätukea liiketoimintaideansa kannalta tärkeiden yhteistyötahojen etsimisessä. Hankkeessa pyritään lisäksi tuomaan erilaisia ympäristöliiketoiminnan kannalta tärkeitä ryhmiä yhteen ja luomaan näin mahdollisuuksia uusien innovaatioiden synnylle. Yksi tällainen kohtaamispaikka ovat opiskelijat ja yritykset.

Hankkeessa halutaan tuoda esille yrittäjien ja yritysten kokemukseräistä tietoa ja ympäristöosaamista. Erityistä huomiota kiinnitetään yrittäjiin ja yrityksiin hiljaisen osaamisen pankkeina. Tästä syystä erilaisten yritysesimerkkien kerääminen on yksi hankkeen keskeisiä toimintamuotoja. Tällaisen yrittäjältä toiselle välittyvän tiedon uskotaan olevan myös hyvin tehokasta osaamisen kehittämistä, koska yrittäjät yleisesti kunnioittavat ja omaksuvat mieluiten kantapään kautta saatua tietoa. Myös eGreenNet-hankkeessa on toteutettu useita projektipajoja, joiden kautta on mm. kerätty yritysesimerkkejä.

Ympäristöosaaminen voidaan nähdä yhtenä yritysvastuun teemoista. Keskusteluissa yritysten kanssa on käynyt selväksi, että laajempi vastuullisuusajattelu on luonteva osa ja luonteva jatko yritysten ympäristöliiketoiminnalle.

LÄHTEET

CSR-Driven Innovation. Towards the Social Purpose Business (2010). Saatavilla: http://www.csrgov.dk/graphics/Samfundsansvar.dk/csrinnovation/Dokumenter/csr-di-report_final.pdf.

Kallio, Tomi & Nurmi, Pii (2005) Vastuullinen liiketoiminta – Peruskysymyksiä ja esimerkkejä. Turun kaupakorkeakoulun julkaisuja, sarja KR 10:2005.

Niskala, Mikael; Pajunen, Tomi & Tarna, Kaisa (2009) Yhteiskuntavastuun raportointi. Helsinki, KHT-Media.

Porter, Michael E. & Kramer, Mark R. (2006) Strategy & Society. The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. Harvard Business Review, December 2006.

Saana ja Olli (2012). <http://www.saanajaolli.com>.

Velasquez, Manuel (2006) Business Ethics, Concepts and Cases. Pearson Education Inc. Upper Saddle River, NJ.

YHTEISTYÖ KAUPPAKESKUS MYLLYN KANSSA

Eija Koivisto, Mirkka Mäkinen & Anssi Repo

Pitkäaikainen yhteistyö Kauppakeskus Mylly Oy:n kanssa on mahdollistanut opiskelijoille erilaisten ja eritasoisten kauppakeskuksen tarpeisiin soveltuvien selvitysten, raporttien, hankkeiden, opinnäytetöiden ja harjoittelujen toteuttamisen. Tämän artikkelin tarkoituksena on avata innovatiivisen yhteistyön merkitystä työelämän, koulutusohjelman ja opiskelijoiden välillä. Tavoitteena on esittää muutamien esimerkkien avulla, miten opiskelijat voivat toimia osana työyhteisöä ja löytää yhteistyössä kauppakeskuksen toimijoiden kanssa ratkaisuja päivittäisiin käytännön ongelmiin sekä osoittaa analyyttisen työtöiden tarpeellisuus näissä tilanteissa. Keskeiseksi yhteistyössä nousee kyky kehittää asiantuntijatyötä ongelmanratkaisuprosessien ja reflektiivisen ajattelun kautta.

Kauppakeskus Mylly Oy on tehnyt jo vuosia pitkäjänteistä ja suunnitelmallista yhteistyötä palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelman kanssa. Opiskelijat ovat suorittaneet opintoihin kuuluvaa harjoittelua kauppakeskuksessa tai sen asiakasyrityksissä, tehneet hankkeina ja toimeksiantoina opinnäytetöitä sekä kehittäneet projektiopinnoissaan toimintaympäristölle ajankohtaisia ratkaisuehdotuksia. Lähtökohtana yhteistyössä on työelämän tutkimustarpeisiin liittyvät käytännönläheisyys, työelämälähtöisyys ja ajankohtaisuus. Toimeksiantojen ja hankkeiden kohteina ovat useimmiten työelämän käytännöt, jotka kaipaavat kehittämistä, ylläpitämistä tai jopa uudelleenluomista.

Vuonna 2007 aloitettiin Teknillisen korkeakoulun (nykyinen Aalto-yliopisto), VTT:n ja Turun ammattikorkeakoulun ”Kauppakeskusten käytettävyys”- yhteishanke, jossa kehitettiin kauppakeskusten käytettävyyden arviointityökalu USAB (Usability Rating of Shopping Centers). Tutkimuksessa tarkasteltiin kauppakeskusten käytettävyyttä kuluttaja- ja asiakasyritysnäkökulmasta. Hankkeessa Kauppakeskus Mylly Oy oli keskeisessä asemassa, ja Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat tekivätkin neljä opinnäytetyötä turkulaisten kauppakeskusten ulkoisten ja sisäisten tekijöiden vaikutuksesta käytettävyyteen.

Viimeisimmän vuonna 2010 alkaneen ja kesällä 2012 päättyneen toimeksianton taustalla on Kauppakeskus Mylly Oy:n tarve arvioida asiakasyritystensä palvelun tasoa ja strategisia tavoitteitaan. Toimeksiantoon liittyvän ensimmäisen opinnäytetyön tavoitteena oli viedä aikaisemmassa hankkeessa kehitetty käytettävyyden arviointityökalu asiakasyritystasolle siihen soveltuvalla uudella kriteeristöllä. Toisessa opinnäytetyössä keskityttiin tarkastelemaan kauppakeskuksen uuden strategian kehittämistä laatimalla Myllyn johdolle tulokortti, joka kuvastaa yrityksen menestystekijöitä asiakasyritysnäkökulmasta.

Opiskelijoiden ja Kauppakeskus Mylly Oy:n henkilöstön aktiivisella ja vuorovaikutteisella toiminnalla on ollut suuri merkitys erityisesti opiskelijoiden motivaatioon ja kiinnostukseen käytännössä oppimiseen – jo aiemmin teoriassa opiskeltuja asioita kohtaan. Opinnäytetyön tekemiseen ja sen onnistumiseen vaikuttaa merkittävästi se, miten toimeksiantaja pystyy koko prosessin ajan ohjaamaan, tukemaan ja rohkaisemaan opiskelijoita oppimista ja kehittämistä suosivalla otteella. Kauppakeskus Myllyssä on ollut havaittavissa luova, avoin ja oppimiseen kannustava ilmapiiri, jolloin syntyy molempia osapuolia kehittävää toimintaa. Säännölliset palaverit ja keskustelut useiden työryhmien, kuten kauppakeskusjohdon, asiakasyritysten myymäläpäällikköiden, kauppiaiden ja asiakaspalvelijoiden kanssa antavat laajan tietopohjan toimintaympäristöstä, jota voidaan hyödyntää kehitettäessä toimintoja opinnäytetöissä.

KILPAILUSTA KILPAILUETUA

Viimeisimpään toimeksiantoon liittyi opinnäytetöiden tekemisen lisäksi opiskelijoiden harjoittelun suorittaminen kauppakeskuksessa. Harjoitteluun kuului ennen kaikkea osallistuminen Myllyn Mukavin Yritys -kilpailun läpiviemiseen ja siitä muodostuneen materiaalin hyödyntäminen yhdessä ammatillisen ja teoreettisen tietoperustan kanssa. Kilpailuun liittyviä asioita käytiin läpi kauppakeskusjohdon kanssa useasti sen kehittämisvaiheessa ja kilpailun kuluessa. Harjoittelijat toimivat tärkeänä voimavarana ja resurssina sekä kauppakeskuksen johdolle että asiakasyrityksille. Opiskelijat, kauppakeskuksen henkilöstö ja asiakasyritykset olivat yhtä mieltä siitä, että Myllyn Mukavin yritys -kilpailuun liittyvät työtehtävät ja kilpailun läpivieminen antoi uusia näkökulmia kaikille osapuolille. Käytännössä opiskelijat olivat laatineet itselleen toimeksiantajan esittämien tavoitteiden lisäksi henkilökohtaisen suunnitelman harjoittelun tavoitteista, jotka vastasivat koulutusohjelman tavoitteita.

Myllyn Mukavin Yritys -kilpailun aikana oppimista tapahtui sosiaalisessa vuorovaikutuksessa monialaisissa, eri kokoonpanoilla toimivissa kauppakeskuksen johdon ja asiakasyritysten välisissä säännöllisissä tapaamisissa, kokouksissa ja palavereissa. Yhdessä pystyttiin ratkaisemaan hyvin monimutkaisia ja vaativia tehtäviä, joista ei yksin olisi ollut mahdollista selviytyä. Työtehtävien onnistuminen edellytti itsenäistä työtettä ja omaa ajattelua, mutta myös kykyä kriittiseen asioiden analysoimiseen ja tutkivaan otteeseen.

Opiskelijat kävivät harjoitteluun liittyvän loppu- ja arviointikeskustelun Kauppakeskus Mylly Oy:n johdon kanssa. Keskusteluissa pohdittiin kauppakeskuksen johdon ja opiskelijoiden kokemuksia sekä oppimiseen ja tulevien Myllyn Mukavin Yritys -kilpailujen mahdolliseen järjestämiseen liittyviä asioita. Lisäksi pohdittiin, miten prosessiin liittyvää dokumentaatiota ja tapaa dokumentoida voidaan kehittää niin, että se palvelee paremmin myös kilpailuun osallistuvia asiakasyrityksiä. Opiskelijat pitivät harjoittelujensa ajan oppimispäiväkirjaa ja kirjoittivat raportin, jossa he reflektoivat omaa oppimisprosessiaan Myllyn Mukavin Yritys -kilpailun järjestämiseen liittyviin moninaiisiin ja monitasoisiin tehtäviin ja ongelmanratkaisuihin. Harjoittelut purettiin seminaarissa, johon pyydettiin mukaan myös toimeksiantajan edustaja.

Harjoittelussa oppiminen oli parhaimmillaan vuorovaikutuksellista eli kommunikatiivista, jolloin kauppakeskuksen johdon ja opiskelijoiden välinen vuorovaikutus perustui molemminpuoliseen oppimiseen. Pitkäkestoisien harjoittelujakson yhteydessä molemmat osapuolet oppivat tunnistamaan toistensa ajattelutapaa, arvoja ja asenteita, mistä oli apua yhteisen päämäärän saavuttamisessa.

AVOIMUUDELLA WIN-WIN-TILANTEISIIN

Opintojaksoihin kuuluvissa projekteissa opiskelijat hankkivat toimeksiantonsa itse yrityksiltä. Kolmannen vuoden opiskelijat kartoittivat keväällä 2012 toimeksiantona Kauppakeskus Myllylle ja sen asiakasyrityksille ratkaisuja, joilla kauppakeskuksen yritykset voisivat yhteistyössä saada hävikin ja myymälävarauksien määrää pienennetyksi. Projektityöskentelyn tavoitteena oli hyödyntää ja soveltaa erilaisia tutkimusmenetelmiä, joiden avulla pystyttiin luomaan toimeksiantajalle yhtenäinen kuva ongelmista sekä kehittämään toimintatapoja niiden vähentämiseksi. Projektiin liittyvät sisällölliset tavoitteet määriteltiin

toimeksiantajan, projektiryhmän ja ohjaajan kanssa käydyissä keskusteluissa. Projektin tarkoitus oli siis hyödyntää ja hyödyttää sekä projektiryhmää että toimeksiantajaa.

Projektiryhmän omiin oppimistavoitteisiin kuului mm. syventää tietämystä toimialasta ja luoda ryhmän jäsenille parempi kokonaiskuva kauppakeskusten turvallisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Projektin avulla oli mahdollista oppia substanssin lisäksi sellaisia työelämätaitoja, jotka ovat välttämättömiä työelämässä selviytymiseen. Näitä ovat esimerkiksi ongelmanratkaisu-, projektinhallintataidot sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot. Monialaisessa työelämäyhteistyöprojektissa projektiryhmä sai harjoitella poikkitieteellistä yhteistyötä, soveltaa omaa osaamistaan käytäntöön ja esittää omia ideoitaan. Lisäksi ryhmässä tekeminen, toisilta oppiminen ja toisten ideoiden jalostaminen olivat tärkeitä tekijöitä projektityöskentelyn onnistumisessa.

Opinnäytetyöt, harjoittelut ja projektityöt yhteistyössä kauppakeskus Myllyn kanssa vaativat opiskelijoilta hyviä vuorovaikutustaitoja, oma-aloitteisuutta, innovatiivisuutta, esiintymis- ja puhetaitoa sekä kykyä pystyä ajattelemaan asioita eteenpäin monista eri näkökulmista rohkeasti uutta luoden. Toimeksiantajan avoin suhtautuminen opiskelijoihin ja heidän ottamisensa mukaan erilaisiin ryhmiin tasavertaisina ryhmän jäseninä edesauttoi asetettujen oppimistulosten saavuttamisesta niin teoriassa kuin käytännössäkin.

Onnistuessaan yhteistyö rakentuu erilaisten tiedontuottajien ja asiantuntijoiden yhteistoiminnalle, jopa orastavalle kumppanuudelle. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että toiminta vaatii avointa ja luottamukseen perustuvaa yhteistyösuhdetta toimeksiantajien, opiskelijoiden ja koulutusohjelman yhteyshenkilön välillä. Luottamus Kauppakeskus Mylly Oy:n yhteistyössä on rakentunut vuosien myötä. Tulevaisuusskenaarioissa, yhteistyön kehittyessä ja monimuotoutuessa osapuolten välillä entisestään, voidaan nähdä kumppanuustasolle kehittynyttä syvempää luottamusta, jonka puitteissa toimitaan win-win-periaatteella synnyttäen osaamisen siirtymistä sekä kustannus- ja tuote- sekä palvelutuja.

INNOVAATIOAJATTELUA JA -OSAAMISTA TAIDEAKATEMIASTA

Taina Erävaara, Liisa-Maria Lilja-Viherlampi & Outi Puro

JOHDANTO

Taide on tapa ajatella ja olla olemassa. Taide on myös tapa nähdä maailma. Taiteen kautta tuodaan näkymätöntä näkyviin, tai annetaan hahmo hahmottomalle. Taide katsoo toisiin todellisuuksiin ja taiteen kautta myös luodaan toista todellisuutta, mahdollista maailmaa. Taide on myös osa Turun ammatikorkeakoulun profilia.

KUVA 1. *Sekvenssi n:o 3, sarjasta Kysymyksiä ajasta. (Kuva: Ismo Luukkonen)*

Artikkeli esittelee Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia näkökulmia taidealan työelämälähtöiseen osaamiseen eli siihen, miten voidaan kehittää työelämään ja yrittäjyyteen liittyvää taidealan koulutusta sekä alan tutkimus- ja kehitystyötä. Tekstin edetessä Taideakatemiasta valmistunut ja myös Taideakatemia opettajakuntaan kuulunut taiteilija Outi Puro kertoo samalla oman yrityksensä tarinan. Outin tarinasta nousee esille innovaatio-osaamista, joka ulottuu useisiin eri suuntiin. Se tuo esiin taidetta, kommunikoi yhteisössä, virittää yhteisön luovaa prosessia sekä rakentaa toimeentuloa ja elämisen edellytyksiä yllättävistä ja uudentalaisista konsepteista. Tällaiselle innovaatioajattelulle ja -osaamiselle, joka on sisäänrakennettuna taiteen monimuotoisiin prosesseihin, on tämän päivän maailmassa käyttöä.

TAIDEAKATEMIASTA MUM'SIIN

Turun Taideakatemiassa koulutetaan kulttuurin ja taiteen ammattilaisia viidessä eri koulutusohjelmassa. Kauttamme vaikuttaa Turun alueella, Suomessa ja maailmalla osajia kuvataiteen ja valokuvan, tanssin, teatteri-ilmaisun, nukketatterin, sirkuksen, animaation, elokuvan, mediatuottamisen, mainonnan, musiikin sekä journalismin aloilla. Opiskelussa kohtaavat kulttuuri- ja taidetietoisuuden kasvattaminen ja tekemällä oppiminen, ja teoriaa ja käytännön osaamista opitaan yhdistämään innovatiivisesti.

Taideakatemiasta valmistunut opiskelija on omaleimainen taiteen ja kulttuurin osaaja, joka sykkii innovaatiota omalla ilmaisukanavallaan – mutta joka samalla pystyy vuorovaikutukseen ympäröivän yhteisön kanssa. Ja luomaan yhdessä uutta.

Luovan työn tekijälle ideat ovat ehtymätön ja innoittava uusiutuva luonnonvara. Ammattimainen taiteilija on työnsä rehellinen ja jokainen luovaa työtä tekevä tietää, että pakolla tai teeskentelemällä ei synny kuin huonoa tai lyhytkestoista. Elämäntilanteeseeni ja luonteeseeni sopii riskien ottaminen ja epävarmuudessa suuntaan sun toiseen luoviminen. Kyse on enemmänkin elämisestä luovan työn kanssa kuin järjestelmällisestä liiketoimintasuunnitelmasta ja sen noudattamisesta.

Mum's on perustamani kestävän kehityksen taidebrändi, joka alkoi taiteilijayhteistyöstä Suomen ja Etelä-Afrikan taiteilijoiden, muotoilijoiden ja käsityöläisten välillä vuonna 2006. Olin valmistunut kuvataiteilijaksi Tu-

run ammattikorkeakoulun Taideakatemiasta ja taiteen maisteriksi Taide-teollisesta korkeakoulusta. Lähdimme leipomaan afrikkalaiselle ystävälleni pullaa ja tekemään siitä videon. Afrikassa päätin toteuttaa pienen lauk-kutaideprojektin, jolla olisi voimauttava ja työllistävä merkitys niin teki-jöille kuin minulle. Piirsin kapkaupunkilaiselle ompelimolle laukun, johon taskuvarkaan käsi ei pääse ja valmistutin 17 kappaletta laukkuja, koska enempään ei ollut varaa. Ajatuksenani oli tuoda signeeratut laukut matka-laukussa Suomeen ja myydä ne yksittäin uniikkina taidesarjana Titanikin tulevassa näyttelyssäni Turussa. Sen sijaan, että olisin valmistanut laukut itse, niin kiehtovampi oli ajatus siitä, että maksan tekijöille heidän kans-saan yhdessä sovitun hinnan ja työllistän heitä suunnittelemani tuotteen valmistamisessa.

Leikki on luovuuden kehto. *Homo ludens*, leikkivä ihminen, on yhtä olennai-nen osa ihmisyyttä kuin *homo economicus*. Merkittävä psykodynamiikan tut-kija Donald W. Winnicott (2002) puhuu potentiaalisesta tilasta, alun perin lapsen ja äidin välisestä ”mahdollisuuksien maailmasta”, jossa voi ”tapahtua ihmeitä”. Kumpikin osapuoli voi syöttää tuohon potentiaaliseen tilaan omia ideoitaan, ei suinkaan toisesta riippumatta, vaan toisen antaman yllykkeen pohjalta. Näin kehittyy tuotos, joka ei ole kummankaan oma, ei oikeastaan edes yhteinen, vaan siitä on tullut osiensa ja tekijöidensä summaa suurempi (Sinkkonen 2003). On syntynyt innovaatio.

Yhteistyömme käsityöläisten kanssa on luovaa ja suunnitelmissa tehdään aina kompromisseja. Se, että tuotteet myyvät nopeasti tuo heille lisää työtä. He arvostavat sitä, mitä me suunnittelijat teemme ja me arvostamme heitä. Kyseessä on siis win-win-tilanne parhaimmillaan.

Suunnittelumme perustuu aina jo olemassa olevaan kunkin kulttuurin pe-rinnekäsityöhön, ja jokainen uusi yhteistyökumppani rikastuttaa käsityksi-ämme muotoilusta ja suunnittelusta – taiteesta ja ihmisistä – tuoden maa-ilman lähemmäksi ja inhimillisemmäksi tuotteiden ja netin kautta.

Helsingin juhlatuotteen toiminnanjohtaja Erik Söderholm (2012) alleviivaa Suomen Kuvalehden haastattelussa (20/2012) kulttuurin ja taiteen merkitystä yhteisön elämän ja menestyksen osatekijänä. Hän toteaa: ”Kulttuuri on laajasti ottaen kuin yhteiskunnan kehitysjasto, jossa tuotetaan ratkaisumalleja, tule-vaisuuden mallinnoksia, kokeiluja. Firma, jolla ei ole tällaista kehitysjastoa, on tuomittu jäämään jälkeen. Siltä loppuu ilma.”

Olennainen osa työtämme tällaisena ammattikorkeakoulun kehitysjaostona Taideakatemiassa ovat erilaiset hankkeet ja projektit, joissa tehdään soveltavaa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa kutoen sitä sekä meillä annettaviin opintoihin että yhteistyöhön erilaisten kumppanien kanssa. Turun Taideakatemian TKI-toiminnalla on vuosina 2012–2013 seuraavat päätavoitteet:

- *Haluamme luoda poikkialaista ja törmäyttävää kulttuuri- ja taide-toimintaa.* Siinä saatetaan yhteen erilaisia osaamisaloja ja luodaan yllättäviäkin vuoropuhelua.
- *Haluamme päästä työskentelemään yhdessä eri alojen yritysten kanssa.* Uskomme, että kulttuuri- ja taideoosaaminen ja taideala voivat antaa yritykselle lisäarvoa. Sen kautta voidaan sekä reagoida että vastata uusiin tarpeisiin.
- *Haluamme kehittää kulttuuri- ja taidealan ansainta- ja liiketoimintamalleja.*
- *Haluamme muokata ja vahvistaa kulttuuri- ja taidealan ammatteja tämän päivän työelämää vastaaviksi.* Tänä päivänä ja tulevaisuudessa kulttuuri- ja taidealalta valmistuvat kykenevät työllistämään itsensä perinteisestä poikkeavillakin tavoilla ja viemään osaamistaan uusille kentille.
- *Haluamme edistää kulttuuri- ja hyvinvointi-ammattilaisuutta.* Kulttuuri- ja taidetoiminta sekä taidelähtöiset työskentelymenetelmät ovat tulossa osaksi hoito-, hoiva- ja sosiaalialan toimintaympäristöjä ja työyhteisöjä.

Turun ammattikorkeakoulun pedagogisena otteena on innovaatiopedagogiikka. Se tähtää korkealaatuisiin työelämälähtöisen osaamisen kompetensseihin. Nämä voivat olla motiiveja, luonteenpiirteitä, minäkäsityksiä, asenteita, arvoja, tietämystä sekä kognitiivisia ja käytännöllisiä taitoja (Ruohotie 2003) – ne ovat sekä oman ammattialan sisällöllistä perusosaamista että ennen kaikkea *kykyä käyttää ja soveltaa osaamistaan.* Käytännössä innovaatiopedagogiikka toteutuu kansallisesti ja kansainvälisesti projekteissa, joissa opiskelijat, opetus- ja TKI-henkilökunta sekä työelämä oppivat, uudistuvat ja uudistavat yhdessä.

Yhteistyö eri kulttuurien kanssa on rikasta monessa mielessä. Ikävät kokemukset opettavat eniten. Luulen, että koska Mum's ei koskaan syntynyt liiketoiminnaksi vaan taideprojektina, taiteilijan ideointipohja on se rikkaus, joka auttaa löytämään uusia suuntia vaikeissa tilanteissa. Toiminta on ajautunut omista käsistäni liiketoiminnaksi ja luonnehdinta Mum'sista yrityksenä on tullut muiden sanomana.

Luovan alan toimija on yksin tilanteessa, jossa hän on sekä taiteilija että yrittäjä. Taiteilijan yrittäjäyys kumpuaa luovuudesta ja vankasta arvopohjasta. Mum'sin arvo on se, että siinä maailma tuodaan ihmistä lähelle. Se on osa sitä, mitä taiteilijayrittäjänä haluan hiljaisesti julistaa: tuoda ihmiset ihmisinä meitä lähemmäksi maailman toiselta ääreltä siksi, että me täällä huomaisimme heidät nimenomaan vertaisinamme ihmisinä.

Kehityksissä lähes mikä tahansa työ kelpaa, koska joko työtä ei ole, tai sitten työstä maksetaan riistopalkkaa. Yrittävänä taiteilijana koen, että Mum's on se välikappale, jolla voimme paitsi tuottaa vastuullisesti valmistettuja designtuotteita meille kuluttajille myös työllistää siellä, missä työtä eniten tarvitaan. Mum's kokeilee ja kehittyy koko ajan siinä, miten yhteistyökuvioissa kannattaa toimia niin, että ihmiset, jotka elävät hankalissa elämäntilanteissa, jaksavat tehdä työnsä huolella ja tarkasti, parhainta osaamistaan hyödyntäen.

Kehuminen tai selkään taputtelu ei ruoki ketään, vaan vain teot auttavat. Mum'sin tapauksessa tämä tarkoittaa suunnittelu-, osto- ja myyntioravanyöryn jatkumista. Kun Mum's myy täällä, niin samalla Mum's ostaa ja työllistää pajoilla. Ja mitä enemmän Mum's myy, sitä enemmän voimme kouluttaa ja palkata ihmisiä työhön. Sitä enemmän ihmisillä on varaa lääkittää itseään ja läheisiään, saada lapsensa kouluun, elää ihmisarvoista elämää ja haaveilla hieman paremmasta tulevaisuudesta.

Vuosien aikana yhdessä tekemisen taiteesta on tullut monikulttuurinen, taidetta, muotoilua ja liiketoimintaa yhdistelevä ja niiden välissä sukkelasti puikkelehtiva, reilua designia suunnitteleva ja tuottava luovan alan toimija. Jos Mum'sin lähtökohta ei olisi vankasti taiteesta ja yhteisöllisessä tekemisessä, mitään Mum'sin kaltaista ei kauttani olisi syntynyt. Yksittäinen pieni inhimillisyyden asialla ollut ja 15 naista työllistänyt projekti työllistää nyt vakituisesti paitsi minut myös 60 ihmistä eri puolilla maailmaa. Tässä joukossa on naisia, miehiä ja ex-katunuoria Boliviassa ja Etelä-Afrikassa siellä, missä sosiaaliturvaa ei ole, eikä yhteiskunnalla näin ollen ole mahdollisuutta tulla hankalissa elämäntilanteissa eläviä ihmisiä vastaan. Tavoitteeksi on tullut lisätä taideteostemme ja tuotteiden myyntiä täällä Pohjolassa, jotta voimme kouluttaa ja työllistää yhä enemmän ihmisiä valmiuksessa. Tästä on tullut intohimo.

TAIDEAKATEMIAN KUVATAITEEN KOULUTUSOHJELMA TÄNÄÄN

Outi Puro valmistui kuvataiteilijaksi Turun ammattikorkeakoulun kuvataiteen koulutusohjelmasta (Turun Piirustuskoulusta) vuonna 2000 ja suoritti Taiteen maisterin tutkinnon Taideteollisessa korkeakoulussa vuonna 2004. Sitten Outi Puron valmistumisen on kuvataiteen opetussuunnitelmaa ajanmukaistettu moneen kertaan, ja tällä hetkellä kuvataiteen opintoihin kuuluu opintojaksoja liittyen mm. yhteisö- ja ympäristötaiteeseen, tutkimus-, kehitys ja innovaatiotoimintaan, taideprojektien ja tilaustöiden suunnitteluun ja toteuttamiseen, taiteen etiikkaan sekä taiteen ja yhteiskunnan välisiin suhteisiin. Lisäksi kaikkien Taideakatemia-opiskelijoiden opintoihin kuuluu opintojakso työelämätietoudesta ja yrittäjyydestä. Pyrimme antamaan meiltä valmistuville kuvataiteilijoille laaja-alaiset valmiudet toimia nykytaiteen ja laajemmin yhteiskunnan kentällä. Innovaatio-osaaminen on taiteen tekemisen ytimessä ja osa kuvataiteilijan elinikäistä oppimista.

Koulutuksen suunnittelijoina ja toteuttajina tarvitsemme erilaisia rajapintoja, jotta pysymme dynaamisena ja avoimena yhteisönä. Teemmekin laaja-alaista yhteistyötä kuvataiteen työelämän edustajien kanssa. Koulutuksen resurssien tiukentuessa entisestään vaaditaan kuvataiteen opettajilta myös uudenlaista innovaatio-osaamista yhdistettäessä tutkimus- ja kehitystoimintaa luontevaksi osaksi kuvataiteen koulutusta. Tässä olemme viime vuosina onnistuneet hyvin, kuten kulttuuripääkaupunkihankkeessamme 2000 & 11 OMAKUVAA (2009–2013), jossa mm. kuvataiteen opiskelijat olivat sekä osallistujia että työpajojen vetäjiä ja opettajat omakuvallisten menetelmien kehittäjiä. Omakuvallinen työskentely jatkuu kansainvälisessä *Contemporary Self-Portraits*-hankkeessa (2012–2014) EU:n kulttuuriohjelman rahoittamana.

LOPUKSI

Kulttuurilla ja taiteella on ihmiselämässä sekä itseisarvo että välinearvo. Kulttuurisuus ja taiteen eri puolet ovat meissä läsnä jo varhaisimpina kokemisen laatuina, jotka antavat elämyksellisiä sisältöjä havaitsemallemme maailmalle, tai muokkaavat sitä. Äänet, värit, soinnit, rytmit, muodot, liikkeet – ne soittavat, laulavat, maalaavat, muotoilevat ja tanssivat mieleemme sisältöjä. (Ks. Stern 1992) Vuorovaikutuksessa ympäristömme kanssa meissä kehkeytyy kulttuurimme ilmaisutapoja ja löydämme niille uusia mahdollisuuksia.

KUVA 2. Mum's toimii mm. Etelä-Afrikassa. (Kuva: Outi Puro)

Enemmän kuin yrittäjyytenä ajattelen Mum'sia idearikkaana yhteistyönä, joka perustuu klassisiin hyveisiin kuten rohkeus, ystävällisyys, oikeamielisyys ja kohtuullisuus. Mum'sin päämääränä ei ole maksimaalinen voitto, mutta ei myöskään pelkkä hyvän tekeminen. Pyrimme toiminaan omien käytäntöjemme mukaan rohkeasti ja rehellisesti, perustaen tulevaisuutemme omiin tavoitteisiimme. Mum's on muutakin kuin rahan tekemistä, ja jotta tämä voi onnistua, tavoitteemme tulee olla eettisesti vahva ja kestävä.

Olen varma siitä, että Mum'sissa taiteilijuuden ja yrittäjyyden yhdistelmä on toimiva osittain siksi, että perusta on taiteilijuuden kirvoittamassa luovassa työssä ja jokaiselle vakavasti otettavalle luovan työn tekijälle ominaisessa taiteilijan arvopohjan ehdottomuudessa. Luovan työn tekijä etsii suuntaa ja elämää muodossa tai toisessa, uskaltaa tuoda mielipiteensä esiin tavalla tai toisella. En halua huutaa, vaan uskon siihen, että hyvä Mum'sissa leviää hiljaisena viestinä ja kuiskaus pureutuu huutoa paremmin ihmisten mieliin ja muistiin. Oma taiteilijan viestini on mukana jokaisessa taideteoksessa ja tuotteessa, joka Mum'sin kautta leviää.

Se, miten reilun kaupan suunnittelu yhteistyö kannattaa rakentaa, alkaa pikkuhiljaa, takaiskujenkin kautta, hahmottua. Miten pitkään kuvio tällaisenaan on toimiva, sitä ei tiedä. Reilu design on sitä, että työskentelemme kaikin puolin reilusti ja rehellisesti, ei sen kummempaa. Kantapää on opettanut vihdoin myös sen, että liian edullisesti ei Mum'sin tuotteita enää myydä.

Tekijän tuotteesta saama reilun kaupan mukainen korvaus on samansuuruinen pajan veloittaman hinnan kanssa. Hintaan kuuluvat käännöspalvelut, tietokonetekniikkaa, tilavuokra ja tietokoneyhteyksiä osaavan ja tuottantoa organisoivan henkilön palkka. Käsityöläisten lisäksi tarvitaan koneita, ihmisiä noutamaan ja etsimään materiaaleja sekä hoitamaan alihankintaa. Kaikki maksaa. Kestävästi tuotettu maksaa enemmän, mutta kestävästi tuotetusta maksaa mieluummin enemmän kuin muusta.

Soveltavan taiteen ja taidelähtöisen työskentelyn merkitykset ja mahdollisuudet tarjoutuvat hyödynnettäväksi jokaiselle, joka niiden pariin rohkenee. Tulvaisuudessa kulttuuri- ja taidealan osaamista uskalletaan käyttää kehitysjaostona monenlaisissa konteksteissa, ja toisaalta taide- ja kulttuurialan kontekstit kehittyvät aktiivisessa vuoropuhelussa tämän päivän todellisuuden kanssa, meillä ja maailmalla.

LÄHTEET

Ruohotie Pekka (2003). Mitä on ammatillinen huippuosaaminen? Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 5(1), 4-11.

Sinkkonen Jari (2003). Leikkiä vakavilla asioilla. Helsinki: WSOY.

Stern, Daniel (1992). Maailma lapsen silmin. Porvoo: WSOY.

Winnicott, Donald Woods (2002). Playing and reality. Ensimmäinen painos 1971. Hove & New York: Brunner-Routledge.

YRITTÄJYYS TERVEYSALALLA – CASE LUOTSI

Sari Asteljoki & Janne Hilli

JOHDANTO

Artikkelin tavoitteena on esitellä terveysalalla tapahtuvaa innovatiivista yritys-toimintaa casen avulla. Tavoitteena on myös tuoda esille terveysalan yrittä-jyyden opetuksen menetelmiä ja sisältöjä Turun ammattikorkeakoulussa. Ar-tikkelin aihe on tärkeä, koska yksityiset terveyspalvelut ovat monien muiden palvelujen tavoin kasvanet erittäin ripeästi viime vuosina. Sosiaali- ja terveys-palvelujen henkilöstömäärä yksityisellä sektorilla on kasvanut 2000-luvulla sa-malla kun yksityisen sektorin terveyspalveluiden osuus julkisiin palveluihin on noussut. (Arajärvi & Väyrynen 2011.) Toimialan liikevaihto kaksinkertaistui vuosina 2000–2008. Vuosituhannen alussa terveyspalveluja tuottavia yksityi-siä yrityksiä toimi Suomessa noin 10 000, kun taas vuonna 2008 näitä yrityk-siä oli jo 14 000. Suurten lääkäriasemien ohella toimialalla toimii iso joukko yhden hengen yrityksiä. Toimialan taloudellinen merkitys on huomattava, sil-lä vuonna 2008 yritykset keräsivät liikevaihtoa 2,5 miljardia euroa. Toimialan rakenteesta ja ammatinharjoittajien suuresta määrästä johtuen alle 250 henkeä työllistävillä pk-yrityksillä on alalla erittäin suuri merkitys. (Rikama & Lappa-lainen 2010.) Tämä kehitys luo haasteita myös terveysalan opetukseen.

Artikkelin alkupuoliskolla esitellään Kotisairaala Luotsin toimintaa Turussa. Kotisairaala Luotsi on kasvanut ripeästi, ja se on erottunut muista monista vastaavista yrityksistä innovatiivisena ja luovana toimijana. Artikkelin toinen osa perustuu väitöskirjaan (Asteljoki 2010), jossa tutkittiin terveysalan mo-niammatillista palvelutoimintaa opiskelijoiden, opettajien ja asiakkaiden nä-kökulmasta. Artikkelin tarkoituksena on tuoda näkökulmia terveysalan yrit-täjyyteen sekä innostaa alan yrittäjiä ja opiskelijoita yrittäjyyteen liittyvissä asioissa.

KOTISAIRAALA YRITYSMUOTONA

Terveysthuoltoalalla on nykyisin paljon haasteita erityisesti kotihoitoon liittyen. Ikääntyvien määrän lisääntyessä kotihoidon ja kotona tapahtuvan erikoissairaanhoitotasaisen hoidon tarve on selvästi lisääntynyt. Potilaat ja myös kunnat ovat halukkaita ostamaan palveluita kotiin. Esimerkiksi tarve nesteytyksiin, suonensisäisiin antibiootteihin ja vaativiin haavanhoitoihin on kasvanut voimakkaasti. Nämä rakenteelliset muutokset mahdollistivat Kotisairaala Luotsi Oy:n syntymisen edeltäjästään, toiminimi Kotisairaanhoito Janne Hillistä.

Kotisairaala Luotsi Oy on vuodesta 2009 lähtien toiminut terveydenhuoltoalan yritys, jonka toiminta on vuosien kuluessa laajentunut merkittävästi. Henkilökuntamäärä on lisääntynyt vuoden 2009 kahdesta työntekijästä tämän hetken noin kymmeneen työntekijään. Suurin nousu henkilökuntamäärässä ja liikevaihdossa on tapahtunut viimeisen vuoden aikana. Kasvun yhtenä mahdollistajana on toimintatapa, jota kehitetään asiakkaiden tarpeista lähtien ja jossa uusia ideoita ja innovaatioita syntyy työn lomassa.

Kotisairaala Luotsin keskeisenä toiminta-ajatuksena on asiakkaan ja potilaan hyväksi toimiminen. Toimintaa ohjaavia eettisiä periaatteita ovat yksilön kunnioittaminen ja inhimillisuus. Kotisairaala- ja kotisairaanhoitopalvelut mahdollistavat potilaan henkilökohtaisen elämäntilanteen mukaan suunnitellun laadukkaan terveydenhoidon toteuttamisen. Potilas vapautuu toistuvista sairaala- ja vastaanottokäynneistä, koska häntä voidaan hoitaa turvallisesti kotona. Tällaisia kotisairaaloita on Suomessa nykyisin vain kolme. Potilaan on mahdollista saada yrityksen kautta myös kotipalvelua.

Kotisairaala Luotsin uusi innovaatio on Ambulanssipalvelu, jossa hyödynnetään uutta mobiililääketiedettä. Palvelu mahdollistaa potilaan reaaliaikaisen lääkärin toimesta tapahtuvan etävalvonnan. Ambulanssissa on myös erillinen vastaanottotila, jolla voidaan palvella asiakkaita paikan päällä.

Yrittäjäperheeseen syntynyt Luotsin perustaja sai monia hyviä oppeja omasta synnyinkodistaan. Keskeinen oppi oli se, että aina on oltava uusia ideoita mielessä ja että pienen ja keskikokoisen yrityksen on hyvä toimia monella tukijalalla, eikä erikoistua vain johonkin ydinliiketoimintaan. Luotsin asiakkaisiin kuuluu niin päihdekuntoutujia, saattohoitopotilaita kuin myös potilaita, jotka tarvitsevat vain pientä kodinhoitoapua. Mikäli yksi tukijalka pettä, niin tilalla on muita.

YRITTÄMÄINEN TOIMINTATAPA TERVEYSALALLA

Yrittäjyyden oppiminen Turun ammattikorkeakoulun Terveysala-tulosalueella sisältää sisäisen, ulkoisen, omaehtoisen ja organisaatioyrittäjyyden näkökulmat. Tavoitteena on, että opitaan yrittäjämäistä toimintatapaa, johon kuuluu aktiivisen ja vastuullisen toiminnan sisäistäminen, oman itsensä työllistäminen ja mahdollisuuksien näkeminen, toiset huomioon ottava ja toisia auttava yhteistyö sekä myös oman yrityksen perustamisen ja ylläpidon opettelu. Toiminnan keskiöön nousevat täten yhteistoiminnallisuus ja yhteisöllisyys. Toiminnalla on selkeät henkilökohtaiset tavoitteet, mutta se ei estä oppimista osana ryhmää.

Yrittäjämäistä toimintatapaa opiskellaan erilaisin menetelmin. Yrittäjyys on luovaa ja innovatiivista, kuten myös tavat ja menetelmät, joiden avulla sitä opitaan. Kaikki terveystalon opiskelijat suorittavat opintojensa alkupuolella terveystalon yrittäjyyteen liittyvän verkkokurssin (2 op). Tavoitteena on saada käsitys yrittäjämäisestä toiminnasta ja erityisesti luoda kiinnostusta ja positiivista asennetta yrittäjämäistä toimintatapaa kohtaan. Verkkokurssin aikana luodaan omia innovatiivisia sosiaali- ja terveystalon yritysideoita, joita arvioidaan yhteistoiminnallisesti.

Yrittäjämäisen toimintatavan oppimiseen integroituvat myös monet muut opintokokonaisuudet, kuten asiakasohjaukseen, etiikkaan, ammatilliseen kasvuun, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmiin, johtamiseen sekä projektityöhön liittyvät opintojaksot. Toisaalta koko opetussuunnitelma tukee omalta osaltaan yrittäjämäistä toimintatapaa, koska se ohjaa oppimaan terveystalon sisältöjä mahdollisimman hyvin – yrittäjän on osattava työnsä sisältö hyvin, jotta hän voi palvella asiakkaitaan. Yrittäjämäinen toimintatapa rikkoo perinteisiä oppiaineroja. Tarkoituksena on hahmottaa yrittäjämäistä toimintaa eri näkökulmista ja toisaalta luoda opiskelijalle kuvaa yrittäjämäisen toimintatavan mahdollisuuksista.

Harjoittelu terveystalon eri toimintaympäristöissä tukee myös yrittäjämäistä toimintatapaa. Erityisesti harjoittelu terveystalon työtoiminnassa on näyttänyt tukevan yrittäjämäisen ja yhteistoiminnallisen toimintatavan kehittymistä. Bioanalytiikan, fysioterapian, hoitotyön, suun terveydenhuollon ja toimintaterapian opiskelijat ovat kokeneet oppineensa työtoiminnassa erityisesti tulevan työnsä sisältöjä, kuten asiakasohjausta ja työn substanssia. He ovat kokeneet oppineensa myös ammatillista toimintaa, kuten itsevarmuutta, luovuutta ja työn organisointia. Samalla on korostunut monipuolinen yrittäjyyden ja tiimityön oppiminen.

YHTEISTYÖLLÄ ETEENPÄIN

Ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon etsitään jatkuvasti uusia innovatiivisia menetelmiä. Tärkeää onkin mennä sinne, missä asiakkaatkin ovat. Tämän vuoksi opiskelijat toteuttavat esimerkiksi miehille tarkoitettua ennaltaehkäisevää terveydenhoitotyötä nimenomaan kaupoissa, joissa miehetkin käyvät; tällöin ohjaus suunnataan juuri miehille. Ennaltaehkäisevää terveydenhoitotyötä toteutetaan myös saariston asukkaille vuorovaikutteisen television kautta. Näin opiskelijoilla on mahdollisuus oppia koulutuksensa aikana kokonaan uusia työmenetelmiä.

Terveysalan yrittäjyyden opetukseen kuuluu kiinteästi yhteistyö julkisten ja yksityisten organisaatioiden sekä eri järjestöjen kanssa. Opiskelijoiden tehtävänä on markkinoida ja myydä kehittämiään palvelutuotteita eri organisaatioille. Suosittuja ovat esimerkiksi moniammatilliset ensiapukoulutukset sekä erilaiset virkistys- ja painonhallintaryhmät.

Yhteistyö eri alojen yrittäjien kanssa toteutuu myös yhteisinä eri kohderyhmille tarkoitettuina terveyden edistämiseen liittyvinä teemapäivinä. Tällaisia teemapäiviä suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden, opettajan ja tilaajan kanssa. Jokainen osapuoli joutuu sietämään epävarmuutta, koska kyseinen toiminta ei osu osallistujien mukavuusalueelle ja perinteisiä rajoja ylitetään jatkuvasti. Kokonaisuudessaan suunnittelu on innovatiivista, koska suunnittelun alussa ei tarkkaan tiedetä, millaiseen lopputulokseen päästään. Elinkeinoelämän keskusliitto (2011) käyttää tästä käsitettä *nuotittomuus*. Nuotittomasti eteneminen tarkoittaa sitä, että tiedetään päämäärä, mutta tavoitteeseen pääsemiseksi ei ole tarkkoja keinoja. Näiden nuotittomien töiden ennustetaan lisääntyvän tulevaisuudessa alasta riippumatta. Näin toteutunut teemapäivä on rakentunut koko tiimin voimalla; se on enemmän kuin osiensa summa.

Tällaiseen yhteistyöhön sisältyy luonnollisesti riskejä. Uskaltaako yrittäjä antaa toimeksiannon opiskelijoille? Saako hän sen palvelun kuin toivoikin – vai kenties enemmän? Opettajana on tärkeää uskoa, että pitkäjänteinen yhteistyö eri organisaatioiden kanssa tuottaa hyvää tulosta. Vain siten opitaan todella tuntemaan toisten toiveet ja tarpeet (sekä pystytään vastaamaan niihin) tai toisaalta muualla tiedetään, millaista palvelua opiskelijamme voivat tarjota. Vastaava tavoitteellinen ja hallittuja riskejä sisältävä työskentelytapa kuuluu myös Kotisairaala Luotsin toimintaan.

Yhteistyö terveysalan yrittäjien kanssa toteutuu myös siten, että opiskelijat käyvät haastattelemassa yrittäjiä samalla tutustuen yritykseen. Haastattelut puretaan koko opiskelijaryhmän kanssa; näin opiskelijoille muodostuu kuva erikokoisista ja erityyppisistä terveysalan yrityksistä. Opiskelijat ovat haastatelleet myös Janne Hilliä ja käyneet tutustumassa hänen yritykseensä.

Opiskelijoille on ollut tärkeää tutustua henkilökohtaisesti terveysalan yrittäjään. Yrittäjä pystyy oman kokemuksensa kautta selvittämään opiskelijoille konkreettisesti, mitä on olla terveysalan yrittäjä. Yrittäjät, Janne Hilli mukaan lukien, käyvät lisäksi oppilaitoksessa kertomassa yrityksestään. Hän on myös mukana terveysalan erilaisissa asiantuntijaryhmissä, ja viimeksi valitsemassa Yritä Terveydeksi -kilpailun voittajaa. Tässä koko ammattikorkeakoulun henkilöstölle ja opiskelijoille tarkoitetussa kilpailussa etsittiin innovatiivisinta yritysideaa terveysalalle. Tällainen yritysyritys yhteistyö auttaa kumpaakin osapuolta ymmärtämään toistensa näkökulmia ja kokoamaan verkostojen avulla yhteen erilaisia osaamiskombinaatioita, mikä on Elinkeinoelämän keskusliiton (2011) mukaan erityisen keskeistä tulevaisuudessa.

Opettajan tehtävänä on mahdollistaa yllä kuvattua toimintaa. Hän toimii ohjaajana, tukijana ja arviojana. Hän myös organisoii ja kehittää toimintaa luomalla yrittäjämäistä toimintatapaa tukevan ympäristön. Keskeistä on saada opiskelijat toimimaan yhdessä ja ”puhaltamaan yhteen hiileen”. Toiminta on kokonaisuudessaan opiskelijälähtöistä – opettajan ei tulisi liikaa puuttua oppimisprosessiin. Hänen on annettava opiskelijoille aikaa suunnitella ja toteuttaa toimintaa yhdessä. Opettaja ei etsi tietoa, ei sovi asioista eikä aikatauluta toimintaa opiskelijoiden puolesta, vaan hän antaa opiskelijoille vastuun toiminnasta. Opettajan tehtävä on puuttua toimintaan vasta, jos hän näkee, että toimintaan virheellisesti.

Asioista tulee neuvotella yhdessä opiskelijoiden kanssa. Tällainen yrittäjämäinen asenne kasvattaa vastuullisuuteen. Epäonnistumiset ovat sallittuja, jopa jossain määrin toivottujakin, koska epäonnistumiset opettavat tehokkaasti. Ajatuksena on siis ottaa jatkuvasti hallittuja riskejä ja kannustaa kokeilemaan virheitä pelkäämättä. Yrittäjyyden ydin onkin siinä, että uskaltaa ja voittaa pelkonsa. Tärkeää on tarttua mahdollisuuksiin, kuten Janne Hillikin omassa yrityksessään on tehnyt. Yrittäjyyttä opitaan parhaiten toimimalla yrittäjämäisesti ja muuten samoin kuin oikeassakin yrityksessä mahdollisimman pitkälle; aivan viimeinen vastuu on kuitenkin opettajalla ja oppilaitoksella, koska toiminnasta kertyy opintopisteitä.

MUUTTUVASSA AJASSA

Aikaisemmin kyseenalaistettiin se, sopivatko terveyspalvelut tuotettavaksi yksityisenä palveluna ollenkaan mahdollisten eettisten ristiriitojen takia. Nykyisin keskustellaan jo siitä, kuinka vastata terveysalan tulevaisuuden haasteisiin kustannustehokkaasti ja laadukkaasti. Näin yksityisen sektorin palveluiden käyttö on tullut jo kauan sitten mukaan keskusteluun julkisen sektorin toiminnan rinnalle. (Österberg-Högstedt 2009.) Yhteistyömuotojen ja sopivan tasapainon löytäminen yksityisen ja kunnallisen sektorin välille onnistuu varmasti yhteisen tekemisen kautta. Kotisairaala Luotsi tekeekin tiivistä yhteistyötä kuntien kanssa. Tärkeää onkin tarjota opiskelijoille mahdollisuuksia työskennellä opiskeluaikana sekä yksityisellä että julkisella sektorilla esimerkiksi harjoittelujaksojen aikana, jotta he saavat kokemusta ja näkemystä kummastakin sektorista.

Artikkelissa käsitellyssä terveysalan yrityksessä ja terveysalan yrittäjyyden opetuksessa on samoja ominaisuuksia. Molemmissa painottuvat työn sisällöt, eettisyys, asiakaspalvelu ja innovatiivinen työote. Uusia mahdollisuuksia etsitään aktiivisesti ja niihin tartutaan ripeästi ja rohkeasti. Uusien palvelumahdollisuuksien löytämien luo pohjaa uusille innovaatioille ja työssä onnistumiselle. Yritystä ei jätetä vain yhden toiminnan varaan. Opiskelija – kuten ei myöskään yrittäjä – ei saa mitään valmiina, vaan työ on opiskelija- ja yrittäjälähtöistä. Toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Myös uudet palvelukonseptit ja uusi mobiililääketiede luovat lukuisia yhteistyömahdollisuuksia Kotisairaala Luotsin ja koko ammattikorkeakoulun välille. Yhtenä esimerkkinä tästä on yhteistyö ammatinkorkeakoulun InnoHealth-projektissa, jonka tehtävänä on valmentaa terveys- ja hyvinvointiteknologia-alojen toimijoita aktiiviseen yhteistyöhön työelämäkäytäntöjen ja opetuksen kehittämiseksi. Yhteistyön tuloksena aikaansaadaan terveys- ja insinöörialojen asiantuntijaverkkojen uudenlaisia toimintamalleja, jotka mahdollistavat innovaatiot sekä yhteisymmärryksen tuotekehityksen ja loppukäyttäjän välillä. Projektin avulla on tulevien vuosien aikana mahdollista kehittää myös Kotisairaala Luotsin hoitotoimintaa ja hoitokäytäntöjä entistä innovatiivisempaan suuntaan.

LÄHTEET

Arajärvi Esa & Väyrynen Riikka (2011). Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveyspalveluissa 2009. THL. Tilastoraportti 33/2011.

Asteljoki Sari (2010). Ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan palvelutoiminta yrittäjämäisen ja yhteistoiminnallisen toimintatavan rajapinnassa. Akateeminen väitöskirja. Turun ammattikorkeakoulun julkaisuja. Tutkimuksia 32. Tampere: Juvenes Print Oy.

Elinkeinoelämän keskusliitto (2011). Oivallus-loppuraportti. www.ek.fi/oivallus.

Rikama Samuli & Lappalainen Maarit (2010). Kasvat ja kannattavat terveyspalvelut kiinnostavat sijoittajia. Tieto & trendit 1/2010. Tilastokeskus.

Österberg-Högstedt Johanna (2009). Yrittäjänä ammatissaan sosiaali- ja terveysalalla – yrittäjyyden muotoutuminen kuntatoimijoiden ja yrittäjien näkökulmasta. Akateeminen väitöskirja. Turun kauppakorkeakoulu. Sarja A-3:2009.

KIRJOITTAJAT

Sari Asteljoki (sari.asteljoki@turkuamk.fi)

toimii lehtorina Turun ammattikorkeakoulun Terveysala-tulosalueella hoitotyön koulutusohjelmassa vastaten mm. terveystalon yrittäjyyteen liittyvästä opetuksesta.

Taina Erävaara (taina.eravaara@turkuamk.fi)

toimii Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemian kuvataiteen koulutusohjelman koulutuspäällikkönä sekä *2000 & 11 OMAKUVAA* (2009–2013) ja *Contemporary Self-Portraits* (2012–2014) -hankkeiden kuraattorina ja projektipäällikkönä.

Eeva Harjulahti

toimii Turun ammattikorkeakoulussa koulutuksen kehittämisen päällikkönä vuosina 2008–2012.

Janne Hilli

toimii yrittäjänä Kotisairaala Luotsi Oy:ssä.

Katriina Holanne

opiskelee Turun ammattikorkeakoulun myyntityön koulutusohjelmassa.

Tiina Jaatinen

toimii projektikoordinaattorina Turun ammattikorkeakoulussa Myynnin ja yritys vastuun TKI-tiimissä.

Harri Jalonen (harri.jalonen@turkuamk.fi)

työskentelee yliopettajana Turun ammattikorkeakoulun Bioalat ja liiketalous-tulosalueella. Hänen tutkimusaiheisiinsa kuuluu tieto- ja innovaatiojohtaminen yrityksissä ja julkisen sektorin organisaatioissa erityisalanaan kompleksisuusajattelun soveltaminen erilaisissa organisaatiokonteksteissa.

Anne-Marie Jünger (anne-marie.junger@turkuamk.fi)

toimii markkinoinnin lehtorina Turun ammattikorkeakoulun Tietoliikenne ja sähköinen kauppa -tulosalueella vastaten liiketalouden opiskelijoiden työharjoittelusta Salossa. Hän on ollut mukana harjoitusyrittäjätoiminnassa vuodesta 2000 ja koordinoi tällä hetkellä toimintaa yhteistyössä Markku Rajalan kanssa.

Liisa Kairisto-Mertanen (liisa.kairisto-mertanen@turkuamk.fi)

toimii Turun ammattikorkeakoulun Tekniikka, ympäristö ja talous -tulosalueen koulutusjohtajana.

Jaana Kallio-Gerlander (jaana.kallio-gerlander@turkuamk.fi)

toimii lehtorina ja tiimivalmentajana Turun ammattikorkeakoulun Tietoliikenne ja sähköinen kauppa -tulosalueella oppimisympäristö BisnesAkatemiassa.

Sanna Ketonen-Oksi

työskenteli Turun ammattikorkeakoulun Bioalat ja liiketalous -tulosalueella sekä alueellisen että kansainvälisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan parissa vuosina 2008–2012.

Eija Koivisto (eija.koivisto@turkuamk.fi)

toimii yliopettajana Turun ammattikorkeakoulun Hyvinvointipalvelutulosalueella palvelujen tuottamisen ja johtamisen sekä palveluliiketoiminnan (YAMK) koulutusohjelmissa.

Pyry Kunnas (pyry.kunnas@meilo.fi)

on Turun ammattikorkeakoulun opiskelija ja toimii Osuuskunta Meilon toimitusjohtajana Turun ammattikorkeakoulun Salon toimipisteen BusinessAkatemiassa.

Jaani Kuusela (jaani.kuusela@turkuamk.fi)

toimii projektisuunnittelijana Turun ammattikorkeakoulun Tekniikka, ympäristö ja talous -tulosalueella. Hän on erikoistunut mm. liiketoimintaetiikkaan.

Harri Lappalainen (harri.lappalainen@turkuamk.fi)

toimii pedagogiikan kehittäjänä Turun ammattikorkeakoulun Tekniikka, ympäristö ja talous -tulosalueella.

Anttoni Lehto (anttoni.lehto@turkuamk.fi)

toimii suunnittelijana Turun ammattikorkeakoulun TKI-keskuksessa.

Liisa-Maria Lilja-Viherlampi (liisa-maria.lilja-viherlampi@turkuamk.fi)

toimii Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemian tutkimus- ja kehitys- ja innovaatiopäällikkönä.

Timo Linnossuo (timo.linnossuo@turkuamk.fi)

toimii tiimivalmentajana Turun ammattikorkeakoulun Hyvinvointipalvelutulosalueella.

Sami Lyytinen (sami.lyytinen@turkuamk.fi)

työskentelee päätoimisena tuntiopettajana Turun ammattikorkeakoulun Tekniikka, ympäristö ja talous -tulosalueen kestävä kehityksen koulutusohjelmassa ja projektipäällikkönä T&K-hankkeissa.

Mirkka Mäkinen

valmistui restonomiksi keväällä 2012 Turun ammattikorkeakoulun palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelmasta.

Mikko Määttänen (mikko.maattanen@proodo.fi)

toimii Ideaosuuskunta Proodon toimitusjohtajana Turun ammattikorkeakoulun Salon toimipisteen BusinessAkatemiassa.

Johanna Nuotio

valmistui tradenomiksi joulukuussa 2011 Turun ammattikorkeakoulun myyntityön koulutusohjelmasta.

Piia Nurmi (piia.nurmi@turkuamk.fi)

toimii projektipäällikkönä Turun ammattikorkeakoulun Tekniikka, ympäristö ja talous -tulosalueella. Hän vetää Myynnin ja yritysvastuun TKI-tiimiä ja opettaa yritysvastuuta.

Anna-Greta Nyström

toimii post doc -tutkijana Åbo Akademin kauppakorkeakoulussa ja vastaa markkinointiviestinnän sekä kuluttajamarkkinoinnin opetuksesta.

Taru Penttilä (taru.penttila@turkuamk.fi)

työskentelee markkinoinnin yliopettajana Turun ammattikorkeakoulussa. Hänen vastuualueenaan on Tekniikka, ympäristö ja talous -tulosalueen opetuksen kehittäminen sekä innovaatiopedagogiikka.

Jussi Puhakainen (jussi.puhakainen@turkuamk.fi)

toimii yliopettajana ja toiminnan kehittäjänä Turun ammattikorkeakoulun Tietoliikenne ja sähköinen kauppa -tulosalueella oppimisympäristö BisnesAkatemiassa.

Outi Puro (info@mums.fi)

perusti eettistä muotoilua suunnittelevan ja tuottavan Mum's-tuotemerkin vuonna 2006. Hän on valmistunut Taideteollisesta korkeakoulusta taiteen maisteriksi, Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemiasta kuvanveistäjäksi ja Jyväskylän yliopistosta kasvatustieteen maisteriksi.

Ari Putkonen (ari.putkonen@turkuamk.fi)

on Turun ammattikorkeakoulun T&K-johtaja ja toimii tällä hetkellä kone- ja tuotantotekniikan yliopettajana Tekniikka, ympäristö ja talous -tulosalueella.

Joachim Ramström

toimii oppimis- ja innovaatioympäristöjen kehittäjänä ja Partus Oy:n tiimivalmentajana.

Anssi Repo

valmistui restonomiksi kesällä 2012 Turun ammattikorkeakoulun palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelmasta.

Meiju Räsänen (meiju.rasanen@turkuamk.fi)

työskentelee projektikoordinaattorina Turun ammattikorkeakoulun Tekniikka, ympäristö ja talous -tulosalueella.

Anna Tabell

opiskelee liiketaloutta Turun ammattikorkeakoulussa pyrkien samalla aktiivisesti kehittämään ammattikorkeakoulun toimintaa.